

**Dr. Izsó István**

# **A MISKOLCI BÁNYAKAPITÁNYSÁG KERÜLETÉNEK BÁNYAIPARA**



**Miskolc  
2011**

*Dr. Izsó István*

# **A Miskolci Bányakapitányság kerületének bányaipara**

**A Bányakapitányság fennállásának  
100.  
évfordulója alkalmából**

**M I S K O L C**

**2011**

---

Kiadó: Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász  
Hagyományokért 3526 Miskolc, Huba u. 33.

ISBN ...

Nyomdai munkák: Z-Press Kiadó 3532 Miskolc,  
Liszt F. u. 16/A

Borítóterv: Cséke Tamás

A kötet megjelenését a **MOL Nyrt.** és az **OMYA  
Hungária Kft.** támogatta.

## **Tartalomjegyzék**

Előszó	5
I. A Bányakapitányság hatásköréről dióhéjban	7
II. A Miskolci Bányakapitányság illetékességi területének változásai	9
III. A Miskolci Bányakapitányság kerületének Bányaipara	15
1. Borsod-Abaúj Zemplén megye	15
2. Hajdú-Bihar megye	105
3. Heves megye	118
4. Nógrád megye	151
5. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	183
A képek és ábrák forrásjegyzéke	201
A kötetben alkalmazott rövidítések	204





## Előszó

A Miskolci Bányakapitányság idén ünnepli a jogelőd Bányabiztosság alapításának 100. évfordulóját. Ezelőtt 10 évvel a 90. évforduló alkalmából egy kis kötetet adtunk ki, amely rövid összefoglalást nyújtott a Bányakapitányság történetéről<sup>1</sup>. Most a kerek évforduló alkalmából úgy gondoltuk, hogy ideje számvetést készítenünk a Bányakapitányság illetékességi területének bányáiparáról.

A térségben folyó bányászat hatalmas gazdasági jelentőségét talán nem szükséges külön indokolnunk, úgy gondoljuk, hogy az alábbi számadatok önmagukért beszélnek. A Borsodi-szénmedencében 1786-tól napjainkig több mint 300 Mt, a Nógrádi-szénmedencében pedig - ahol 1850-ben indult a bányászat - mintegy 180 Mt barnaszenet termeltek ki. Hasonlóan jelentős a Mátra- és Bükkalja lignittermelése is, több mint 150 Mt-s összesített eredményével 1912 óta. Nem elhanyagolható a Mátra ércbányászatának gazdasági jelentősége sem, csak Recsk környékén mintegy 3 Mt ércet (ezen belül kb. 7,5 t aranyat) hoztak eddig a felszínre. A Demjén-környéki kőolaj- és a hajdúszoboszlói földgázmező

---

<sup>1</sup> A 90 éves Miskolci Bányakapitányság a bányászati szakigazgatás évezredes története tükrében c. kis kötet ma már az interneten is olvasható (<http://www.mek.oszk.hu/01100/01193>).

Magyarország 10 legnagyobb kőolaj- és földgáz-előfordulása közé tartozik.

Számvetésünk összeállításához, amely az ÉK-magyarországi térség valaha iparszerűen üzemelt, illetve jelenleg is működő bányáüzemeiről, bányászatáról igyekszik körképet adni, elsősorban a Bányakapitányságon őrzött nyilvántartásokra támaszkodtunk, de szükség szerint felhasználtuk a különböző szakirodalmi forrásokat is. Nem kis vállalkozásról van szó, hiszen több mint 4000 bányáüzemről van tudomásunk.

Kiadványunk természetesen nem vállalkozhatott arra, hogy minden ásványi nyersanyag kitermelő helyről részletes adatokat közöljön, ez a vállalkozás ugyanis kötetünk terjedelmi korlátait mindenképpen meghaladta volna. Nem szerepelnek benne az őskori kovakő, obszidián, tűzkő és festékanyag bányák, a középkori várépítés építőanyag kitermelő helyei és a valamikori barlanglakások helyszínei sem, amelyekből eredetileg ugyancsak faragható építőanyagot (riolittufa, dácittufa) termeltek. Hiányosak a középkori üledékes vasérc és gypvasérc kitermelésre szolgáló adatok (ahol huták működtek, ott általában helyben termelték a nyersanyagot is), a Zemplén és a Mátra üveghutáinak kvarctartalmú nyersanyagot (békasót) termelő helyei, a szurok és mészégetés nyersanyagforrásai, vagy a korabeli vályog- és téglavető helyére vonatkozó adatok is. Nem adhatunk teljes képet az egykori községi „homokhordókról” sem, pedig szinte minden településen voltak ilyenek.

Az összeállítást mindazok figyelmébe ajánljuk, akik tájékozódni szeretnének a térség ásványi nyersanyag előfordulásairól és azok bányászatáról, ezzel ugyanis betekinhetnek a Miskolci Bányakapitányság mindennapjaiba is.

# I. A Bányakapitányság hatásköréről dióhéjban

A Bányakapitányság története a Miskolci Bányabiztosság 1911. november 1-én történt alapításával kezdődött. A szénbányászat fejlődése a XX. század elejére már olyan szintet ért el, hogy a bányák felügyeletére 1911-ben új bányabiztosságokat kellett szervezni<sup>2</sup>. Ezek egyike volt a Miskolci Bányabiztosság, amely a Budapesti Bányakapitányság alárendeltségébe tartozott.

1922. szeptember 1-től a Trianoni békeszerződésbe foglalt területi változásokra tekintettel, a budapesti Bányakapitányság mellé az ország területén belül maradt miskolci és pécsi Bányabiztosságokat Bányakapitányságokká szervezték át és negyediként létrehozták a salgótarjáni Bányakapitányságot<sup>3</sup>.

1949-ben a bányakapitányságokat megszüntették<sup>4</sup>. A Nehézipari Minisztérium Ajka, Budapest, Dorog, Miskolc, Várpalota, Salgótarján, Tatabánya és Pécs székhellyel<sup>5</sup> bányarendészeti felügyelőségek létrehozását rendelte el, melynek eredményeképpen a korábbi bányakapitánysági illetékességi területek felaprózódtak. A bányarendészeti felügyelőségek 1953-tól „Kerületi Bányaműszaki Felügyelőség” megnevezéssel működtek tovább<sup>6</sup>.

---

<sup>2</sup> Lásd a 105.382/1911. PM rendeletet a miskolci, pécsi és petrozsényi bányabiztosságok szervezéséről. Csak emlékeztetőül: az 1854. évi Osztrák Általános Bányatörvény hatálybalépését követően az ország területén 7 bányakapitányságot szerveztek Buda (Budapest), Besztercebánya, Igló, Nagybánya, Zalatna, Oravica és Zágráb székhellyel. Egyes Bányakapitányságok alárendeltségében emellett bányabiztosságok is működtek (Gölnicbánya, Rozsnyó, Abrudbánya).

<sup>3</sup> A 113.066/1922 PM rendelet alapján négy Bányakapitányság kezdte meg működését Budapesten, Miskolcon, Pécsen és Salgótarjánban.

<sup>4</sup> 4730/1949. (XI. 23.) NPM rendelet.

<sup>5</sup> Rövid ideig felügyelőség működött Nagykanizsán (1950-1951) és Ózdon (1952. február-december) is. Az ajkai és a várpalotai felügyelőséget veszprémi Kerületi Bányarendészeti Felügyelőség elnevezéssel összevonták, az ózdi kirendeltséget beolvasztották a Miskolci Bányarendészeti Felügyelőségbe, a nagykanizsai pedig megszüntették.

<sup>6</sup> 471.187 (XII. 10.) 1953. NIM számú utasítás.

A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény hatálybalépését követően a kerületi bányaműszaki felügyelőségek ismét visszanyerték régi megnevezésüket és Bányakapitánysággént folytatták működésüket.

A bányakapitányságok hatásköre eredetileg csak az ércek, a szén, valamint a szénhidrogének<sup>7</sup> kutatására és bányászatára terjedt ki, de ez a hatósági felügyelet gyakorlatilag valamennyi kapcsolódó tevékenységet is magába foglalta<sup>8</sup>. A kőbányák és a többi építőipari ásványi nyersanyag kitermelőhely hatósági felügyelete az általános iparhatósághoz tartozott<sup>9</sup>. A bányászat mellett a bányahatóság felügyeletet gyakorolt a fém- és vaskohászat, valamint a villamos energia előállítás felett is<sup>10</sup>.

A II. Világháborút követően a bányahatóság hatásköre gyökeresen átalakult. A bányák államosításának befejezésével 1950-től a kohászat kikerült a bányakapitányságok felügyelete alól<sup>11</sup>, ugyanakkor hatáskörüket a kő-, kavics-, homok-, agyag- és ásványbányászat teljes vertikumára kiterjesztették<sup>12</sup>. Az állami (vállalati) szénbányászat mellett az 1950-es évek második felétől egyre nagyobb jelentőségűvé váltak a termelő szövetkezeti bányák. Eleinte kevesebb mint 50 TSz-bánya működött a térségben, de 1965 után ezek száma már meghaladta a 120-at. A

---

<sup>7</sup> Lásd az 1911. évi VI. törvénycikket.

<sup>8</sup> Ezek közé tartozott pl. a bányatelepi élelmiszertárak működtetése, a bányatárspénztárak felügyelete, a hatósági munkaközvetítés, az ipari robbantási tevékenységek felügyelete, stb.

<sup>9</sup> Az 1872. évi VIII. és 1884. évi XVII. törvénycikkek (Ipartörvények) szerint ezek a bányák eredetileg nem is tartoztak hatósági felügyelet alá. Az iparhatósági felügyeletet a kőbányákra csak a 11.827/1899. KM rendelet, a kavics-, homok-, agyag- és palabányákra pedig a 139.427/XI/1930. KM rendelet terjesztette ki. Bányahatósági felügyelet alá csak azok a kőbányák tartoztak, melyek termelése nem került kereskedelmi forgalomba, hanem azt kizárólag bányaművelési, illetve kohászati célra hasznosították (62.929/1919. PM rendelet).

<sup>10</sup> A Miskolci Bányakapitányság felügyelte a diósgyőri m. kir. Vas- és Acélgyárban, a Rimamurány-salgótarjáni Vasmű Rt. ózdi Vasművében, valamint a Borsodi Szénbányák Rt. 1923-ban létesített barcikai Villamoserőmű Telephelyén végzett tevékenységeket is.

<sup>11</sup> 4100/1950. (VI. 7.) NipM rendelet.

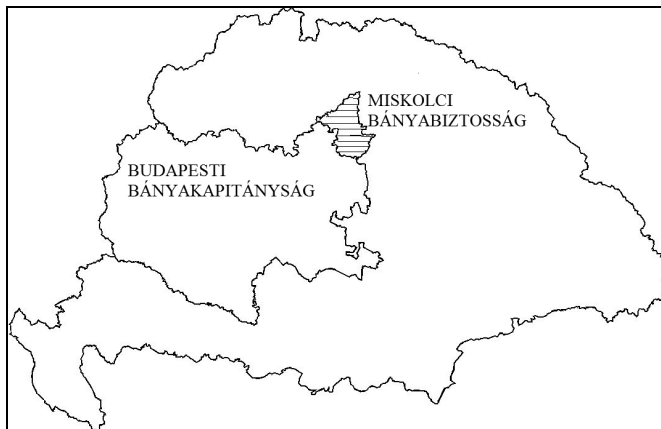
<sup>12</sup> Lásd a Nehézipari Minisztérium Bányarendészeti Osztályának 1950. február 13-án kelt leiratát.



hatáskört a bányászatról szóló 1960. évi III. törvény mellett részletesen szabályozták a bányatörvény felhatalmazása alapján kiadott kormányzintű és miniszteri rendeletek, illetve OBF utasítások. További jelentős hatásköri változást eredményezett a gázenergiáról szóló törvény és végrehajtási rendelete<sup>13</sup>, ezek alapján a Kerületi Bányaműszaki Felügyelőségek hatáskörébe került a gázelosztó vezetékek létesítésének és üzemeltetésének felügyelete is.

## **II. A Miskolci Bányakapitányság illetékességi területének változásai**

A Miskolci Bányabiztosság illetékességi területe eredetileg Borsod vármegye területére terjedt ki.



A Miskolci Bányabiztosság illetékessége (1911-1922)

---

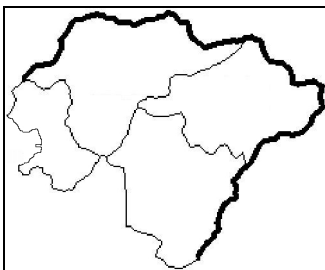
<sup>13</sup> 1969. évi VII. törvény és 1/1977. (IV. 6.) NIM rendelet.

A bányakapitánysággá szervezés következtében 1922-től illetékessége „Borsod megyére, továbbá Abaújtorna, Bereg, Gömör, Szabolcs, Szatmár, Ung és Zemplén megyéknek a békeszerződésben megállapított országhatáron belül fekvő területeire” bővült ki.



A Bányakapitányság illetékességi területe (1922-1938)

1938-1939-ben ismét szabályozták az egyes Bányakapitányságok illetékességét<sup>14</sup>, ekkor a miskolci Bányakapitányság területe Borsod, Abaúj-Torna, Zemplén, Hajdú, Szabolcs és Szatmár vármegyékre, továbbá Heves vármegye egri és tiszafüredi járásaira, illetve Eger megyei városra, Debrecen és Miskolc törvényhatósági jogú városokra terjedt ki.



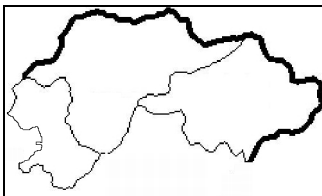
A Bányakapitányság illetékességi területe (1939-1948)

---

<sup>14</sup> 8.830/1938. M.E. rendelet és 6.680/1939. M.E. rendelet.

Ez a terület csak a II. Világháború idején változott meg<sup>15</sup>, amikor az újonnan felállított Kassai Bányakapitányság felügyelete alá került Borsod vármegyéből Alsó- és Felsőtelekes, Martonyi, Rudabánya és Szalonna község, Abaúj-Torna vármegye a szikszói járás kivételével és Zemplén vármegye a szerencsi járás kivételével.

A II. Világháborút követően is gyakran változtak az illetékességi területek: a miskolci Bányarendészeti Felügyelőség, majd Kerületi Bányaműszaki Felügyelőség illetékessége kezdetben Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár megyék, valamint Heves megye egri, hevesi és füzesabonyi járásának közigazgatási területére terjedt ki (Tarnaszentmária község kivételével).



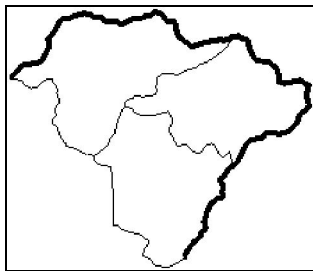
A Kerületi Bányaműszaki Felügyelőség illetékessége  
(1949-1970)

Később Heves megye egész területe a salgótarjáni Kerületi Bányaműszaki Felügyelőség illetékességébe került (1970-től 1990-ig), ugyanakkor Hajdú-Bihar megye területe (a szénhidrogén-bányászat kivételével) a miskolci kerülethez került<sup>16</sup>.

---

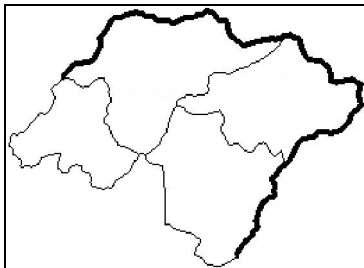
<sup>15</sup> 26.910/1939. Ip. M. számú rendelet.

<sup>16</sup> Az illetékességi terület változásai a 60.100/1945. Ip. M. sz. rendelet, 15.900/1947. Ip. M. sz. rendelet, a 625.400/1951. BEM. sz. utasítás, az 593/1958. OBF, az 1/1969. (NIM. É. 7.) OBF. sz. és az azt módosító 12/1970. (NIM. É. 20.) OBF, 2/1978. (NIM. É. 23.) OBF, 6/1982. (Ip. K. 13.) OBF, 5/1987. (Bh. É. 2.) OBF, 2/1988. (Bh. É. 3.) OBF utasítások alapján követhetők nyomon.



A Kerületi Bányaműszaki Felügyelőség illetékességi területe  
(1970-1989)

A salgótarjáni Kerületi Bányaműszaki Felügyelőség megszüntetésével Heves megye területe újra visszakerült, így 1990-től a miskolci kerület már 4 megye közigazgatási területére terjedt ki<sup>17</sup>.



A Kerületi Bányaműszaki Felügyelőség illetékességi területe  
(1990-1993)

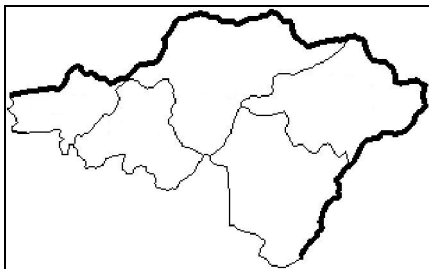
A budapesti Bányakapitányság időleges megszüntetésével, 1994-től alakult ki a miskolci Bányakapitányság jelenlegi 5 megyés illetékességi területe<sup>18</sup>. A Bányakapitányság illetékességébe került Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Nógrád, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén a szilárdásvány bányászat és a

---

<sup>17</sup> Lásd a 63/1990. (III. 27.) MT rendeletet.

<sup>18</sup> Az illetékesség lényeges változásait a 19/1994. (VIII.5.) IKM rendelet, 43/1995. (IX.8.) IKM rendelet, majd a 48/1997. (IX. 10.) IKIM rendelet szabályozta.

gázszolgáltatás felügyeletén kívül a szénhidrogén bányászat és földalatti tárolás, valamint a szénhidrogén szállítóvezetékek felügyelete is.



A Bányakapitányság illetékességi területe 1994-től

### **III. A Miskolci Bányakapitányság kerületének bányáipara**

A fejezet mai megyéink szerint, a települések ABC-rendjében felsorolva igyekszik bemutatni az egyes bányauzemeket és az ott végzett bányászati tevékenységeket. Az egyes települések esetében mai elnevezésüket és közigazgatási területüket vettük alapul.

#### **1. Borsod-Abaúj-Zemplén megye**

A régi Borsod vármegye bányászatát 1911-től, a mai Borsod-Abaúj-Zemplén megyének megfelelő területet pedig 1922-től felügyelte a Miskolci Bányakapitányság.





## Abaújkér

A községtől K-re az Aranyosi-völgyben a helyi legeltetési társulat művelt andezitbányát. A bánya 1961-ben szűnt meg.

## Abaújszántó

A település a XIX. századtól ismert volt riolittufa- és terméskő-bányászatáról (Kis- és Nagybánya, Hidegoldali-, illetve Boglyas-dűlői kőbányák, Süvegesi riolit-kőfejtő). A szintén régóta művelt Aranyos-völgyi Murga-andezitbányát a II. világháború után a Miskolci Útfenntartó Vállalat, majd a BAZ. Megyei Tanács Bánya- és Építőipari Egyesülése üzemeltette. 1962-ben a termelést beszüntették. A Fehér-hegyi kőbánya a XIX. század végétől 1971-ig üzemelt. A Cekeházi (Nagyárok, Csipkés árok) kovaföldbányák<sup>19</sup> a két világháború között üzemeltek.

## Abaújvár

A község területén évszázadok óta fejtették a követ a „Mádi Kovács László”-féle riolittufa-bányából. Az 1950-es évektől 1969-ig a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett kavics- és homokbányát.

## Abod

Az abodi szénbányaművet 1920-24 között üzemeltette Fodor Aladár, Vágó Béla, majd Zimmermann Adolf, Valaska Ferenc és az Abodi Kőszénbánya Rt. A lignitterületre a Garadna-völgy jobb oldalában, a Fazekas-tető D-i oldalán valamint a Kiscsákány-völgy legfelső részén nyitottak tárót, illetve egy kisebb aknát. Az abodi mészkőbányát (a községtől É-ra) a legeltetési társulat,

---

<sup>19</sup> A diatomit vagy parafakő néven is emlegetett kovaföld ipari méretű termelése a dinamitgyártás megindulásával kezdődött, ugyanis a nitroglicerint felfűtésére ezt az anyagot használták.

majd az 1950-es évek elejétől a Szendrői Állami Gazdaság üzemeltette 1965-ig.

### Aggtelek

A település környékén több helyen is találhatók igen régi mészkőbányák. A volt államkincstári kőfejtőt (a községtől K-re) 1949 után a Miskolci Útfenntartó Vállalat üzemeltette 1964-ig.

### Alacska

A Hársas-hegyi andezittufa-bányát a helyi közbirtokosság művelte a XIX. században és a XX. század elején. Az Alfréd-aknai szénbányaművet (Alfréd függőleges akna, Alacsikai lejtősakna) a Magyar Általános Kőszénbánya Rt. létesítette 1897-ben és 1944-ig folyamatosan üzemeltette. Az Alacsikai Kőszénbánya és Villamossági Rt. 1919-ben kutatta meg a szénelőfordulást, majd 1920-ban a megkezdte a Gyertyános-völgyi függőleges akna, 1924-től pedig az I.-III. sz. lejtősaknák mélyítését. A bányauzemet 1939-ben hagyták fel. Az István szénbányaművet (István I. lejtősakna és Erzsébet I. - II. lejtősaknák) 1934-44 között az Északmagyarországi Kőszénbánya Rt. üzemeltette. 1944-ben Zsurkay Zoltán is mélyített a község területén egy kutató függőleges-aknát. A szénbányászat államosítását követően az alacsikai szénbányákat Sajószentpéter III. aknához csatolták. Ez a bányauzem 1973-ban fejezte be a termelését.

### Alberttelep

Az eredetileg Múcsony községhez tartozó terület<sup>20</sup> szénjogát 1917-ben szerezte meg a Magyar Államkincstár és a diósgyőri M. kir. Vas és Acélgyár 1918-ban egy lejtősaknát mélyített. A bánya mellett egy munkáslakótelep is építettek, ebből alakult ki a mai Alberttelep.

---

<sup>20</sup> Múcsony községtől É-ra, Szuhakálló községtől K-re.

A II. világháború után az 1918-ban létesített Albert I. akna a szénmedence egyik meghatározó jelentőségű szénbányája lett. 1955-ben függőleges aknát és egy újabb lejtőszaknát mélyítettek. 1983-ig a szénvagyon túlnyomó részét lefejtették, ezért az üzemet a szomszédos Rudolf IV. bányaüzemhez kapcsolták.

### Alsódobsza

A község területén az 1930-as évek elején Klein Vilmos halmaji vállalkozó létesített rövid életű szénbányaművet. A bányát 1936-ban a Bányakapitányság törölte nyilván-tartásából.

### Alsóregmec

Az alsóregmeci riolittufa-bánya már a két világháború közötti időszakban is működött. A Kálvinoka-dűlőben a helyi termelő szövetkezet üzemeltetett homokbányát az 1960-as években.

### Alsószuha

A községtől ÉNy-ra a Községi Tanács művelt időszakosan kavicsbányát az 1950-es és 60-as években.

### Alsótelekes

A település határában az OÉÁ 1973-ban nyitotta a Nagyteleki dolomitbányát, majd 1986-ban gipsz- és anhidritbányát. A bányaüzemek jelenleg a Rudagipsz-Mix Zrt. bányászati jogosultságát képezik, de a cég nem üzemelteti azokat.

### Alsóvadász

A Senye-oldali homokbányát a szikszói Béke MgTSz. majd az Alsóvadászi MgTSz. üzemeltette 1960-1996 között.

## Alsózsolca

A település területén már a XVIII. században is folytattak téglavetést. A környék kavics-előfordulásának kiaknázása a két világháború között kezdődött (Rácz-féle Kotróvállalat). A 23. sz. Állami Építőipari Vállalat 1962-ben nyitott új kavicsbányát, a vasút mellett. A Templomaljában, a Bereznó- és Kemely-dűlőben, illetve a Simárdpusztán a helyi MgTSz., a felsőzsolcai és a hernádnémeti Termelő Szövetkezetek 6 kavicsbányát üzemeltettek az 1950-es évek végétől 1974-ig. A 80-as évekre már csak a Kavicsbánya Vállalat „Vasútmenti” kavicsbányája, valamint a Simárdi kavics- és homokbányák működtek. Jelenleg a Kőka Kft. és az N-Zoll Trans Kft. 1-1, a Dunai Kavicsüzemek Kft. pedig 2 kavicsbányát üzemeltet a község közigazgatási területén.

## Arló

Az Arló-környéki szénelőfordulás kiaknázását a Gömöri Vasművelő Egyesület már a XIX. század közepén megkezdte. Az első tárót 1852-ben hajtották, de ez 1863-ban egy földcsuszamlás következtében elszerencsétlenedett, ezért a fővölgyben új tárót nyitottak. 1908-09-ben a mélyebben fekvő szénvagyon kiaknázására a Rimamurány-salgótarjáni Vasmű Rt. lejtősaknát hajtott. A miskolci Bányabiztosság e bánya felügyeletét vette át, amelyben a termelést 1928. január végén szüntették be. A Vasmű a Benéte-tárót 1930-ban hajtotta ki és 1947-ig folytatta művelését. A XVIII. század végén kőfejtőt műveltek a falu határában. A helyi Nádasvölgye MgTsz. az 1960-as évek elejétől 3 homokbányát is üzemeltetett a Szohony-völgyben és a Csahói területen. E bányákat 1974-ben szüntették meg, majd a Benéte-dűlőben nyitottak újabb homokbányát, melyet az 1980-as évek elejéig műveltek.



## Arnót

A helyi Búzakalász MgTsz. a Berek-dülőben 1965-1974 között művelt homok- és kavicsbányát, valamint agyagbányát a település közelében.

## Ároktő

1880-ban az egri főkáptalan nyitott kavicsbányát közvetlenül a Tisza mellett. A bánya a XX. század elejéig működött.

## Aszaló

A község területén lévő régi homokbánya területén 1994-ben végeztek ásványi nyersanyagkutatót, majd termelést. A 2005-ben az Aszalói Homokbánya Kft. újabb homokbányát nyitott.

## Bánfalva

A falu határában a XIX. század végén nyitották meg az első kisebb szénkutató-műveket, majd 1923-24-ben a Bánfalvai Kőszénbánya Rt. próbálkozott bányanyitással (Bánfalvai lejtősakna). A II. világháborút követően a Samu-lejtősakna volt a Bánvölgyi-térség meghatározó bányaiüzeme, melynek művelését 1965-ben fejezték be.

## Bánhorváti

A Bánhorváti andezittufa-bányát a községi előljárárság nyitotta 1858-ban, majd 1892-től kavicsbányát is üzemeltetett a település szélén. A községtől Ny-ra a helyi közbirtokosság a XIX. század végétől mészkőbányát művelt. A területen egy Koller nevű helyi vállalkozó kezdte meg a szénbányászatot 1903-1907 között tároműveléssel. 1922-től a II. világháború végéig a Bánvidéki Kőszénbánya Rt. művelte az Alfréd-, Böske- és Felső-tárókat.

## Becskeháza

A községi előjáróság 1886-ban nyitott dolomitbányát a falu közelében. Az Újszőlő-dűlői mészkőbányát a helyi Termelő Szövetkezet az 1950-es évek végén nyitotta és a 70-es évek elejéig művelte. Az Azimut 90 Kft. által jelenleg is művelt dolomitbányát 1966-ban nyitották a régi dolomitbánya közelében.

## Bekecs

A község belterületén a helyi Termelő Szövetkezet az 1970-es években agyagbányát üzemeltetett. A Geoproduct Kft. 1999-től üzemelteti a Bekecsi-kálitufabányát.

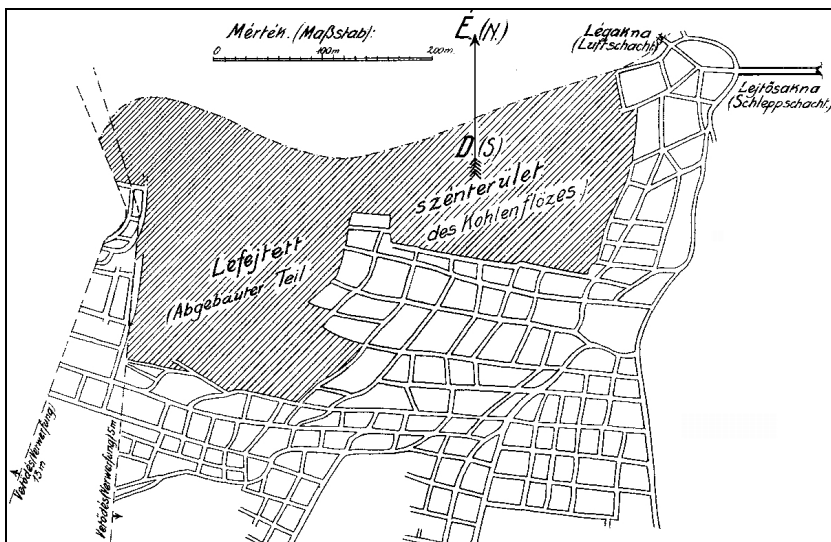
## Bekölce

A Borsodnádasd-környéki szénelőfordulás peremterületén Arany László özdi vállalkozó 1997-ben mélyítette a Nóra-lejtősaknát. A kis szénbánya 2003-ig időszakosan üzemelt.

## Berente

A Berentei lejtősaknát 1919-ben Mánik Sándor és Waldmann József sajószentpéteri bányavállalkozók hajtották az Előhegy ÉK-i oldalában. A bányát később a Berentei (Gazdasági) Kőszénbánya Vállalat üzemeltette 1942-ig és ugyanez a Vállalat művelte az I. sz. lejtősaknát és a Baglyos-, illetve Sándor-tárókat is 1920 és 1945 között. 1929-47 között Arnót Vilmos helyi lakos üzemeltette az Erzsébet-tárót (a későbbi Nagymál-tárót), 1924-42 között pedig az Árpád- és Újtárót.

1929-től 1945-ig a Szalai Barkóczy István és Tsa. miskolci cég üzemeltette a Kolostor (később Rákosi) lejtősaknát, valamint 1937-ig a II. sz. lejtősaknát.



A Berentei Kőszénbánya Vállalat bányászata 1929-ben

A szénbányászat államosítását követő üzemkoncentráció eredményeképpen kialakított Berente-bányát a Sajó-melléki Szénbányák, majd a Borsodi Szénbányák művelte 1977. szeptemberéig. A helyi tufa-kőbányát már a XIX. században is művelték, a településtől ÉK-re pedig kavicsbánya működött az 1950-es és 60-as években.

## Berzék

A Vízügyi Igazgatóság az 1950-es évek végén, a helyi Termelő Szövetkezet pedig 1964-ben nyitott homok- és kavicsbányát. Utóbbi művelésével 1971-ben hagytak fel.

## Bodroghalász

A Szent Vince (ma Szemince) hegyen 1810-től műveltek andezitbányát. A bányát az 1920-as években a Várszély testvérek, a II. világháború után pedig az Erdőbényei

Kőbánya Vállalat üzemeltette 1953-ig. A Kutya-hegyi andezit-kőfejtő a két világháború között működött.

### Bodroghalom

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as években üzemeltette a Szobahomok-dűlői homokbányát, 1972 és 1996 között pedig a Medvetanya homokbányát.

### Bodrogkeresztúr

A település híres volt kőbányászatáról<sup>21</sup>, a Csonka-dűlőben, a Kakas- és Hangács-hegy oldalában a XIX. századtól 9 riolittufa-kőfejtő üzemelt. Führer Zsigmond 1870-ben és 1872-ben nyitott riolittufa-bányákat (Csonkabánya, Ördögbánya, Citrombánya), amelyek az 1960-as évekig működtek. Őt követte Heller Lajos 1881-ben (Csajka-bánya), Tob József 1889-ben (Kakashegyi-bánya) és Reichmann Ármin 1891-ben nyitott kőbányaival (Medve-bánya, Sepsi-bánya). A Kakashegyi-bányát a helyi Kerámia és Kőbánya KTSZ. Még az 1960-as évek elején is üzemeltette. Később nyitották a Goldmann-féle és Friedmann-féle kőbányát, valamint a Klein Mór-féle fehérekő-bányát. A kőbányák egy része még az 1960-as években is üzemelt az Északmagyarországi Kőbánya Vállalat üzemeként. A XIX. századi térképek „kavits”-bányát és tégláégetőt is jelölnek. Az 1950-es évek elejétől 1973-ig az ÉM. Hajdú-Szabolcs M-i Téglá és Cserépipari Vállalat működtette a helyi téglagyár agyagbányáját. Ma már csak a Colas-Északkő Kft. 37-es út melletti riolittufa-bányája üzemel.

---

<sup>21</sup> Már az 1690-es években is működött kőfejtő a község területén (Lásd: Fata Tarczaliensia, azaz Tarczal városának főbb változásai. In: Romy Károly György: Monumenta Hungarica, azaz Magyar Emlékezetes Írások 2. kötet 108. p., Pest 1816.).

### Bodrogkisfalud

A kisfaludi andezitbányát a két világháború között Balogh Anna helyi vállalkozása művelte. A Kakashegyen lévő Tiszamező-dűlőben az 1940-es években Nemcsik Antal termelt bentonitot.

### Bodrogolaszi

A falu határában a Községi Tanács üzemeltetett andezitbányát az 1950-es években.

### Bódvalenke

A településtől DNy-ra a községi előljáróság művelt mészkőbányát 1881-től. A II. világháború után a kőbányát a Miskolci Útfenntartó Vállalat üzemeltette 1964-ig.

### Bódvarákó

A település határában két mészkőbánya is működött a XIX. századtól kezdve.

### Bódvaszilas

Az Akasztódombi-mészkőbányából már a XIX. században is fejtették a követ. A kőbánya az 1960-as években még időszakosan üzemelt.

### Bogács

Az Ábrahámkai-dácitbányát a községi előljáróság nyitotta a XIX. század elején, a Kövesi-andezitbányából és a Hintóvölgyi fehérekő-bányából pedig a helyi úrbéresek fejtették a követ. A Kőköti dácittufa-bányát 1889-ben Spiegel Ignác kezdte művelni. A Hintóvölgyi bánya az 1960-as évek közepéig működött. Az 1970-es években kavicsbánya is üzemelt a falu területén. Az Ábrahámkai bányát a Hór-Agro Rt. ma is üzemelteti, a Kőköti bánya bányászati jogával pedig a Dolomit 2002. Kft. rendelkezik.

### Boldogkövávalja

A település határában neolit-korú kova-kőfejtők találhatók. Kőfejtőket műveltek a XIV. században is, a vár építésekor (riolittufa). A Tóhegyi és a Cserák-oldali andezitbányákat a XX. század elején állították művelésbe, 1970-ig a Miskolci Közüti Üzemi Vállalat, majd rövid ideig a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltette azokat.

### Boldva

A XVIII. század végétől a községi eljáróság két andezittufa-bányát is üzemeltetett a település területén. 1968-tól 1985-ig pedig a borsodsziraki Termelő Szövetkezet művelte a Berek- és Botosszög-dűlői kavicsbányákat.

### Borsodbóta

A községtől ÉK-re a Községi Tanács üzemeltetett kavicsbányát az 1950-es években.

### Borsodgeszt

Az un. piros építőkő-bányából már 1847-ben is fejtették a követ. A helyi homokbánya az 1960-as évek elejéig működött.

### Borsodnádasd

A település környékén 1851-ben már 3 szénbánya üzemelt (Ferenc-, Borbála- és Gizella-táró). A Nádassdi Lemezgyár 1864-es üzembe állítását követően újabb bányák nyíltak (István-, Alsó- és Felső-Berta tárók, Gusztáv-akna), melyek az 1880-as évek közepéig működtek. Újabb bányanyitásra csak 1940-ben került sor (Batóvölgyi-lejtőszakna), amely 1966-ig üzemelt. Az 1950-es években további bányanyitások történtek a térségben (Zsóberki-táró, Reménység-lejtőszakna, Bánberke I. és II. táró,

Hasznosi-lejtősakna, V. lejtősakna). A Borsodnádasdi szénbányászat 1977-ben fejeződött be. Az 1990-es évek végén a Bolygó'96. Kft. kísérletezett a Budaberke területén mélyműveléses széntermeléssel, de a bányát 2002-ben be kellett zárni. A Budaberki-homokkőbányát Szikorszky Gyula és társai, majd a Mátrai Ásványbánya Vállalat üzemeltették a XX. század első felében. Utóbbi Vállalat 1950 és 1964 között művelte a Borsodnádasdi kőbányát is.

### Borsodszentgyörgy

A község határában a helyi Tanács homokkőbányát üzemeltetett az 1950-es években.

### Bózsva

A kisbózsvai kavicsbányát 1904-ben Bombelles Lajos kezdte művelni. A bánya a két világháború között szűnt meg. Nagybózsván a Senyő-völgyi andezit-kőfejtő (Lónyai-bánya) ugyancsak a két világháború között üzemelt, illetve a MALLERD is ebben az időben művelt egy andezitbányát a településtől É-ra. A Páska-tető területén a Perlit-92 Kft. a pálházai bánya termelésének kiegészítésére 2006-ban nyitott új perlitbányát.

### Bócs

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évek közepétől üzemeltette az Alsóberek-dűlői homokkőbányát, valamint a Fecskési és a Nagyszög-dűlői kavicsbányákat. A bányászattal 1973-ban hagytak fel.

### Bükkaranyos

A község határában a Miskolci Útfenntartó Vállalat működtetett kőbányát az 1950-es évek közepéig.

### Bükkábrány

A Bükkábrányi lignitbánya megnyitása 1985-ben kezdődött és a széntermelés 1991-re fejlődött a mai volumenére. A külfejtést a Mátrai Erőmű Zrt. üzemelteti.

### Bükkmogyorósd

A község külterületén a helyi Termelő Szövetkezet 1958-1980 között homokbányát üzemeltetett.

### Bükkszentkereszt

A településen a XX. század elejétől útépítési célra alkalmas palakövet bányásztak, valamint a községtől DK-re a MALLERD mészkőbányát művelt. A mészkőbányát a II. világháború után a Miskolci Útfenntartó Vállalat az 1950-es évek közepéig üzemeltette.

### Bükkszentlászló

A községtől DK-re a Diósgyőri Vasgyár „hozag-mészkövet”<sup>22</sup> termelt a XIX. század végétől kezdve. A II. világháború után a Lenin Kohászati Művek folytatta a termelést 1964-ig.

### Bükkszécs

A község területén az egri érsekségi uradalom 1788-ban tetőfedésre alkalmas agyagpala-bányát nyitott, ahol az 1840-es évekig fejtették a követ. A MALLERD a két világháború között a településtől ÉNy-ra mészkőbányát üzemeltetett. A Baglyos-dűlői tufakőbányát a Termelő Szövetkezett művelte az 1960-as években, a helyi homokbányát pedig a Községi Tanács üzemeltette. A Hódos-dűlői mészkőbányát 1968-ban nyitották és az 1980-as évek közepéig üzemeltették.

---

<sup>22</sup> Hozagmészkő: a nyersvasgyártásnál adalékanyagként salakképzéshez használt mészkő.



### Büttös

A község külterületén az 1970-es és 1980-as években andezittufa-bánya működött.

### Cigánd

A település területén az 1960-as években tőzegbánya üzemelt.

### Csenyété

1850-ben Borsod Vármegye nyitott kavicsbányát a településtől É-ra. A bányából még az 1990-es években is végzett szórványos kitermelést a lakosság.

### Cserépfalu

A Hórvölgyi I. sz. és a Kúthegyi (Hórvölgy II. sz.) mészkőbányát a két világháború között a MALLERD nyitotta. Előbbit 1985-ben, utóbbit 1977-ben hagyta fel a bogácsi Termelő Szövetkezet. A Berezd-aljai riolituffa-bányákat, az Őrhegy-Kővágói építőkö-bányát és a Cinegés-dülői homokbányát 1960-as évek elejétől az 1970-es évek végéig ugyancsak a Szövetkezet művelte. A Vattavölgyi mészkőbányát az egri MEFAG üzemeltette 1977-ig.

### Cserépváralja

A településtől D-re a MALLERD művelt andezitbányát a két világháború között. A község határában lévő dacittufa-bányát a szentistváni Termelő Szövetkezet üzemeltette az 1950-es évek közepétől 1974-ig.

### Csernely

A környék szénelőfordulását az ózdi bányák fejtették le. A Farkaslyuki Bányaüzemhez tartozó Csernelyi-akna 1969-ben lett megszüntetve. A Czinakó dülői homokbányát a

helyi Termelő Szövetkezet működtette 1966 és 1974 között.

#### Csobaj

A Községi Tanács az 1950-es években művelt homokbányát a falutól K-re.

#### Csobád

A község határában az 1960-as években két kavicsbányát is üzemeltetett a helyi Termelő Szövetkezet.

#### Csokvaomány

A Málhi-dűlői homokkőbányát a községi előljáróság már a XIX. században is művelte. Az 1970-es évek végén a bányából a Borsodi Szénbányák végzett rövid ideig kitermelést. A Szalonka-mészkőbányát az ózdi Járási Tanács üzemeltette az 1950-es években.

#### Damak

A Nagypart-dűlői homokbányát a helyi Termelő Szövetkezet működtette az 1960-as évek közepétől 1974-ig.

#### Dámóc

A település külterületén az 1970-es évek elején folytattak rövid ideig tőzeg-kitermelést.

#### Dédestapolcsány

A Dédestapolcsány és Nekézseny közötti vas- és mangánérc-előfordulás művelését a XVIII. század végén Fazola Henrik kezdte meg (Mihály-, Zsófia-, Ferenc József- és Lajos-tárók). 1888-tól a bányákat Andrássy Manó gróf művelte. A régi bányákat 1922–1925 között újranyitották, 1955-ben Nekézseny területén kutatótárót is létesítettek, de sem a korábbi műveletek sem az új kutatás

nem hozott érdemi eredményt. A Halaluka-andezitbányát a községi előljáróság évszázadok óta művelte. A községi dácittufabányát 1854-ben, a Cseres-bárdi andezittufabányát az 1870-es években, a Rágyincs-völgyi és Sile-völgyi agyagpala-bányákat 1884-ben (a II. világháború végéig üzemeltek), a kvarcitpala-bányát 1889-ben, a két Szalacsi mészkőfejtőt pedig 1892-ben és 1895-ben nyitották. Utóbbit 1973-ban hagyták fel. A Legeltetési Bizottság, majd a Községi Tanács az 1960-as évek elejétől 1974-ig művelte a Derennek dülői és Fityaszok-Peres dülői homokbányákat, valamint az Éger-oldali kavicsbányát, melyet csak 1997-ben szüntettek meg.

### Derenk

Az 1943-ban kitelepített település területén a Szádvár XIII. századi felépítése óta fejtettek mészkövet. A régi kőbánya a községtől D-re található.

### Dobódél

A községi előljáróság 1880-ban nyitott mészkőbányát a település határában, amely időszakosan 1996-ig üzemelt.

### Domaháza

A település határában örlőkő-bányászat folyt a XIX. században: „A határ egy részében apróbb malomkő ásatik”.<sup>23</sup>

### Dubicsány

A Dubicsányi andezit-breccsa kőbányát Ádám István helyi vállalkozó nyitotta 1895-ben a település NY-i szélén. Itt működött Dapsy Viktor kavicsbányája is a településtől D-re, a Sajó mellett. Dubicsány település nevéhez kötődik a

---

<sup>23</sup> Lásd: Fényes Elek: Magyarország geográfiai szótára (1851).

Borsodi Energetikai Kft. „Dubicsány I. – szén” védnevű bányatelke, amely a térség szénbányászatának jövőjét jelentheti több mint 50 millió tonnás szénvagyonával. A bányatelek területén, Sajógalgóc közigazgatási területén 1986 és 1998 között két kutató lejtősaknát hajtottak ki.

## Edelény

A térség lignit-előfordulásának kitermelését a Csonka-völgyben (a Császa-pusztától DNy-ra) a Coburg-család már 1855 körül megkezdte néhány kisebb aknával. Az 1880-as években a Mogyorós-tető K-i oldalán létesítették a Gederéti-tárót, amely a helyi cukorgyár tüzelőanyag szükségletét biztosította. 1900 és 1917 között Galán György üzemeltette a György-tárót. Az újabb feltárások 1918-ban kezdődtek, Szvoboda Antal bányamester irányításával. Ezt a tárót 1919-ben bányatűz miatt felhagyták, de 1921-ben a Boldvavölgyi Kőszénbánya- és Iparművek Rt. újabb tárót létesített az előbbi tárótól D-re, melyben a termelést 1924-ig folytatták. A település Ny-i szélén az első kutatásokat 1914-ben Miller Bertalan végezte, aki egy kutatótárót hajtott. Ezt a szénjogosítványt 1917-ben a Salamonovits, Zimmermann és Társai edelényi cég vette át, amely egy légaknát mélyített. 1920 körül az edelényi temetőtől D-re új lejtősaknát hajtottak, majd a Lánci-völgyben is kihajtottak egy lejtősaknát. A cég időközben részvénytársasággá alakult (Edelényi Kőszénbánya Vállalat Rt.), amely 1942-ig végzett kitermelést. Az Annavölgyi Kőszénbánya Rt. az 1930-as évek elejétől 1946-ig művelte a Magdolna-, Ferenc- és Zsuzsanna-lejtősaknát, valamint a Nagyvölgyi-tárót. A szénbányászat államosítását követően az edelényi bányák jóvátétel címén 5 évre szovjet tulajdonba kerültek (Szovjet Állami Szénbánya). A vállalat 1950-51-ben sorra nyitotta meg az újabb bányaüzemeket (Edelény I., II. és III. sz. lejtősakna), 1952-ben a Szurdoki bányaüzemet megszüntette és helyette újabb Gederéti bányaüzemet

létesített. A Borsodi Szénbányászati Tröszt 1956-ban termelési kapacitás bővítés keretében nyitotta Edelény IV. lejtősaknát, majd 1967-70 között az összevont Edelény I-IV. bányüzem súlypontjában függőleges aknát mélyített. Az edelényi szénbányászat 1995-ben szűnt meg. A mészpala-bányát Turay András nyitotta 1885-ben a településtől E-ra, a Kistábla-dűlő (később Kisakácos) Pengő nevű oldalában. Borsodon<sup>24</sup> a Bárczay-féle mészkőbánya szintén a XIX. század végétől működött. A kőbányákat a helyi Termelő Szövetkezet 1972-ig művelte. Ugyancsak a Termelő Szövetkezet üzemeltette 1962 és 1974 között a Helyföldek-dűlői és Ludmilla-dűlői homokbányákat, továbbá 1972-96 között a Gyümölcsmezi-dűlői, 1986-96 között pedig a Nagyréti kavicsbányát. A Városi Tanács 1989 és 1998 között működtette a Nagy-Császtai homokbányát.

### Égerszög

A községi előljáróság 1850-ben nyitott dolomitbányát a település NY-i szélén, amely az 1960-as évek végéig működött. Az 1900-as évek első évtizedében Szikorszki Gyula, borsodnádasi vállalkozó művelte a helyi vasércbányát (Károlybánya).

### Emőd

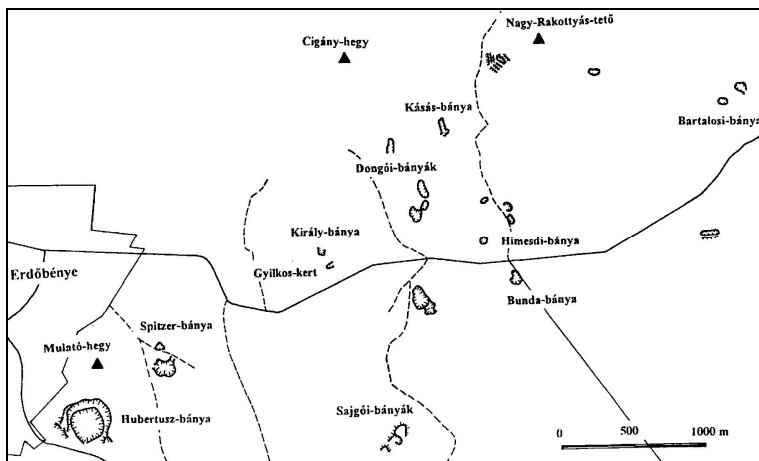
A község határában a XIX. században több kőfejtőt is műveltek. Istvánmajor területén az 1960-as évektől 4 kavicsbánya működött. Jelenleg az I. és II. sz. kavicsbánya a Magyar Ugar Kft., a III. és IV. sz. kavicsbánya a Her-Ve Sped Kft. jogosultsága.

### Erdőbénye

A település környékén a kőbányászat több évszázados múltra tekint vissza.

---

<sup>24</sup> Borsod = korábban önálló község, 1950-től Edelény városrésze.



Kőbányák Erdőbénye környékén

A Spitzer-bányából (fehérkő) faragható riolittufát termeltek, de régóta művelték a Dongói- (Szepesi Káptalan) és Kásási-bányákat, Fillerék bányáját, a Magita-kőbányát, a Király-bányát, a Bunda-bányát, a Himesdi-bányát, Bartalosi-bányát, Kásás-bányát, Dongói-bányát, Király-bányát, Sajgó-bányát és a Pálfalvi-féle bányát is. Emellett alkalmi riolittufa-kőfejtő is működött a Bányakútnál (Brónoki-bánya). A tufa mellett az andezitbányászat is jelentős volt. A Barnamáji-bányát 1825-től művelték, a Ravaszmáji-bányát pedig 1832-ben nyitották. Az 1920-as évektől művelték a Hubertusz-bányát (1983-ig működött) és a Mulató-hegyi kőbányát (mai üzemeltetője, a Bányató Szövetkezet felszámolás alatt áll). Jelenleg kőbányászatot a Magita 2000 Kft. folytat az Erdőbénye III. horzsakő-üvegtufa bányában. A XX. század elején lignitet is bányásztak a Hidegoldal aljában, rövid ideig tűzálló-agyag termelés is folyt, a Ligetmajor környékén (Pest-hegy) pedig az 1940-es és 50-es években piritet kutattak kisebb tárókkal. Ez utóbbi kutatásoknak köszönhető a kovaföld-lelőhely feltárása és bányászata

1947-től. Az Alsóligeti mélyműveléses bánya 1976-ig működött, majd az Ediafilit Kft. által jelenleg is művelt Felsőligeti-külfejtésben folytatódott a termelés.

### Erdőhorváti

A községtől D-re Waldbóth Frigyes nyitott andezitbányát 1880-ban, de régi hidrokvarcit feltárások is találhatók a falu határában. A Kisapáca-hegyen riolittufa-kőfejtő működött a két világháború között. A Rigócska-Fővenyes-völgyi un. Csepegő-dűlőben 1952-53-ban aknákkal és kutatótárával tártak fel egy kisebb kaolin-előfordulást.

### Fáj

A Kopasztetői-kavicsbányát 1875-ben nyitották, a településtől DNy-ra.

### Farkaslyuk

Farkaslyukon először a Hagymás-völgyben 1840 és 1858 között a Sándor- és Emma-tárót művelték magánszemélyek. A Rimamurány-salgótarjáni Vasmű Rt. 1914-ben kezdte meg az un. Főtáró (a későbbi Gyürky-táró) valamint az I. és II. sz. táró kihajtását. 1920-ig még további 8 tárót (III. – X. sz. tárók) hajtottak, melyek közül a X. tároból 1948-ig termeltek, illetve 1955-66 között művelték le a Kossuth-táró szénvagyonát. A bányauzemet 1995-ben zárták be. A Rimamurány-salgótarjáni Vasmű Rt., majd az Ózdi Kohászati Üzemek a szénbánya mellett az 1920-as évektől 1964-ig üzemeltette a helyi homokbányát.

### Felsőgagy

A Községtől K-re a helyi Tanács művelt időszakosan homokbányát az 1950-es és 60-as években.

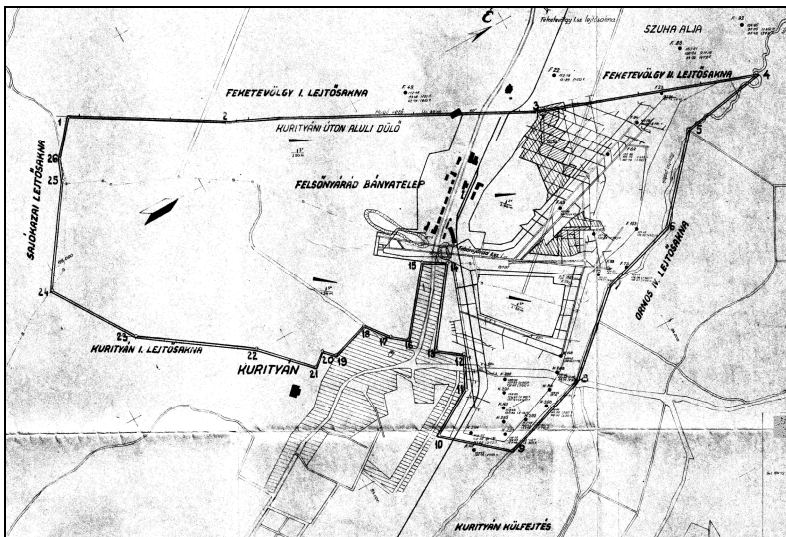
## Felsőkelecsény

A község határában a régészeti feltárások szerint vasércbányászat és kohászat folyt a IX-XII. században, a XVIII. századtól pedig téglavető működött.

## Felsőnyárád

Felsőnyárádon az első szénkutatásokat Maderspach Livius végezte 1881-ben a Gábor-táróban. Ezt a tárót nyitották újra a Bódy testvérek 1914-ben (Bódy testvérek Szénbánya Vállalata). A község K-i határában 1922-ben a Magyar Magnezitipar Rt. végzett fúrásos kutatást. A terület 1923-ban Waldmann József sajószentpéteri bányavállalkozó tulajdonába került, aki a Kővágó-hegy DNy-i oldalában lejtősaknát létesített és termelést 1926-ig folytatta. 1969-ben a régi bányát – elsősorban víztelenítési célok érdekében – újranyitották Feketevölgy III. akna néven. Felsőnyárád I. aknát 1940-ben, a II. lejtősaknát 1947-ben létesítették és a bánya 1970-ig üzemelt. A Felsőnyárád környéki széntelepek művelésére 1953-ban kezdték kihajtani Feketevölgy II. lejtősaknát, melyből 1978-ig termeltek. Ugyancsak 1952-53-ban kezdődött Feketevölgy I. akna létesítése (függőleges akna és táró, illetve lejtősakna), amely a térség legnagyobb bányaüzemeként működött. A bányát 1992-től a Feketevölgy Bánya Kft. üzemeltette 2000-ben történt bezárásáig. Jelenleg a feketevölgyi területen 1998-ban létesített szén-külfejtést műveli a Meliorációs, Rekultivációs és Környezetrendező Kft. A település határában helyi igényeket kielégítő mészkőbánya is üzemelt a XX. század első felében.





Feketevölgy II. lejtőszakna átnézeti térképe 1957-ben

### Felsőregmec

Az un. Nyilazói trachittufa-bányából már a XIX. században is fejtették a követ.

### Felsőtelekes

A község területén a Borsodi Bányatársulat 1880-tól folytatott vasércbányászatot<sup>25</sup>. Emellett a két világháború között Juhász Ferenc, majd az 1970-es évekig a helyi Termelő Szövetkezet időszakosan művelte az un. Kövesmészkőbányát.

### Felsőzsolca

A Simárd-pusztán és a környező területeken a helyi TSz. az 1960-as években több homok- és kavicsbányát is

<sup>25</sup> Lásd Rudabányánál.

üzemeltetett. Ma az N-Zoll Trans Kft. műveli az Új-Simárdi kavicsbányát.

#### Filkeháza

A település külterületén a Hollóházi Kőedény-, majd Porcelángyár nyersanyagellátására üzemeltettek kaolimbányát az 1930-as 40-es években.

#### Fony

A helyi malomkögyárról (a Csonkási-kvarcitbányáról) a Vasárnapi Újság már 1860-ban is tudósított. A Lapis-hegyen andezitbánya is működött. A II. világháború után utóbbi bányát a Miskolci Útfenntartó Vállalat üzemeltette az 1950-es évek végéig.

#### Fulókércs

A község határában az 1960-as évek elejéig működött kavicsbánya.

#### Füzér

Az első kőfejtőket a vár építésekor művelték a XIII. században. A község területén egészen az 1960-as évekig működött kőfejtő.

#### Füzérkajata

A Horka riolittufa-bányából a település É-i szélén már a XIX. században is fejtették a követ. A Hollóházi Porcelángyár nyersanyagellátására az 1960-as években kaolint is termeltek a környéken.

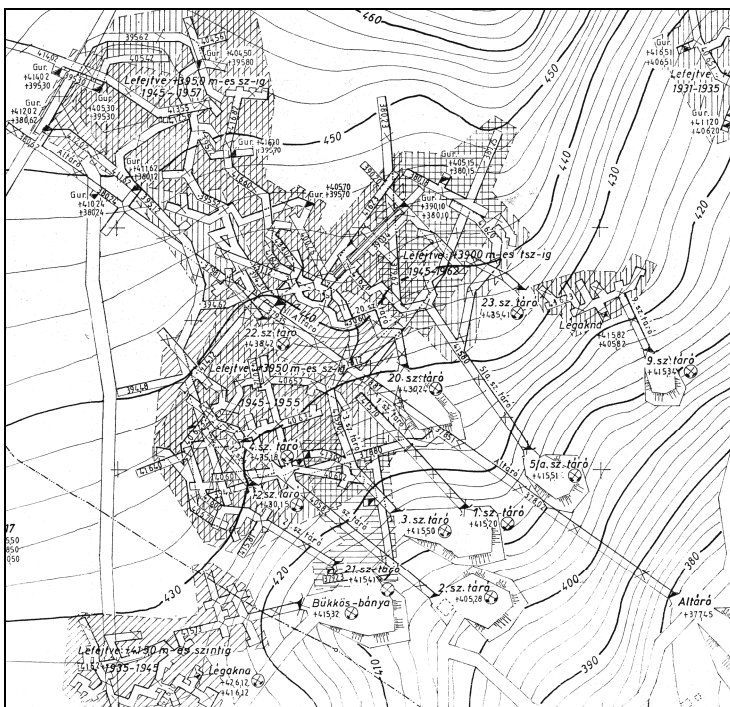
#### Füzérkomlós

A községtől D-re a Károlyi-család művelt riolittufa-bányát a XIX. században. A vasútállomás melletti un. Fehérkőbánya az 1970-es évek közepéig működött. A helyi

Termelő Szövetkezet emellett andezittufa-bányát és homokbányát is üzemeltetett.

### Füzérradvány

A Koromhegyen arany után kutató telkibányai bányászok kezdtek illetet bányászni az 1820-as években, melyet 1835-től Hollóházára szállítottak feldolgozásra.



Az illitbányászat átnézete a füzérradványi Korom-hegyen

Az un. Zsíros-bányát 1931-35, a Bükkös-bányát 1935-45 között a Hollóházi Kerámiagyár művelte. 1958-tól a Borai-táróból, az un. Altáróból és az I-III. sz. tárókból termeltek, majd 1972-ben létesítették a ma is működő

András-tárót. Ma az Illit-Kaolin Kft. folytat itt bányaművelést. A Koromhegyi kvarcitbányát szintén a XIX. századtól művelték, ma a Borsán Kft. üzemelteti. A Felső-Koromhegyi andezit-bányát a KPM nyitotta az 1950-es években és 1974-ig művelte.

### Gadna

A községtől Ny-ra a helyi legeltetési társulat az 1950-es években riolit-kőfejtőt művelt, illetve a településen 1968-ig téglagyári agyagbánya is működött.

### Gagybátor

A Karácsond-pusztai mészkőbányát 1842-ben nyitották. A kőbánya az 1950-es évekig üzemelt.

### Galvács

1920-ban a budafoki székhelyű Galvácsi Szénbánya Rt. az Ördög-réttől D-re fejtésre érdemes lignitlepet talált, melyre tárót nyitott. A termelés 1924 végéig kisebb-nagyobb megszakításokkal folyt, majd a bányát a társaság csődje miatt bezárták. A Somoslábalja-dűlőben lévő mészkőbányát az I. világháború után nyitották, az 1950-es években Miskolci Útfenntartó Vállalat működtette. A bánya üzemeltetését később a szendrői Szabad Föld TSz. vette át, amely 1971-ben a bányát felhagyta. A bánya újrainyítása érdekében 2001-ben a Szuha 2000 Kft. bányatelket fektetett, de a környezetvédelmi engedély hiánya miatt a termelés nem indulhatott meg. A helyi homokbányát 1983-ban nyitották jelenleg Szendrő város Önkormányzata üzemelteti.

### Garadna

A falutól K-re a Községi Tanács művelt egy kisebb kavicsbányát az 1950-es években.

### Gesztely

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as években üzemeltette a Berek-dűlői, Vizsori, Tekenősi és Hernádszigeti kavicsbányákat, valamint a Kócán-tanyai és Kistag-dűlői homokbányát. Utóbbit ma az Onga Kavics Kft. üzemelteti.

### Gibárt

A település melletti homok-előfordulást az 1950-es évektől időszakosan művelték.

### Girincs

Az 1960-as években homok- és kavicsbánya üzemelt a település határában.

### Golop

A Bányahegyi riolittufa-kőfejtőt (Nagyárok) a két világháború között nyitották, majd az 1950-es években a Községi Tanács üzemeltette.

### Gönc

A Hársas-dombi andezitbányát a két világháború között nyitották és az 1970-es évek végéig üzemeltették. A helyi Termelő Szövetkezet a Szabad-hegyen a Bereg-dűlőben kavicsbányát üzemeltetett az 1980-as évek elejéig, illetve az 1960-as évek végén rövid ideig perlitet is bányásztak a település területén.

### Göncruszka

A település területén az 1960-as években rövid ideig kavicsbánya üzemelt.

### Györgytarló

A Bodrog árterében időszakai jelleggel homokbánya működött az 1950-es és 60-as években.

## Hangony

A Bejáró-dűlőben a Borsod-megyei Állami Építőipari Vállalat, majd a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett két homokbányát az 1950-es évektől 1973-ig.

## Harsány

A Vöröskő és Fogaras nevű andezitbányákat, valamint további két kőfejtőt a kassai római katolikus püspökség nyitotta 1815 és 1848 között, majd 1880-ban egy mészkőbányát is üzembe állított. A Bánya-tetői andezittufa-bányát a MALLERD a két világháború között üzemeltette. A Székhát-dűlői homokbányát 1965-ben a helyi Tsz. kezdte művelni, majd a Homokkőterv Bt. szerezte meg a bányászati jogot 2001-ben. 2011-ben a bányát felhagyták.

## Háromhuta<sup>26</sup>

A falu határában II. Rákóczi Ferenc alapított üveghutát 1698-ban. Az üvegyártás 1916-ig folyt. A Mélyvölgy-patak és a Serfőző-patak völgyében régi andezit-kőfejtők találhatók. A községtől DK-re lévő andezittufa-bányát a XIX. századtól az 1950-es évek végéig művelték. Az 1950-as években homokbánya is üzemelt Óhuta határában.

## Hegymeg

A településen a tomori Petőfi MgTsz. 1970-1995 között üzemeltetett homokbányát.

## Hejce

A településtől K-re a két világháború között riolittufa-kőfejtő üzemelt.

---

<sup>26</sup> Óhuta, Középhuta és Újhuta egyesüléséből létrejött település.

### Hejőbába

A község határában az 1880-as években nyitották az első kavicsbányát. A helyi Termelő Szövetkezet 1968-tól 1975-ig művelt a Vitamin-dűlőben kavicsbányát.

### Hejőkeresztúr

A községtől D-re Borsod Vármegye már a XIX. század végén megkezdte a kavicsvagyon kitermelését. A kavicsbányászat az 1960-as évektől kapott újabb lendületet, amikor a helyi Termelő Szövetkezet több kavicsbányát is művelt. Az un. Nyomás-dűlői kavicsbányát 2010-ben zárták be.

### Hejőkürt

A település külterületén az 1960-as években kezdődött a kavicsbányászat a Termelő Szövetkezet üzemeltetésében (I. sz. bánya). A Homok-dűlői (II. sz.) kavicsbányát ma a Diorit Kft. működteti.

### Hejőpapi

Az un. Ficzere-kavicsbányát, a településtől É-ra Borsod Vármegye nyitotta 1883-ban. Az 1950-es évektől 1975-ig a helyi Termelő Szövetkezet 3 kavicsbányát is művelt a Bürkös-dűlőben, a Karolai-szőlőtelepen és a Nyögő-dűlőben. Ma a település közigazgatási területén 5 kavicsbánya működik, melyet a Holcím Zrt., a Rozsályi Kavicsbánya Kft., az Argon-Ker Kft., a Főte Kft. és a SZÁV-I. Kft. üzemeltet.

### Hejőszalonta

Az un. Radványi-féle kavicsbányát Borsod Vármegye üzemeltette a XIX. század végétől kezdve. 1963 és 1975 között a helyi Termelő Szövetkezet végzett kavicsbányászatot. 2006-2007-ben az I-Gravel Kft. két területen

is bányászati jogot szerzett, de a kavics kitermelését még nem kezdte meg.

#### Hercegkút

A település területén Zámbó Miklós, valamint Kerli József és társai két kőfejtőt is üzemeltettek a két világháború között. 1956-ban a Községi Tanács vette újra művelésbe a Gombos-hegyi (feketekő), valamint a Kőporosi (fehérkő) andezitbányát. A kőbányákat később a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltette, illetve 1972-ben egy harmadik kőbányát is nyitott (Hosszúhegyi riolittufa-bánya). A Gombos-hegyi bányát 2004-ben a Mélyépítő Budapest Kft. zárta be.

#### Hernádkak

A község külterületén a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett kavicsbányát 1963 és 1983 között.

#### Hernádkércs

Az 1950-es, 60-as években időszakosan végeztek kavics-termelést a település határában.

#### Hernádnémeti

A településen 1961 és 1972 között a Termelő Szövetkezet művelt kavicsbányát.

#### Hernádszurdok

A Hernádszurdoki kavicsbányát a Zsi-Po-Ti Kft. működtette 1998 és 2006 között.

#### Hernádvécse

A község területén 1978-ban nyitottak kavicsbányát a Hernád közelében (Füzes). A bányászati jog jogosítottja ma Miklós Pál egyéni vállalkozó, aki 2004-ben agyagbányát is nyitott a településen.



## Hét

A putnoki Termelő Szövetkezet 1966 és 1975 között kavicsbányát üzemeltetett a község külterületén.

## Hidasnémeti

A helyi kavicsbányát 1972-ben a Termelő Szövetkezet nyitotta. Jelenleg a bányát a Fodor Fuvar Kft. üzemelteti.

## Hidvégdó

A Sás-patak D-i partján emelkedő Ruda-oldal középkori vasércbányászat emlékeit őrzi. A községi elöljáróság a XIX. század első felétől működtette a Sáspataki-mészkőbányát a településtől ÉK-re. A II. világháború után a bányát a Községi Tanács, majd a Termelő Szövetkezet művelte, 1971-ben történt felhagyásáig. A Szövetkezet 1966 és 1973 között a Sas-völgyben újabb kőbányákat (I. - III. sz. mészkőbányák) is üzemeltetett.

## Hollóháza

A Pálhegyi és a Károlyi-féle riolitbányákat, valamint a Csonkabérci andezit-kőfejtőt már a XIX. században is művelték. Az 1831-től működő Kőedény-, majd Porcelángyár a Szurokréti kaolin-előfordulást 1880-tól, a Pálhegyi kaolint pedig a két világháború között művelte. Az 1950-es és 60-as években agyagbányát is üzemeltetett a község területén. Az Ördögvár É-i lábánál időszakosan perlit-termelést is végeztek.

## Hollóstató

A XIX. századtól művelt községi kőfejtőt az Erdőgazdasági Építő Vállalat üzemeltette az 1950-es években.

## Homrogd

A Homrogd és Vidéke Szövetkezet az 1960-as évek végén rövid ideig agyagbányát művelt a település területén.

## Igrici

A helyi Termelő Szövetkezet, illetve az Állami Gazdaság az 1960-as évek második felétől 3 kavicsbányát is üzemeltetett. Jelenleg 4 bányüzem található a település területén: a Cronus Kft., a Mészkö és Dolomit Kft., az Igrici-Mine Kft. és az Igrici-Kavics Kft. jogosultságában.

## Imola

A település környékén középkori vasércbányászat és kohászat nyomait tárták fel a régészek. Az 1950-es években a község határában agyag-feltárásokat létesítettek. A helyi mészkőbánya ugyancsak az 1950-es évekig működött.

## Irota

A Kertekalja-dűlőben lévő mészkőfejtőt az I. világháború után nyitották. A helyi Termelő Szövetkezet a Kunkó-dűlőben homokbányát is üzemeltetett az 1950-es és 1960-as években.

## Izsófalva<sup>27</sup>

A területen az 1860-as években a Sárkány-család kezdte meg a széntermelést, a rudabányai völgy baloldalán három táró művelésével. Később a völgy jobb oldalán, Disznóshorváltól É-ÉNy-ra a Kornél-tárót, ettől D-re az Emilia-aknát, a községtől Ny-ra pedig a Pál-tárót üzemeltették. A falutól D-re a Remény-akna, É-ra pedig az Ó és Új-Remény-tárók üzemeltek. A MÁK Rt. 1905 és 1917 között üzemeltette a Mária-tárót, majd a Borsodi Szénbányák Rt. 1917-23. között mélyítette az Ella-lejtősaknát, amelyet 1926-ban bezártak, de később Ella I. akna néven 1977-ig üzemelt. A szénbányászat államosítását követően az Ormosi Bányüzemhez

---

<sup>27</sup> A települést 1950-ig Disznóshorvátnak hívták és területéhez tartozott a később önállósult Ormosbánya és Rudolftelep is.

kapcsoltan működtek a bányák. Ella II. lejtősaknát 1953-ban létesítették és 1968-ig működött. 1960-61-ben külfejtéssel is termeltek szenet (Ella külfejtés). Az Ella-aknától D-re eső szénterületet a Czeisler Zsigmond Kőszénbánya Bt. művelte, amely 1920-ban egy táróval tárta fel az előfordulást. A tárót 1922-ben felhagyták, majd a községtől Ny-i irányban újabb tárót létesítettek. A községi előljáróság 1869-től mészkőbányát üzemeltetett a településtől É-ra.

### Jákfalva

A településtől ÉNy-ra a Községi Tanács kezelésében működött homokbánya az 1950-es és 60-as években.

### Járdánháza

A szénbányászatot a község területén a Rimamuránsalgótarjáni Vasmű Rt. a Gusztáv-aknai műveléssel kezdte 1872-ben. 1885-ben a Csúrgói-, 1887-ben a Vajács-tárót helyezték üzembe, majd 1890-ben lemélyítették a járdánházai főszállítóaknát is. Utóbbit 1922-ben hagyták fel, míg Járdánháza többi szénbányájában a bányászatot 1926. július 30-án szüntették meg. A községi homokkőbányát már 1847-ben is művelték, emellett egyéb építőkö-bányák is működtek a falu határában. Az arlóí Termelő Szövetkezet az 1960-as, 70-es években két homokbányát, a Papp-hegyalján pedig homok- és kavicsbányát is üzemeltetett.

### Jósvafő

A község 1850-ben nyitott mészkőbányát, a településtől K-re Szinpetri felé, később pedig mészkőfejtők működtek a Szár-hegy és a Pitics-hegy oldalában is. A II. világháború után a Miskolci Útfenntartó Vállalat művelte a mészkőbányákat az 1950-es évek végéig.

## Karcsa

A Biharom-dülői homokbányát a helyi Termelő Szövetkezet 1969-ig üzemeltette.

## Karos

A Községi Tanács az 1960-as évektől üzemeltetett időszakosan homokbányát a település határában.

## Kazincbarcika<sup>28</sup>

A széntermelést a Herbolya-völgyben 1852-ben a terület tulajdonosai Czékus, Kemény és Vay báró) kezdték meg, majd 1890-től a terület új tulajdonosa, Szekrényessy Árpád az Árpád-völgy két oldalán az Árpád-tárókat művelte. A komolyabb bányászat 1894-ben kezdődött, amikor kihajtották az Anna és Emil tárókat (ezekben a termelés 1898-ig folyt). 1895-ben létesítették a Zsófia-tárót, illetve a Lökös-völgyben az Ilona-tárót. 1896-ban a szénkiaknázási jogot a Barcikai Kőszénbánya Vállalat (Szalkai és Tsa.) szerezte meg, amely 1897-ben Kazinci Kőszénbánya Rt-vé alakult. A cég 1910-ben beolvadt a Borsodi Szénbányák Rt-be. 1896-ban a fővölgy baloldalán nyitották a Sándor-tárót, 1897-ben pedig a völgy jobboldalán a Géza-tárót. 1920-ban a Sándor-tárótól D-re egy lejtősaknát létesítettek, 1922-ben pedig az Izbonyapusztán a Radvánszky-tárót (a későbbi Tervtárót) hajtották ki. Sajókazinc községtől D-DNY-i irányban a széntelepet a Gazdasági Kőszénbánya Vállalat 1921-23 között a Sinkahegy ÉK-i oldalában hajtott táróval tárta fel. 1923-ban egy újabb tárót, majd 1927-ben egy lejtősaknát is kihajtottak. Az 1920-as években a Stratum Bányaiipari és Kereskedelmi Rt. (Budapest) és működtetett egy kisebb szénbányát Sajókazinc határában. A II. világháború után egy ideig csak Jolán-táró (később Kakuca-tárói tan-

---

<sup>28</sup> A települést 1947-ben Sajókazinc és Barcika községek egyesítésével hozták létre, 1954-ben kapott városi címet.

bánya), Billa-táró és az Ádám-völgyi bányák termeltek, majd a széntermelést 1952-től Tervtáró folytatta. Tervtárót 1984-ben zárták be. 1959-60-ban rövid ideig külfejtésből is termeltek (Herbolyai szénkülfejtés). A Kazincbarcika Zagytározói széniszap kitermelését 1993-ban kezdte meg a Cyclocarbon Kft.. A cég jelenleg felszámolási eljárás alatt áll. A Sajókazinci kavicsbányát Czövek János nyitotta 1895-ben a településtől K-re, az un. Lőtéri homokbányát pedig a Városgazdálkodási Vállalat üzemeltette 1986 és 1992 között.

### Kács

Az un. Lőtéri mészkőbányát Borsod Vármegye üzemeltette a XX. század elejétől. A kőbánya az 1950-es évek végéig üzemelt. A Fürdő melletti kőbányát az Erdőgazdasági Vegyi- és Ipari Vállalat 1955-ig művelte.

### Kánó

A két világháború között nyitott Albert-kőbányát a Miskolci Útfenntartó Vállalat üzemeltette 1955-ig. A Köves-dűlői mészkőbányát az 1960-as évek végén nyitották, jelenleg a Rudagipsz-Mix Zrt. üzemelteti.

### Kenézlő

A település területén az 1960-as években működött homokbánya.

### Keresztéte

A falu határában 1877-ben létesítettek kavicsbányát és vályogvető üzemet.

### Kéked

A Szurok-hegytől Ny-ra már a neolitikumban is fejtettek kovás kőzeteket. A XIX. században a Hasdát-patak völgyében folyt ércutatás és rövid ideig táróbányászat. A

Fenyvesi riolittufa- és a Lapis-pataki andezit-kőfejtőt a két világháború között nyitották.

### Királd

Az első szénbányát az 1840-es években gr. Nádasdy Tamás nyitotta. A kitermelt szenet a betléri vasgyár használta fel. A bányászatot 1886-ban az Engländer, Melczer és Társa cég folytatta a centeri-határban, de a bányauzem 1890-ben bányatűz miatt elszerencsétlenedett. 1891-ben a Borsodi Szénbányák Rt. a királdi-völgy baloldalán nyitott három tárót (Hönsch-táró, Mária-táró, Margit-táró), valamint az I. és II. sz. lejtősaknát. Ezekben 1899-ig folyt a termelés. 1893-ban a királdi-völgy jobb oldalán megnyitották az un. Hurokvölgyi-lejtősaknát, de a termelést a jelentős vízbeáramlás miatt 1900-ban abbahagyták. 1894-ben kezdték mélyíteni a Zsigmond (később Szabadság) – aknát. 1939-ben a királdi-völgy tökszögi elágazásánál telepítették a Géza lejtősaknát, mely 1954-ig termelt. A II. Világháború után a termelés további növelése érdekében a Nyeste-völgyben további feltárások kezdődtek Béke-táró néven. Ez azonban nem váltotta be a reményeket, ezért 1959-ben bezárták. A Géza lejtősaknai szénvagyon pótlására 1953-ban Mocsolyáson, a völgy déli oldalán lejtősaknát létesítették, mely 1963-ig működött. 1974 és 1982 évek között a királdi bánya Putnok Bányauzemhez tartozott, mint annak egyik aknája, majd körlete. 1984. január 20-án a széntermelés megszűnt és a bányát bezárták.

### Kiscséc

A községtől K-re a helyi Tanács üzemeltetett homok- és kavicsbányát az 1950-es és 60-as években.

### Kisgyőr

A Meszes dácitbányát a kisgyőri közbirtokosság 1801-ben, a Melegvölgyi dácitbányát 1860-ban nyitotta. A

Remete-hegyi agyagpala-bányát a kir. erdőkincstár az 1840-es évektől művelte. A palakő-termelés egészen a II. világháború végéig időszakosan üzemelt, de ugyaninnen festékföldet („vaspor”-t) még az 1960-as években is termeltek. A Lillafüredi Palotaszálló tetőzetének burkolata is innen származik. A Ravaszka-andezitbányát a községi előljáróság üzemeltette 1850-től, a Varnyas-mészkőbányát pedig Lachs Gyula nyitotta 1893-ban. A II. világháború után a Meszesi (Kékmező) kőbányát és a 70-es évek elején nyitott Nagy-Péterke-dűlői riolittufa-bányát a harsányi Termelő Szövetkezet üzemeltette 1989-ig, majd a Fortunissimo Kft. szerezte meg a bányászati jogot, a cég felszámolásáig.

#### Kishuta

A Sompatak mellett 1792-től működött üveghuta. A Rostallói dácit-kőfejtő a két világháború között üzemelt. A Somhegyi andezit-kőfejtőt a helyi Legeltetési Társulat az 1950-es évek közepéig művelte.

#### Kiskinizs

A község területén a helyi Termelő Szövetkezet 1979-ben nyitotta a Szögréti kavicsbányát, amely 1990-ig üzemelt.

#### Kistokaj

Az un. Diószegi-kavicsbányát a két világháború között nyitották. A Remete-dűlői, illetve a Detai kavicsbányát 1963 és 1986 között működtette a miskolci, majd borsodsziráki központú Termelő Szövetkezet. Emellett rövid ideig üzemeltette a Gerendai-homokbányát is.

#### Komjáti

Az un. Hegyoldali (Vescsend-dűlő) mészkőbányát már a XIX. században is művelték.

## Komlóska

Komlóska aranybányászatát először Szabó József említette 1865-ben<sup>29</sup>. 1931-36 között a Várszély-testvérek folytattak ércutatást a Bolhás-hegyen és a Subanyai-árokban. A bentonit-előfordulást<sup>30</sup> is a Várszély-testvérek fedezték fel 1935-ben az általuk létesített piritkutató-táróban (Mária-táró). A II. világháborúban beomlott tárót 1946-ban állították helyre és két aknát is mélyítettek. Az Ilona-aknából 1949-ig, a bánya államosításáig termeltek. 1951-ben létesítették az Új-tárót és a Béke-altárót, amelyeket 1959-ig műveltek. A bentonit külfejtés 1962-ig üzemelt. A Pusztavár É-i oldalán időszakosan 1973-ig termeltek andezitet egy XIX. századi kőfejtőből. A Miskolci Útfenntartó Vállalat, majd a helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évek végéig működtetett mészkőbányát a település területén. Régi hidrokvarcit feltárások is találhatók a falu határában.

## Kondó

Kondó térségében az első szénbányát 1890-ben nyitották (Árpád I. és II. táró). Ezek rövid ideig üzemeltek. A Kondói Kőszénbánya Bolváry és Társa Kft. 1920-ban a Jenő-tárót, majd 1921-ben a Sarolta és Jenő lejtősaknákat hajtotta ki, de a szénkereslet csökkenése miatt 1924-ben felhagyott a műveléssel. A Sajókondói Kőszénbánya Rt. 1937-ig művelte a Balázsvölgyi bányaművet. A 40-es évek elején a Szén és Kátrányipar Kft. kísérletezett bányaműveléssel (Miklós-táró, Sándor (1945 után Bakos) lejtősakna). A Ludnavölgyi Kőszénbánya Vállalat 1937-ben nyitotta az Éva (később Cseres) tárót. A szénbányák államosítását követően az 1937-ben mélyített Ludna-

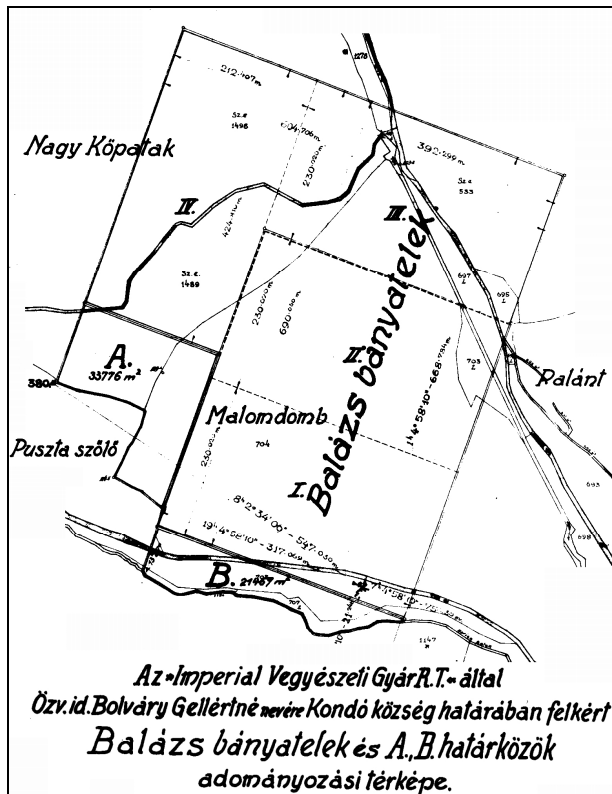
---

<sup>29</sup> Tokaj Hegyalja és környékének földtani viszonyai. In: Matematikai és Természettudományi Közlemények IV. kötet, 1865. Pest

<sup>30</sup> Az itt talált nyersanyagot Esztó Péter egyetemi tanárról esztonitnak nevezték el. A Magyar-Amerikai Olajipari Rt. használta iszapjavító anyagnak a fűrészeknél, majd 1940-től a csepeli Weiss Manfréd Gyár kezdte alkalmazni a kohászatban öntődei homokjavításra.



völgyi (később Harica) lejtősakna vált a termelés központjává. Az 1948-ban egyesített bányauzem 1967-ig üzemelt.



Jelenleg a Szuha 2000 Kft. üzemeltet szénkülfejtést, a volt kötélpálya védőpillérének területén. A Ludna-völgyi andezittufa-bányát Parasznya község előljárósága 1885-ben nyitotta, a községtől É-ra található dácittufa-bányát pedig a két világháború között művelték.

## Korlát

A községtől K-re lévő kőfejtő már a XIX. században is üzemelt.

## Kovácsvágás

A Nagyfülöi-malomkőbányát a XIX. század közepéig művelték. Az írotáblák készítésére is alkalmas agyagpalát szintén a XIX. században kezdték bányászni a község területén.

## Köröm

A Sajó kavicsteraszán a sajóhídvégi Termelő Szövetkezet üzemeltetett két kavicsbányát 1967-től 1996-ig. Jelenleg a Lavinamix Kft-nek van egy szünetelő kavicsbányája.

## Kurityán

A széntelepeket a községtől Ny-ra az 1870-es években kutatótárókkal (Pallavicini-táró, Lilla-táró) tárták fel, de az 1880-as évek végén abbahagyták a művelést. 1922-ben a Ferber és Tsa. cég a beszakadt régi tárót újranyitotta. A Ferber-féle bérlet 1925-ben megszűnt, ezt követően a bányászatot a Kurityáni Kőszénbánya Vállalat (Mánik és Dudra, Kurittyán) folytatta. A Borsodi Bányatársulat a szomszédos területen 1912-ben kezdte kihajtani az I. és II. sz. tárót. A Lilla-bányát is újból feltárták (III. sz. táró). A bányaüzemet 1926-ban a Rimamurány-salgótarjáni Vasmű Rt. vette át. 1942-ben állították üzembe a Kurityán I. lejtősaknát. Az államosítást követően az I. lejtősaknában és a II.-III. táróban folytatták a széntermelést 1955-ig. 1952-ben új lejtősaknát mélyítettek és tanbányaként működtették. 1959-ben nyitották Kurityán III. aknát. Az utolsó frontfejtés 1969-ig üzemelt. A környéken 3 külfejtést is üzemeltettek 1956 és 1962 között. 1997-ben a Virtuál Kft. nyitott újabb külfejtést a település területén, amely 2002-ig üzemelt. Jelenleg a Szuha 2000 Kft. rendelkezik bányászati joggal a „Kurityán V. – szén”

védnevű bányatelek vonatkozásában, de a széntelep feltárását még nem kezdte meg. A Kurityáni mészkőbányát Radvánszky Géza 1878-ban nyitotta a községtől DK-re.

### Ládbesenyő

A község területén az Irnak-hegy oldalában már a XIX. században is mészkőfejtő üzemelt. 1979 és 1998 között az edelényi Termelő Szövetkezet, majd a helyi Polgármesteri Hivatal működtetett homokbányát.

### Lak

A község külterületén 1966 és 1972 között a tomori székhelyű Termelő Szövetkezet üzemeltetett festékföld (budaiföld) bányát, illetve az 1970-es években homokbányát.

### Legyesbénye

A település területén gróf Andrássy Dénes 1880-ban és 1885-ben nyitott két riolittufa-bányát a régi zsidótemető mellett és a Majos-hegyen. A Nagyhegy oldalában kvarcit-kőfejtő is üzemelt.

### Lénárdaróc

A községi előljáróság a két világháború között üzemeltetett mészkőbányát a településtől D-re.

### Makkoshotyka

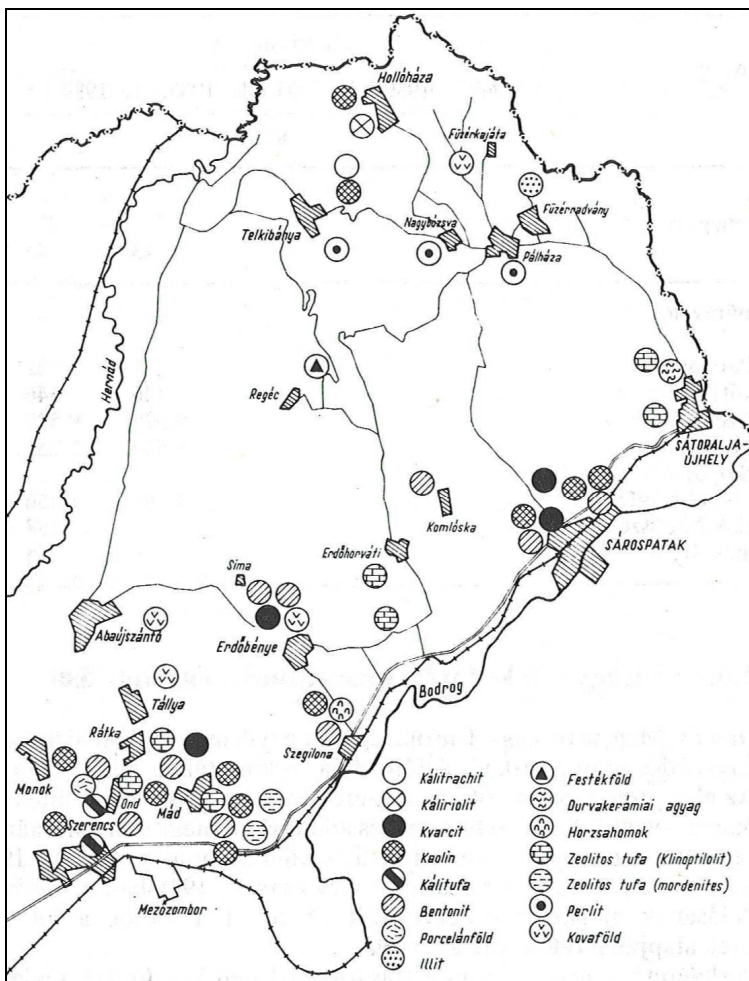
A Radvány-völgyben, a Bányabérc oldalában a XV. századtól ismert két riolittufa-bánya (Óbánya és Luteránbánya). A völgy K-i ágában lévő Nyilazó-bányát (szintén riolittufa) a XVII. században kezdték művelni. Az itt termelt kőből építették pl. a sárospataki várat. A Nyárhegyen andezit-kőfejtő működött a két világháború között.

## Martonyi

A Rednek-völgyi vasérc-előfordulást már az 1341-ben épült pálos kolostor szerzetesei is ismerték. A Bebek család egy 1474-es oklevél szerint ércbányák művelésére kapott jogosultságot Szalonna és Martonyi területére. Az itteni ércbányászatról egy 1773-as forrás is beszámol. A „Jó remény” bányatelken működő földalatti bányát Nehrer Mátyás rozsnýói lakos művelte, majd 1898-ban került a Hernádvölgyi Vasipari Rt. tulajdonába, amely hamarosan külfejtést nyitott. 1937-ben a Telluria Bányavállalat Kft. termelt ki 18 kt ércet, majd 1938-45 között a Diósgyőri Vasmű folytatta a bányászatot egy altáró művelésével. A bányászattal 1951-ben hagytak fel. Az 1930-as években a község területén a Sárkány-család kezdett szénbányászatba, melyet a Telluria Bányavállalat Kft. 1936-1939 között folytatott. A Köbölkúti-mészkőbányát a Községi Tanács, a helyi homokbányát pedig a Termelő Szövetkezet művelte az 1960-as évek közepéig.

## Mád

A Kővágó-hegyen már a középkorban malomkő-bányászat folyt. A Mádi riolitufa-bányát 1860-tól művelték. Bodnár János 1923-24-ben kisebb kaolinbányát üzemeltetett, majd 1920 és 1936 között a Diós-völgyben a Barna-testvérek földalatti vasércbányát műveltek. 1935-ben ők nyitották a Bombolyi kaolinbányát is (külfejtés és mélyművelés), amely 1978-ig működött. Utóbbi vállalkozás 1936-tól „Kaolin Iszapoló és Bányaipari Rt.” néven működött tovább. A Barna-testvérek kezdték művelni 1934-ben az Istenhegyi kvarcitbányát is Mád és Rátka között, amely 1975-ig üzemelt. Ezt követően a kvarcit-kitermelést a Rátka Kerektölgyesi-bányában folytatták tovább.



### A Zempléni-hegység ásványi nyersanyag előfordulásai

A 40-es évektől ismerték a Király-hegy dobozi oldalának kovasavas kaolintelepét is, melyet 1974-től kezdtek termelni. A bányát jelenleg a Zempléni Kőfeldolgozó Kft.

üzemelteti. A Mád Subaoldali riolittufa-bányát eredetileg 1860-ban nyitották, 1963-tól termelését zeolit alapanyagként hasznosítják, ma a Geoproduct Kft. műveli. Ugyanez a cég 2000-ben nyitott bentonitbányát a Holtvölgy területén, illetve 2006-tól kezdte hasznosítani a Bombolyi-bánya meddőhányóit.

## Mályi

A település határában az I. világháború után kezdték meg a kavicstermelést. A mai Mályi-tó kotrását 1930-ig folytatták. A téglagyári agyagbánya 1952-től üzemel, ma a Mályi Téglá Kft. műveli. A Nagylápos-dűlői kavicsbányát 1971 és 1985 között működtette a bőcsi Termelő Szövetkezet. A Mályi-tó és a nyékládházi Öreg-tó összekotrására 1977-ben került sor.

## Mályinka

A Középbérci-, és Látókői-mészkőbányákat, valamint a Kemesnye-dűlői andezittufa-bányát ősrégi idők óta művelték. A Bankóné-dűlői mészkőbányát 1875-ben, a Begyelegi mészkőbányát pedig 1878-ban nyitotta a községi előljáráóság. 1837-től az 1950-es évekig agyagpalát is bányásztak a község területén. A község területén talált szénelőfordulás kiaknázására Fazola Henrik 1769-ben kapott jogosítványt. A Mályinkai Kőszénbánya Rt. a községtől K-re a Koponya-hegy aljában 1922-ben kezdett táróművelésbe, de 1924-ben felhagytak vele. Ezt követően Grünberg Ármin és Breczkó József folytatta 1936-ig a széntermelést. 1922 és 1925 között a Bükkvidéki Jókai Mór Szénbánya Vállalat is művelt egy kisebb szénbányát (Jókai szénbányamű).

## Megyaszó

A község területén az 1950-es évekig riolittufa-kőfejtő (Csákói-kőbánya) működött. A Bereg-dülői kavicsbányát 1989-91 között üzemeltette a helyi Termelő Szövetkezet.

## Meszes

A Meszesi Szénbánya Kft. 1942-44 között működtetett egy kis szénbányát a Cseresznyefa-bérc környékén. 1945-ben a bányát megkísérelték termelésbe állítani, de hamar felhagytak vele. A Nagy-Somoshegyi mészkőfejtőt a két világháború között nyitották, a Tapolca-hegyi mészkőbányát a 60-as években, a Jóna-hegyi mészkőbányát pedig az 1970-es évek elején üzemeltette a helyi, illetve a szalonnai Termelő Szövetkezet. Az 1976-tól működő Várhegyi mészkőbányát jelenleg a Várhegy-Mészkő Kft. üzemelteti.

## Mezőcsát

A Matolai-kavicsbányát 1879-től, a Gyurkó-kavicsbányát 1892-től Borsod Ármegye üzemeltette. A Bikki-kavicsbányát Ábrahám László 1895-ben nyitotta, a Lövinger és Klein-féle kavicsbánya pedig 1895-től működött a település területén. A II. világháborút követően összesen 9 homok- és kavicsbányát (pl. Rigósi kavicsbánya, Kucu-part dülői homokbánya) üzemeltettek a környék Termelő Szövetkezetei és a Községi Tanács, továbbá a Ludas-ér dülőben rövid ideig egy tőzegbánya is működött. Ezeket a bányákat egy kivételével a 70-es évek végén bezárták, a régi bányák közül csak a Füzes-dülői kavicsbánya működik ma is (Invest Trade Kft.). Emellett a Gravel & Sand Kft. 2008 óta üzemeltet egy másik kavicsbányát, továbbá a Tisza Homok Trade Bt. rendelkezik bányatelekkel, de a kitermelést még nem kezdte meg.

### Mezőkeresztes

A környék szénhidrogén-előfordulásának kiaknázását 1951-ben kezdték meg és a kutak 1977-ig termeltek. Ezalatt 90 kútból összesen 163,5 ezer t kőolaj és mintegy 112,5 millió köbméter földgáz kitermelésére került sor. A Csincsetanyai homokbánya az 1950-es, 60-as években üzemelt.

### Mezőkövesd

Borsod Vármegye a XIX. század végétől két kavicsbányát is működtetett a település ÉNy-i szélén és a Vásártéren. Az 1960-as évektől a helyi Termelő Szövetkezet összesen 7 kavicsbányát működtetett, de a 80-as évek közepére valamennyit bezárták. Egyedül a Pazsag-dűlői szennykavicsbányát művelték 1996-ig. Az M3 autópálya építés anyagszükségletének fedezésére a Geoteam Kft. 2000-ben nyitott újabb kavicsbányát, amely jelenleg szünetel.

### Mezőnagymihály

A falutól K-re található homokbányát a Községi Tanács üzemeltette az 1950-es években.

### Mezőzombor

Gróf Andrássy György 1870-ben nyitott riolitbányát, a Harcsa dűlőben. Ezt a kőbányát az OÉÁ az 1970-es évek végéig üzemeltette. Emellett a helyi Termelő Szövetkezet is művelt egy andezitbányát az 1960-as években. Jelenleg a Hangácsfetői zeolitos riolittufa-bánya (Zempléni Kőfeldolgozó Kft.) és a II. sz. zeolitbánya (Geoproduct Kft.) működik a település területén.

### Mikóháza

A Tölgyes-völgyben trasz-bányát műveltek a két világháború között.

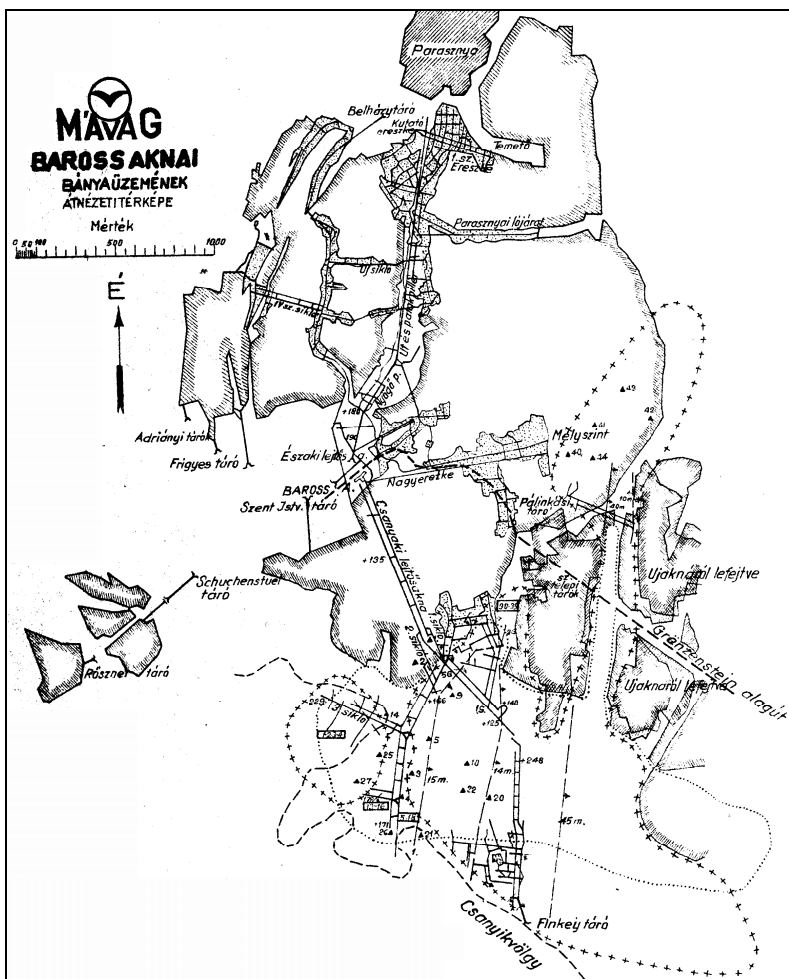


## Miskolc

A mai Miskolc területén a diósgyőri M. kir. Vas- és Acélgyár kezdte meg a szénelőfordulás lefejtését. Az első tárók Diósgyőr határában, a perecesi-völgyben létesültek (Alsó- és Felső-János táró, Alsó-, Közép- és Felső-Mátyás táró, Franciska-tárók). Később Parasznya határában a Pálinkás-völgyben hajtották ki az I., II., III. és IV. sz. Wiesner-tárókat (1901-ig művelték), a Bálint-tárót, majd a Procop- és Tamás-tárókat. A Csanyik-völgyben a Berta- és Irén-tárót, illetve a Constanz kutaóaknát nyitották. 1869-70-ben létesítették a Gräzenstein-alagutat<sup>31</sup>, illetve Scheuchenstuel-tárót, 1874-ben pedig Varbó határában az Adriányi-tárót, majd 1880-ban a Frigyes-tárót (itt a művelés 1895-ben szűnt meg). A Köpüs-völgyben hajtották a Görgey-tárókat és a Borbála-tárót. 1898-ban kezdték meg a perecesi Ikeraknak létesítését (1924-ig termelt), majd 1912-ben a Gyertyánvölgyben újabb tárót hajtottak (Szt. István-táró). A Diósgyőr, Parasznya, Varbó és Radostyán községek határában feltárt szénelőfordulás kiaknázását szolgáló Baross-akna mélyítését 1882-ben kezdték meg a mélyebben fekvő széntelep leművelése céljából. Emellett 1922-24. között mélyítették a Lyukó-völgyben az un. Radostyáni-újaknát, majd 1932-ben megkezdték a két lyukói függőleges akna mélyítését is. Szénbányászatot azonban nem csak a Vas- és Acélgyár folytatott a város területén. A Diósgyőri Szénbánya Rt. (Budapest) Diósgyőr É-i részén, a Baráthegy, Fazekas-hegy, Kis- és Nagybakoshegy és a Pecér-völgy területén végzett bányaművelést. A szénkiaknázási jogot 1921-ben szerezte meg, majd a Pecér-völgy alsó részén lejtőszaknát mélyített (Anna-bánya). Mártabányát 1921-ben létesítették. Mánik Sándor sajószentpéteri bányavállalkozó 1923 szeptemberében kezdte meg egy lejtőszakna mélyítését Diósgyőrtől ÉK-re a Szinva völgyének baloldalán.

---

<sup>31</sup> Az alagút akkor a világ harmadik, Európa leghosszabb, 2336 m-es bányaalagútja volt.



Baross-akna térképe 1943-ban

1929-36 között művelték a Bodóalja I. lejtősaknát, 1934-47 között Márton-bányát. Az I. Finkey-tarót 1939-ben létesítették. A szénbányák államosításakor a város területén 7 szénbánya működött. Az ezt követő

koncentráció részeként 1951-ben kezdték mélyíteni Erenyő-bánya lejtősaknáját azzal a kettős céllal, hogy a diósgyőri Pecér-völgyben lévő Anna-bánya és a Lyukó-völgy elején lévő Márta-bánya szállítási koncentrációját megoldják, a közöttük lévő széntelepek kiaknázása mellett. Erenyő 1973-ig üzemelt. 1956-ben létesítették a II. sz. Finkey-tárót. Lyukóbánya nagyüzemmé fejlesztése az 1960-as években kezdődött és a bánya a Borsodi Szénbányák legjelentősebb üzemévé vált. 1994-ben a bányát privatizálták és a Borsodi Energetikai Kft. működtette tovább, majd 2004-ben a Lyukószén Kft. vette át a bányászati jogot és zárta be a bányát 2006-ban.

A XIV. században a Diósgyőr vár építéséhez a környékbeli kőfejtők termelvényét használták. A Fényesköi-mészkőbányát és a Hámori-palakőbányákat az erdőkincstár a XIX. században is művelte, de ebben az időben kőfejtők voltak és a Bedegvölgyben is. A Kőbányahegyi-kőfejtőket a források már 1702-ben is említik, a Cseh-völgyi kőfejtőt 1783-ban, a Veresbérci-kőfejtőt 1786-ban nyitották. A Tetemvári Nyakvágói agyagbánya (téglovető) már az 1750-es években is működött, Görömbölyön 1774-től, a zsolcai-téglovető ellátásához a XVIII. század végén, a tapolcai völgyben pedig az 1820-as években kezdtek agyagot termelni. Utóbbi bányát egészen 1890-ig művelték. A XIX. század második felében már 7 téglagyár működött a város határában<sup>32</sup>. A Kőszénbánya és téglagyár Rt. a Tatár-árokban kaolinbányát is művelt az 1930-as években. A tapolcai mészkőbánya (Alsó-bánya) már 1746-ban is működött, majd a munkácsi gör. kath. Püspökség megbízásából Weiskopf Adolf a Várhegy oldalában 1891-ben nyitott újabb kőbányát a tapolcai fürdő mögött. A bányák az 1950-es évek közepéig működtek.

---

<sup>32</sup> A Fuhrmann-testvérek 1855-ben alapítottak téglagyárat, a Diósgyőr-Miskolci Egyesült Téglagyár 1870-től, a Miskolci Gőztéglagyár 1892-től működött.

A Hejőcsabai Cement- és Mészmű 1954-ben megkezdte a ma is üzemelő Nagykőmázasai-mészkőbánya nyitását. Emellett üzemeltette 1986-ig a régi görömbölyi agyagbányát és a ma is művelés alatt álló Csóznyatetői agyagbányát (ma a HOLCIM Hungária Zrt. bányászati jogosultságai). A Diósgyőri Vasmű üzemeltette 1954-ig a Sásás-völgyi kőbányát, 1964-ig a Diósgyőri tűzálló-homokbányát (mélyművelés), 1965-ig az un. B/25. homokbányát, a Tatárárokhoz hozagmészkő-bányát, a Szomorúvölgyi (1955-ig), majd Nyavalyáshegyi-dolomitbányát és a Mexikó-völgyi mészkőbányát (ezek ma a Kőka Kft. bányászati jogosultságai). 1956-ban salakbányát is nyitott a vasmű Sásás-völgyi salakhányójának területén. Az OÉÁ és az Erdőgazdaság több mészkő- és dolomitbányát is üzemeltetett az 1960-as években (pl. Diósgyőr Fényeskő mészkőbánya, az 1951-ben nyitott Égészvölgyi kőbánya, stb.). A Csorba-telepi kavicsbányát a két világháború között nyitották, majd a Kavicsbánya Vállalat 1959-től 1981-ig művelte. Ma e terület egy kisebb részén működik kavicsbánya (Csorba-tó Kft.). Építőipari igényeket elégített ki a már felhagyott Görömbölyi mészkőbánya, Csanyikvölgyi (1837-ben kezdték művelni) és Görömbölyi Téglagyári agyagbánya (1920-ban nyitották), illetve Szarkahegyi homokbánya, valamint a Hejő-Transz Kft. jelenleg szünetelő Görömbölyi homokbányája is.

## Mogyoróska

A Kun-hegyen XIX. századi gejzirit-kőfejtő található.

## Monok

A Kálvária-hegyen Sávolgy László fedezett fel egy kisebb kaolin-előfordulást az 1930-as évek közepén. A „farba” vagy „fehérkő” néven festékanyagként is értékesített kaolin kiaknázására sorra nyíltak kis földalatti bányácskák. Az államosítást követően a kitermelést a

Vegyesásvány-bányászati Nemzeti Vállalat végezte egy rövid ideig. A két világháború között kőfejtők is üzemeltek a településen. A Zöldi-féle és a Temető-oldali riolittufa-bányát a Miskolci Útfenntartó Vállalat 1955-ig művelte. A Geoproduct Kft. 2006-ban újranyitotta a régi riolittufa-bányát.

## Múcsony

Brát János „Magdolna” szénbányaműve Múcsonytól ÉNy-ra feküdt. A széntelep kiaknázására 1912-ben létesítettek lejtősaknát, majd 1914-ben egy táró kihajtására is sor került. A község K-i szélén a terület feltárását 1910 táján Brát János és Galán György kezdte meg egy táróval, de a bányaművelést 1917-ben abbahagyták. Ezt követően a Magyar Államkincstár vette bérbe a területet és a M. kir. Vas és Acélgyár (Diósgyőr) 1921-ben a településtől É-ra egy lejtősaknát mélyített<sup>33</sup>. Múcsony területén működött még a Gizella Kőszénbánya Vállalat 1938 és 1941 között. A helyi Termelő Szövetkezet a település területén homokbányát üzemeltetett 1975 és 1985 között.

## Muhi

A község területén a környék Termelő Szövetkezetei az 1960-as évek elejétől kezdve négy kavicsbányát üzemeltettek. E bányák közül ma az Alker Agrár-Ipari Kft. II. sz. kavicsbányája üzemel a Nagyhomok-dűlőben, továbbá a Kft. 2002-ben egy új kavicsbányát is nyitott (III. sz. kavicsbánya).

## Nagybarca

Az un. kisbarcai szénbányát 1920-ban a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. nyitotta, majd a Bánvölgyi Szénbánya Rt. művelte 1933-ig. A Nagybarcai területen a széntelepet 1920-ban a Péter József és Fia putnoki cég tárta fel a

---

<sup>33</sup> Lásd Alberttelepnél.

Bánvölgy baloldalán, a „Péntekoldal” alján nyitott Magda-táró műveleteivel. 1923-ban a Bánvölgy jobb oldalán Nagybarcától ÉK-re újabb tárót (Andor-táró) hajtottak. 1925 és 1940 között a bányát Sógor Mihály bérelte. 1941-ben az Andor-táró közelében Tokaji Szabó István nyitotta meg az Irén-tárót, amelyből a II. világháború végéig termelt. 1937 és 1945 között a Magda-táró környékén a Nagybarcai Szénbánya Kft. művelte a Károly-táró szénvagyonát. A szénbányákat az állami kezelésbe vételt követően bezárták. 1952-ben kihajtották a Nagybarcai lejtősaknát, de jelentős termelésre nem került sor. A nagybarcai szénbányászatot végül 1966-ban szüntették meg. A nagybarcai andezittufa-bányát 1853-ban, a nagybarcai kavicsbányát pedig 1884-ben a községi előljáróság nyitotta. Egy másik andezittufa-bányát 1894-ben Korcsmáros-Tóth István kezdte művelni. A két világháború között nyitott Csiga-tetői (Alsópusztai) homokbányát a helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évek közepéig üzemeltette, majd 1967 és 1988 között a Rakoncás-dűlői homokbányát művelte.

### Nagycsécs

A település külterületén a helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évektől 4 kavicsbányát üzemeltetett. Ezek közül ma egy kavicsbányát működtet az Alker Agrár-Ipari Kft. a Mályváson, továbbá a KŐKA Kft. rendelkezik egy bányatelekkel.

### Nagyrozvagy

A község határában az 1950-es évektől időszakosan tőzegtermelést folytattak.

### Négyes

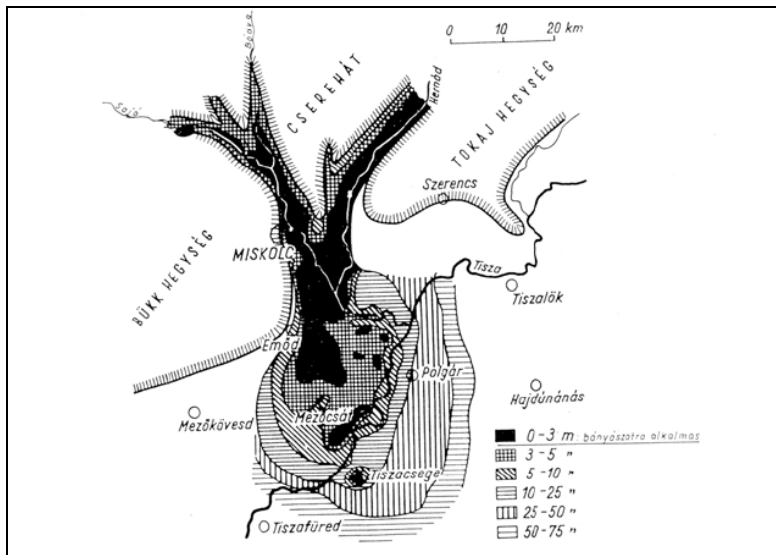
Az 1950-es években a Községi Tanács tanács kezelésében homokbánya működött a falu határában.

## Nekézseny

A környék vas- és mangánérc-előfordulásának bányászata, illetve kohászata a X. századig nyúlik vissza<sup>34</sup>. A Csernely-völgyi táróból jelentősebb mennyiségű vasércet termeltek. A Mál-oldali kavicsbányát 1880-ban a községi előljáráóság nyitotta a településtől ÉK-re, a helyi mészkőbányát pedig a MALLERD üzemeltette az 1950-es évekig.

## Nemesbikk

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as és 70-es években egy homok- és két kavicsbányát üzemeltetett az Álomzuggyepen.



A kavics előfordulás felszíntől mért mélysége a Sajó-Hernád kavicsterasznál

<sup>34</sup> Lásd Dédestapolcsányról.

## Nyékládháza

A településen az I. világháború alatt nyitották a „Mezőnyéki<sup>35</sup> kavicsbányát” (Öregtó). A termelés a Gólem és István tavak területén folytatódott, amelyek ma a Lasselsberger Kft. II. sz. kavicsbányáját alkotják. A II. és az 1956 óta művelt III. sz. kavicsbánya Közép-Európa legnagyobb területű kavicsbányája. A nagybányák mellett az 1960-as években a helyi Termelő Szövetkezet is művelt két kisebb kavicsbányát a Rákoson, jelenleg pedig a CEMEX Hungária Kft., a HOLCIM Hungária ZRt. és a ForMan Invest Kft. üzemeltet egy-egy kavicsbányát a település közigazgatási területén.

## Nyíri

A községben Dezső Rezső fűzérkomlói vállalkozó művelt egy kis bentonitbányát az 1930-as évek elején. Emellett két kőfejtő is üzemelt a két világháború között a Bánya-dűlőben és a Köves-hegyen, az 1960-as években pedig a helyi Termelő Szövetkezet működtetett homokbányát.

## Nyomár

A falutól DNy-ra a Községi Tanács művelt kavicsbányát az 1950-es években.

## Ócsanálós

A település külterületén a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett kavics- és homokbányát 1962 és 1976 között.

---

<sup>35</sup> Nyékládháza Mezőnyék és Ládháza községek egyesítése révén jött létre. A Mezőnyéki Kavicsbánya Rt. 1917-ben alakult meg és a „Gólem” kotrógéppel kezdte meg a nagyüzemi kavicstermelést a mai II. sz. bányában. Innen ered a Gólem-tó neve. Az István-tónak nevet adó István-kotrót 1927-ben vásárolták.



## Olaszliszka

A Dorgói riolittufa-kőfejtőt a két világháború között művelték. A helyi Termelő Szövetkezet is üzemeltetett egy andezitbányát, valamint egy kavicsbányát az 1960-as években.

## Onga

A község külterületén a kavicsbányászat a két világháború között kezdődött. A helyi és a hernádnémeti Termelő Szövetkezet 4 kavicsbányát üzemeltetett az 1960-as évektől kezdve a Benehalmon és a Hangyáson. E bányák közül ma egy működik, az Onga Kavics Kft. üzemeltetésében.

## Ónod

Az 1960-as évek közepétől a helyi Termelő Szövetkezet 3 kavicsbányát üzemeltetett a Debreceni út és a Muhi út mellett. Jelenleg egy kavicsbánya működik a Danubius-beton Dunántúl Kft. üzemeltetésében, továbbá a Szigetkavics Kft. rendelkezik bányatelekkel, de a kitermelést még nem kezdte meg.

## Ormosbánya<sup>36</sup>

Az ormospusztai szénelőfordulást az 1870-es években kutatóaknával tárták fel. A terület szénjogát a Radvánszky-családtól 1907-ben a Magyar Államkincstár vásárolta meg és ezt követően a bányaművelést a m. kir. Vas és Acélgvár (Diósgyőr) folytatta az 1908-ban létesített I. és II. sz. lejtőszaknában. Emellett a Disznóshorváti Barnaszénbánya Rt. művelte a Hevesi-féle tárót és a Grünberger-féle lejtőszaknát 1922-34, illetve az Ormospusztai István Szénbánya Kft. a Zsófia szénbányaművet 1936-tól 1948-ig. Az államosítást követően az I. lejtőszakna 1951-

---

<sup>36</sup> A település eredetileg Ormospuszta néven Disznóshorvát, majd Izsófalva része volt. 1953-tól vette fel az Ormosbánya nevet és 1993-tól vált önálló településsé.

ig, a II. lejtőszakna 1971-ig üzemelt<sup>37</sup>. Az 1946-ban nyitott III. lejtőszakna 1971-ig termelt. A Barátvölgyi Kőszénbánya Kft. 1936-tól üzemelő Barát-völgyi-lejtőszaknáját Ormos IV. akna néven 1966-ig, a Breczkó és Tsa Mákvölgyi Kőszénbánya Társaság által 1936-ban nyitott József lejtőszaknát Ormos V. akna név alatt 1956-ig művelték<sup>38</sup>. Ormos VI. lejtőszakna 1954-től 1971-ig üzemelt, ekkor összevonták Ormos VII. lejtőszaknával, amely 1987-ig működött. Ormosbányán két külfejtésből is termeltek szenet 1955-58 között, továbbá a Borsodi Szénbányák 1975 és 1989 között működtette a Sztupák-völgyi régi homokbányát is.

## Oszlár

A település D-i határában az 1950-es években a Községi Tanács üzemeltetett homokbányát.

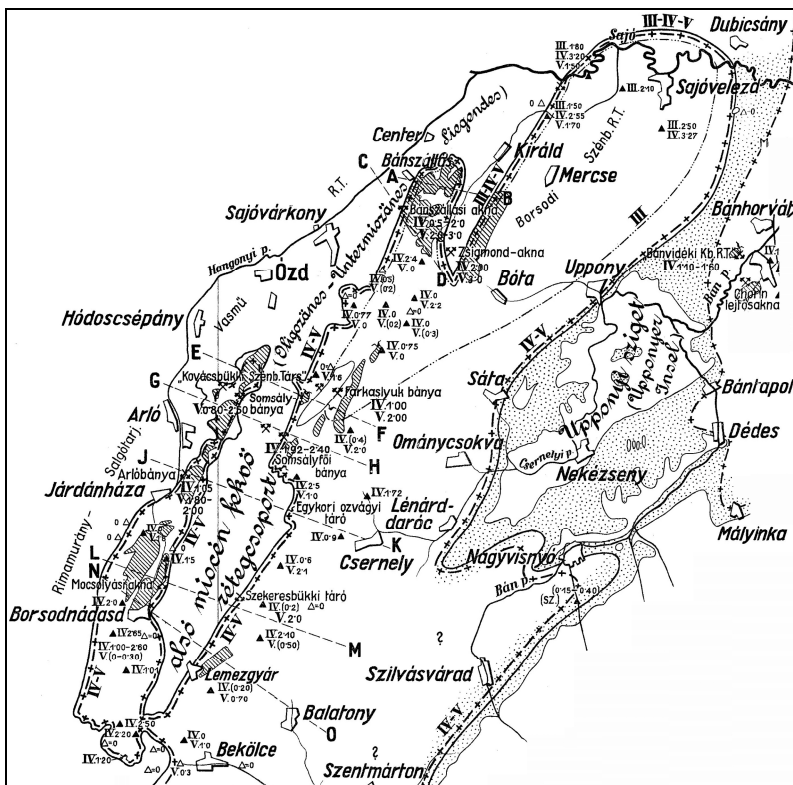
## Ózd

A szénbányászat a somsályi Karú-völgyben kezdődött 1845 előtt és 1870 táján szűnt meg. Emellett a Csahó-völgyben is folytattak táróbányászatot az 1890-es évekig. A Somsályi-völgyben (Hódoscsépány határában) ezt követően helyezték üzembe az Erzsébet-tárót és szállítóaknát, amelyet 1928-ban még műveltek. 1847-től folyt széntermelés a centeri és sajóvárkonyi határban is. A Rimavölgyi Vasmű Egyesület (a Rimamurány-salgótarjáni Vasmű Rt. jogelődje) 1868-ban szerzett szénkiaknázási jogot Bánszállás területén, majd két táróval tárta fel a szénelőfordulást és 1895-ben függőleges aknát mélyített. A Bánfalva és Nagybarca határában lévő szénelőfordulást egy helybéli nagybirtokos az 1890-es években tárta fel a Szabó-tető ÉNy-i oldalán (Chorin-telep) kihajtott táró segítségével.

---

<sup>37</sup> A II. lejtőszakna maradék szénvagyonát Ormos VII. lejtőszaknához csatolták.

<sup>38</sup> Szénvagyonát 1956-ban Ormos VI. lejtőszaknához csatolták.



## Az Ózdvidéki szénmedence átnézeti térképe

1919-ben Vécsei, Bányai és Szembratovics bányavállalkozók egy újabb tárót és lejtősaknát mélyítették. A szénjog 1920-ban a Salgó Rt. érdekkörébe tartozó Bánvölgyi Szénbánya Rt. birtokába került, amely 1920-ban az Almás-dűlőben megnyitotta a Chorin-telepi lejtősaknát, 1921-ben a Kisbarcai lejtősaknát, 1922-ben a Chorin-telepi II. lejtősaknát, valamint a III. és IV. aknát. 1923-ban létesítették az un. Hencel-völgyi V. sz. aknát, továbbá a Chorin-telepi I. lejtősaknát. A Bánfalvától Ny-ÉNy-ra található Bodó-völgyi szélelőfordulást a MÁK Rt.

kutatta meg 1898-1900. körül. Ekkor már létezett itt egy régi táró (Alfréd-táró). Később Keller bánhorváti bányavállalkozó utóbbi közelében újabb tárót nyitott. 1921-ben Szlovik főaknász létesítette az un. „felső” Alfréd-tárót (1923-ig üzemelt) a völgy jobb oldalán. 1922 augusztusában a Bánvidéki Kőszénbánya Rt. vette át a bánya művelését, amely kihajtotta és művelte a Böske-tárót. Hódoscsépány területén a Kovácsbükki Kőszénbánya Társaság 1904-ben kezdte meg a szénelőfordulás fúrásos kutatását, majd kihajtotta az un. Alsó-tárót. 1916-ban nyitották a II. számú, 1923-ban a III. számú tárót. A bányát az 1920-as években Ochtinszky András, Hódoscsépányi lakos bérelte. A II. világháború után a Zsóberki-tárót (később VII. eresze), Reménység-lejtősaknát, a Bánberke I. és II. sz. tárót, a Hasznosilejtősaknát, az V. lejtősaknát, valamint Somsálybányát művelték. Az Ózd-környéki szénbányászat 1977-ben szűnt meg. A Bánfalvai andezittufa-bányát a községi elöljáróság nyitotta 1864-ben. Jendech Lajos téglagyára 1893-ban kezdte meg működését, amely a helyben termelt agyagot dolgozta fel. Az 1960-as évektől kezdve a város környékén 7 homokbánya üzemelt, de a 80-as években már csak a Hangonyvölgye MgTSz. Szentsimoni homokbányáját művelték. A régi homokbányák közül ma Kisbenedek Marica egyéni vállalkozó Bánszállási homokbányája üzemel.

## Parasznya

A község területén talált szénelőfordulás kiaknázására Schöner Ferenc 1767-ben kapott jogosítványt. A térség szénbányászatát azonban a Baross-aknai<sup>39</sup> bányaművelés határozta meg. Megemlíthető még a Belházy-táró, melyet az 1870-es években a Diósgyőri Vasmű művelt. A Mahóczai és a Vörösagyai mészkőbányát a két

---

<sup>39</sup> Lásd Miskolcnál.

világháború között nyitották és az 1960-as években termelő szövetkezeti bányaként üzemeltek. Ugyanebben az időszakban homokbánya is működött a falutól ÉNy-ra.

### Pácin

Szabó Róbert egyéni vállalkozó kérelmére a Bányakapitányság 2009-ben állapította meg a „Pácin I. - homok” védnevű bányatelket. A bánya megnyitására még nem került sor.

### Pálháza

A Tanoroki tufa-kőfejtőt már a XIX. században is művelték. A község melletti Som-hegy (Gyöngykő-hegy) Ny-i oldalán lévő perlitbányát 1958-ban nyitották. A mai külfejtéses bánya „0” szintjén először egy 160 m hosszú tárot létesítettek. Az I. sz. perlitörlőt 1960-ban, a II. számút 1982-ben helyezték üzembe. A bányüzemet 1993-tól a Perlit-92 Kft. üzemelteti.

### Pányok

A településtől K-re lévő andezitbánya időszakosan az 1960-as évekig üzemelt.

### Perkupa

Az Öreghegyi mészkőbányát a községi elöljáróság 1868-ban nyitotta a községtől Ny-ra. A Bódvavölgyi Ásványbánya Vállalat 1952-58 között mélyítette a Perkupai I. sz. gipszknát. Később kiderült, hogy az előfordulás túlnyomórészt anhidritből áll. A bányában a termelést 1956-ban kezdték meg, majd a bánya 1972-től a rudabányai Vasérc Művekhez került. A termelést 1988-ban fejezték be és a bányát 1995-re hagyták fel véglegesen.

## Prügy

A település határában régi homokbánya található. Egy helyi vállalkozás 1999-ben bányatelek megállapítási eljárást kezdeményezett, de a bányászati jog végül törölve lett.

## Pusztafalu

A Tilalmasaljai kvarc-trachit-kőfejtőt a XIX. század végétől művelték. Az Izra-tó alatti riolit-kőfejtő időszakos jelleggel az 1950-es, a közeli homokbánya pedig az 1960-as évek végéig működött.

## Pusztaradvány

A falutól Ny-ra a Községi Tanács üzemeltetett homokbányát az 1950-es években.

## Putnok

A Zsuponyó-völgyi andezitbányát már a XIX. században is művelték. A Borsodi Szénbányák Rt. 1923. április 20-án kezdte meg a putnoki (Velezdi) lejtősakna kihajtását, majd 1926-ban a függőleges akna mélyítését. A gazdasági válság hatására a munkálatok abbamaradtak, csak 1941-ben kezdődtek el ismét. 1943-ban mélyült az újabb Putnoki függőleges akna. Az államosítás után a bánya tovább üzemelt. 1975-79 között megépült a Putnok II. sz. lejtősakna, majd a 80-as években a Mocsolyási függőleges akna. 1992. október 1-től a Putnoki Bányüzemet a Putnok Bánya Kft. üzemeltette tovább. A 2163/1999. (VII. 08.) kormányhatározat a széntermelés 2000. III. negyedévi befejezéséről döntött. Az „utolsó csille” szén 2000. szeptember 22-én hozták felszínre.

## Radostyán

A falu határában az 1850-es években nyílt az első szénbánya (Albrecht táró, Haidinger táró), majd 1922 és

1930 között a Diósgyőri Állami Vasgyár művelte a Radostyáni aknákat. Az 1940-es években itt működött Kerek József szénbányája is. A Borsodi Szénbányák 1985-ben kezdte művelni a Radostyáni szénkülfejtést, a termelés 1987-ben fejeződött be.

### Ragály

Az 1950-es években a Községi Tanács kavicsbányát üzemeltetett a településtől D-re.

### Rakaca

A község közigazgatási területén a két világháború közötti időszakban 6 mészkőbányát műveltek (Lippa mészkőbánya, Verebes-dűlői terméskő-bánya, Rakacai márványbánya, stb.). Az ún. rakacai márványt díszítő burkolásra használták és külföldre is exportálták. A Nagy-Kosárhegyi mészkőbánya 1984-ig működött.

### Rakacaszend

A település mészkőbányáit (Közút melletti, Kopaszhegyi és Kőszálhegyi mészkőbányák) a két világháború között kezdték művelni. A Kőfaragó és Épületszobrászipari Vállalat 1977-ig üzemeltette a bányákat, majd a helyi Termelő Szövetkezet működtette időszakosan 1997-ig.

### Rátka

A rátkai legelőn észlelt kaolinkibúvásokra települt a Bodnár-testvérek bányája Rátka és Mád között 1923-24-ben. 1936-tól a vállalkozást „Kaolin Iszapoló és Bányai Rt.” néven jegyezték. Az Istenhegyen kaolint 1928-34 között, az Újhegyen 1930-tól termeltek. Ezt követően a Koldui mélyműveléses bánya üzemelt 1940-től 1957-ig. Az Istenhegyi kvarcitbánya 1930-tól 1975-ig, a Koldui kvarcitbánya 1947-től működött, a kitermelt anyagot a Diósgyőri Vasgyár használta szilikát-tégla gyártására. Az Újhegyi külfejtésből 1924-től „mádi fehéragyag” néven

termeltek kaolint. 1937-től bentonitot is bányásztak a Koldu-Csipketoroki-bányából<sup>40</sup> és az Istenhegyen, a Hercegköves-hegyi bentonitbányát pedig 1963-tól 1994-ig üzemeltették. Jelenleg a Zempléni Kőfeldolgozó Kft. üzemelteti az 1964-ben újraindított Újhegyi kaolin- és bentonitbányát és az 1968-ban megnyitott Kerektölgyesi kvarcitbányát, a Josab Hungary Kft. pedig a vasútmenti zeolitbányát. A Geoproduct Kft. 1992-ben újraindította a Koldu zeolitos riolittufa-bányát, 1999-ben pedig a Hercegköves-hegyi bányát és a régi Barna-féle riolittufa-bányát.

## Regéc

Az uradalmi kőedénygyár az 1820-as évektől dolgozta fel a helyben termelt agyagot. A Szárkőtől K-re a két világháború között limonit-bányászat folyt. A Nagy-patak-völgyi riolit-törmelék kőfejtőt a Borsodi Erdő és Fafeldolgozó Gazdaság üzemeltette időszakosan az 1960-as években.

## Répáshuta

A XVIII. század végén, XIX. század elején a település környékén mangántartalmú vasércet fejtettek a diósgyőri Vasmű részére. A Zsindelyes-tetőn az Erdőkincstár utépítésre alkalmas mészpálát bányászott a XIX. század végétől kezdve.

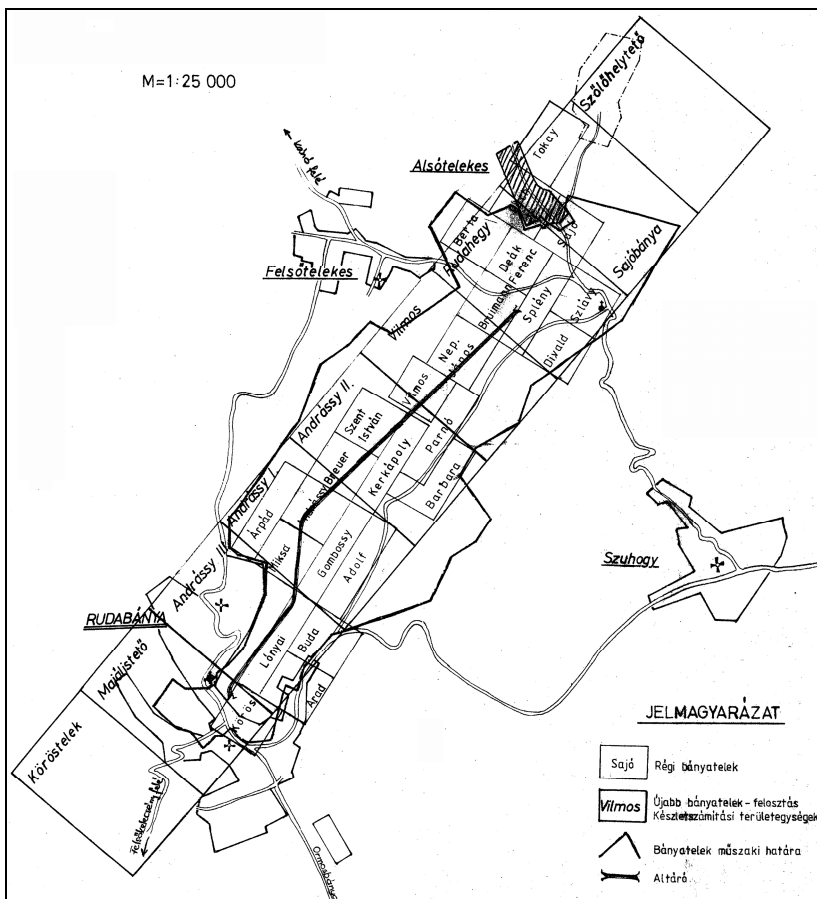
## Ricse

A Bodrog árterén időszakosan végeztek homok-kitermelést az 1960-as években.

---

<sup>40</sup> Kezdetben földalatti termelés folyt, a kitermelt bentonitot többek között szappangyártáshoz használták „mádi repedező-agyag” néven.





Rudabánya egykori bányatelkei

## Rudabánya

Rudabánya a középkorban arany- és ezüsttermelése révén a hét felső-magyarországi bányaváros szövetségének tagja volt. 1586-ban a törökök elpusztították a várost és a bányaműveket, ezt követően a bányákat csak időszakosan művelték. A vashámorok elterjedésével a XVIII. sz.

második felétől kezdődött a vasérctermelés részben a kincstár, részben helyi földbirtokosok által. 1880-tól a Borsodi Bányatársulat végezte a vasérc kitermelését. A vasérctelep kutatása során egy lignitlepet is feltártak és 1917-18-ban, amikor a háború miatti szénhiány igényelte, le is művelték. A Rimamurány–Salgótarjáni Vasmű Rt. 1928-tól a rudabányai bányákat is érdekkörébe vonta. Ettől kezdve jelentős fejlesztések történtek és az addigi a külszíni fejtés mellett megkezdődött a mélyműveléses termelés is (Andrássy akna, Vilmos akna, Vilmosi altáró). A II. világháború után újabb fejlesztésekre került sor. A mélyműveléses bányászatot 1986-ban fejezték be, a külszíni vasércbánya 1992-ig működött. A település területén az 1970-es években homokbánya is működött.

### Rudolftelep<sup>41</sup>

A Disznóshorvát környékén művelt bányákat 1905-ben a Borsodi Szénbányák Rt. vette bérbe. 1908-tól kezdve a művelés súlypontját a mai Rudolftelep területére helyezték át, ahol a Rudolf I. és II. lejtősaknát mélyítették. Rudolf I. akna 1930-ig, Rudolf II. akna 1953-ig üzemelt. Ettől É-ra működött a Sugár-bánya 1908 és 1934 között. Rudolf III. aknát 1939-40-ben mélyítették és 1963-ig üzemelt. Rudolf IV. lejtősaknát 1949-ben, személyközlekedő aknáját 1950-ben létesítették. Ehhez az üzemhez kapcsolták 1983-ban Albert I. aknát. A beruházás részeként egy új lejtősaknát is létesítettek. 1992. március 12-től a széntermelést a Rudolf Bánya Kft. folytatta, a bánya 2000-ben történt bezárásáig. A még külfejtéssel művelhető szénvagyon kiaknázására a Mineral 22 Kft. 1995-ben nyitotta a Mákvölgyi szén-külfejtést, a Cyclocarbon Kft. pedig 2002-ben a Császa-völgyi

---

<sup>41</sup> 1995-től önálló település, addig Disznóshorvát, majd Izsófalva része. Nevét 1912-ben arról a Rudolf Cohachtról kapta, akinek 1881-ben az első bányatelket adományozta a Budapesti Bányakapitányság a Mák-patak völgyében.

szénkülfejtést és kéregbányát. Ma mindkét vállalkozás felszámolási eljárás alatt áll.

### Sajóbábony

A település és Sajólászlófalva közötti területen 1929-től folytattak széntermelést (Erzsébet táró, Humenczy-féle és László-bánya). 1937-ben alakult a Sajóbábonyi Kőszénbánya Kft., amely a Duci-lejtőszaknát és a Barna-tárót művelte Sajólászlófalva határában. A II. világháborút követően a bányákat bezárták. A XVIII. század végétől kőfejtő is működött a településen. A Terra-Mina Bt. a környéken lévő bentonit-előfordulásra 2005-ben fektetett bányatelket, de a feltárást és kitermelést még nem kezdték meg.

### Sajóecseg

A község területén a II. világháború előtt kezdték meg a kavicstermelést. Az 1950-es évektől a bánya művelését a Vízügyi Igazgatóság végezte. A kavicsbánya mellett a helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as években két homokbányát is üzemeltetett a Malomszögben.

### Sajóalgóc

A település területén már az 1870-es években működött egy kisebb szénbánya. A községtől D-re, a Várhegy oldalában 1920-tól a Péter János és Fia putnoki cég folytatta a széntermelést (Andor-táró, Magda-táró). 1923-ban alapították a Gömri Szénbánya Rt-t, de bányaművelés 1924-ben megszűnt. Kossitzky Ferenc 1943-ban újabb tárót létesített, de a termelés mindössze egy évig folyt. A környék hatalmas szénelőfordulására a Borsodi Szénbányák 1990-ben fektette a „Dubicsány I. - szén” védnevű bányatelket<sup>42</sup>. A Hosszúrév-pusztán a XIX. század óta a helyi gazdaközösség mészkőfejtőt művelt, a

---

<sup>42</sup> Lásd ott.

bányát 1973-ban zárták be. A putnoki Termelő Szövetkezet üzemeltette a Hanóczy-dűlői homokbányát és a Kenderföldi kavicsbányát. 1994-ben utóbbi bányászati jogát átruházta a F & B Kereskedelmi Kft-re, azóta ez a cég üzemelteti a bányaüzemet.

### Sajóhidvég

A község külterületén az 1960-as és 70-es években a helyi Termelő Szövetkezet két kavicsbányát üzemeltetett. 1999-ben bányatelek megállapítására, majd megosztására került sor. Az így kialakított egyik bányatelek területén 2001 óta a Globál Invest Kft. végez kavics kitermelést.

### Sajóivánka

A környék szénelőfordulása az 1880-as évektől ismert volt, de feltárása csak 1919-ben kezdődött a Marina-táró kihajtásával az Előhegy-dűlőben (Sáfrány Dezső és Társai). 1923 végén a cég részvénytársasággá alakult, de a szénkereslet hiánya miatt a bányaüzemet 1924-ben megszüntették. A bányát 1941-ben a Felső-magyarországi Kft. újraindította, illetve a falu Ny-i szélén kihajtotta az Új-tárót is, amely 1945-ig üzemelt. A településtől Ny-ra a község volt úrbéresei nyitottak andezittufa-bányát 1894-ben.

### Sajókaza

A község területén talált szénelőfordulás kiaknázására Fazola Henrik 1769-ben kapott jogosítványt. A Kacola-pusztai szénbányászat 1867-ben kezdődött (Paula- és Kornélia-táró), a Radvánszky-család birtokán. Komolyabb széntermelésre 1884-től kezdődően került sor, amikor Knobloch mérnök, majd a hozzá 1886-ban csatlakozó Mandello Hugó az előfordulást bérbe vették (Báró Radvánszky-féle sajókazai Kőszénbánya Vállalat, Mandelló és Tsa. Budapest). Ez a cég létesítette az Orbán, Névtelen- és Cíbor-tárót, majd 1892-ben az Ella

lejtősaknát. 1920 után a bányászat a Kacolai-völgy É-i részébe (Jolán-, Teréz-, Ferenc-, Szárhegy- és Ilona-táró), illetve a Sólyom-völgybe helyeződött át (Béla-, Hugó-, Eszter- és Dóra-táró, Kálmán lejtősakna). Sajókazán a Borsodvidéki Kőszénbánya Társulat (József-segéd-táró) és a Sajókazai Kőszénbánya Társulat (Erzsébet-táró) is üzemeltetett szénbányát az I. világháború előtt. Utóbbi Társulat ezt követően nyitotta a Klára-tárót, majd a György-lejtősaknát, amely 1930-ig üzemelt. A II. világháború után Kálmán-lejtősakna, mint az egyetlen működő bánya 1956-ig termelt. A „Hugó”-vetőn túli szénterület feltárására 1954-ben kezdték meg a pacsányi ereszkepar kihajtását, ahol a termelés 1966-ban fejeződött be. Az 1960-as években a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett homok- és kavicsbányát a településen. A szénbányászat újraindítására a rendszerváltást követően került sor. A Virtuál Kft. 1998-2002 között üzemeltette a Sajóvölgyi szénkülfejtést, a Péta Kft. pedig 2000-ben nyitotta a Kacolai szénkülfejtést. A külfejtést jelenleg az Ormoszén Kft. működteti, a Sajókaza és Vadna külterületén 2003-ban megnyitott 3. sz. külfejtéssel együtt.

## Sajókápolna

Gróf Szirmay Alfréd kápolnai szénkutatói jogait 1894-ben a MÁK Rt. vásárolta meg. A kutatások eredményeképpen 1914-15-ben két lejtősaknát mélyítettek. A szénbánya 1934-ig üzemelt. A m. kir. koronauradalom már a XIX. században andezittufa-bányát művelt a község területén. Az 1950-es években kavicsbánya is működött a falutól K-re.

## Sajókeresztúr

A községi előljáráóság a településtől É-ra, a Sajó jobb partján létesített kavicsbányát az 1890-es években, majd a helyi Termelő Szövetkezet további 4 kavicsbányát üzemeltetett az 1960-as években a Kenderföldi legelőn, a

Vízalja-dűlőben és a Sajó-kanyarban. A kavicsbányászatot a SA-HO-KA Kft. kezdte újra 2003-ban, továbbá a PROMIX Kft. is rendelkezik egy bányatelekkel, de a termelést még nem kezdte meg.

### Sajólád

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as években működtetett kavicsbányát a községben.

### Sajólászlófalva

Martin János miskolci vállalkozó 1864-ben nyitotta az első szénbányát, a „Johann Martin Grube” tárót, de a bánya csak tulajdonosa haláláig üzemelt. 1922-ben a Miskolcvidéki Kőszénbánya Rt. a régi táró közelében kihajtotta a Gyula-tárót, majd a falutól tovább a Bényi-tárót és 1924-ben a Zoltán-lejtőszaknát. A bányatársaság beomlását 1948-ban engedélyezte a Bányakapitányság. A Bükkaljai Kőszénbánya Kft. 1938 és 1944 között bányászott a térségben, a Sajóbábonyi Kőszénbánya Kft. tevékenységét pedig Sajóbábonynál tárgyaltuk. A II. világháború után a Nyögő-patak völgyében 1957 és 1959 között működött a sajólászlófalvai külfejtés.

### Sajómercse

A környék szénelődulását a Putnoki Bányazás művelte. 2000 és 2002 között a Gömör Szén-Ép-Ker Kft. végzett kamrafejtési kísérleteket a „Sajómercse I. - szén” védnevű bányatelek területén. A településtől É-ra az 1950-es években üzemelt kavicsbánya.

### Sajónémeti

Az Aszó-dűlői homokkő- és andezittufa-bányákat a községi elöljáróság évszázadokon keresztül üzemeltette. A falutól DK-re tanácsi üzemeltetésű kavicsbánya működött az 1950-es és 60-as években.

### Sajóörös

A községi előljáróság a XIX. század végén nyitott kavicsbányákat a településtől ÉNy-ra, a Sajó közelében és a Rét-dűlőben, majd a II. világháború után a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltette azokat az 1960-as évek végéig.

### Sajópálfala

A település külterületén az Orjáki termelő szövetkezeti kavicsbánya üzemelt az 1960-as években.

### Sajópetri

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évek végén nyitott kavicsbányát a Bereznói-dűlőben. Ma a bányát a Danubiusbeton Dunántúl Kft. működteti. A Beton és Kavics Értékesítő Kft. kérelmére a Bányakapitányság 2006-ban állapított meg bányatelket a község külterületén, de a kitermelést még nem kezdték meg.

### Sajópüspöki

A helyi Termelő Szövetkezet 1987-től üzemeltetett kavicsbányát a Sajó közelében (Nagyberek). Jelenleg a bányát az Aicher Beton Kft. működteti.

### Sajósenye

A községtől D-re homok- és kavicsbánya működött az 1950-es és 60-as években.

### Sajószentpéter

A település határában a széntelegeket először két helyi nagybirtokos, Xivkovics Emil és Szirmay Alfréd gróf kezdte művelni. Xivkovics 1888-ban a Kos-völgyben mélyített kutatóaknát, majd egy újabb aknát állított művelésbe. Szirmay ezektől DK-re az Alacsikai-völgyben szintén lemélyített egy aknát. A bányaművek 1895-ben kerültek a Borsodi Szénbányák Rt. tulajdonába. Az Rt.

létesítette az Alfréd-aknát és az Erzsébet lejtősaknát, ahol 1917-ig folytatott széntermelést. A művelést a sajókápolnai határban folytatták az I. (1910-től) és II. (1914-től), majd a III. (1942-től) sz. lejtősaknában. A település területén a Gyenes János és Tsa. Sajószentpéteri cég és a Ferenc Szénbánya Kft. is folytatott széntermelést az 1930-as években. A II. világháború után az I., II., III. és IV. sz. lejtősaknában folytatták a termelést. Az I. és IV. akna 1954-ig, a II. akna 1967-ig üzemelt, Sajószentpéter III. akna 1973-ban fejezte be termelését. A Kőporosi andezittufa-bányát a városi elöljáróság évszázadok óta üzemeltette, a Kecskésaljai-kavicsbányát pedig 1893-ban nyitotta. Az 1960-as években a környékbeli Termelő Szövetkezetek újabb 4 kavicsbányát nyitottak az Elsővetődülőben, a Papcsej-dülőben, az Epres-dülőben, valamint a Sajó közelében.

### Sajószögöd

Az 1960-as, 70-es években a helyi Termelő Szövetkezet 4 kavicsbányát is üzemeltetett a település területén a Sajó közelében.

### Sajóvámos

A falutól ÉK-re a Községi Tanács az 1950-es években művelt kavicsbányát.

### Sajóvárkony

A község területén 1837-ben a Felső-Magyarországi Kőszénbánya Kutató és Művelő Első Részvényes Egyesület kezdte meg a széntelep kutatását. A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. 1862 és 1879 között művelte a Sándor-szénbányaművet, 1890-ben pedig függőleges aknát mélyített. A Rima 1932-ben hajtotta ki a Csépteleki tárót, amely 1947-ig üzemelt.



## Sajóvelezd

A község határában a Borsodi Szénbányák Rt. 1923-ban létesítette a Jenő-lejtősaknát, de a bányát 1930-ban bezárták. A Mile-hegyi andezittufa-bányát a községi előljáróság nyitotta a XVIII. században. Az 1960-as években a helyi Termelő Szövetkezet a Liget-tanyai homokbányát és a Nagyszög-dűlői kavicsbányát üzemeltette.

## Sály

A XVIII. század végétől a falu határában „veres és fejr” kőfejtő<sup>43</sup> a Klára-kút felett pedig palabánya működött. A Zsellérek legelője-dűlőben a két világháború között kezdtek művelni riolittufa-bányát, a Kőbányahegyi mészkőbányát pedig az Erdőkincstár működtette. Az Ördögárok andezitbányát (vaskőbánya) az 1950-es évektől üzemeltették. A helyi homokbányát 1962-ben, a Csaváros-dűlői riolittufa-bányát 1972-ben nyitották.

## Sárazsadány

A községben az 1960-as évekig fejtettek követ a Rudnok-tetői kőbányából.

## Sárospatak

A város környékén már a XV. században is működtek malomkőbányák (Nyilazó-bánya, Botkői-bánya, Megyer-hegyi-bánya, Királyhegyi-bánya). A sárospataki malomkő országos híré volt. A Megyerhegyi-malomkőbánya az 1907-ig működött. Évszázadok óta művelték a Cinege-hegyi és Kishegyi riolittufa-bányákat, a Mandulási andezitbányát (1967-ig üzemelt), Páncél-hegyi andezitbányát és a Botkői-kőbányát is. A Királyhegyi kvarcitbányát a Sárospataki Kova-malomkőgyár Egylet 1835-től művelte (1994-ben zárták be). A Somlyód-hegy nyugati

---

<sup>43</sup> Vályi András: Magyar Országnak leírása (1796-1799).

oldalán riolitot is bányásztak. A Nagyhegyi (Szemince-hegyi) andezitbányát a város 1875-től, a Gomboshegyi andezitbányát Trócsányi Gyula 1889-től üzemeltette. A Várszély-testvérek Kutyahegyi-kőbányáját az államosítást követően a Betonútépítő Vállalat (1958-ig működött), a Nagyhegyi-kőbányát pedig az Északkő Vállalat (illetve jogelődjei) üzemeltették tovább. Jelentős volt a város kaolinbányászata is: a Cirókai-bánya 1569-től, a Várszély és Frits-féle Királyhegyi-bánya 1924-től 1960-ig működött. Rövid ideig Végardón is bányásztak kaolint 1957-59 között egy 76 m mély aknán keresztül, valamint Botkón is (1972-től). Végardón üzemelt az un. Somlyódi riolit-kőfejtő is. Emellett alunit-bányászat (Botkő, 1977-től), téglagyári agyagbányászat (a Göztéglagyár 1889-ben létesült, az agyagbányát 1990-ig művelték), és homokbányászat (Baksa-dűlő, Apróhomok, Füzes-dűlő) is folyt a város területén. 2001-ben a Carbon-Ép egyéni cég a Füzes-dűlői homokbányát újranyitotta, de 2010-ben a bánya bezárássra került. Jelenleg a Szemince-hegyi (Colas-Északkő Kft.) és a Páncél-hegyi (Zempléncő Kft.) andezitbányák üzemelnek.

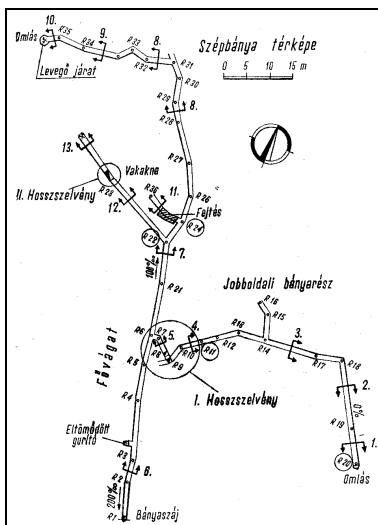
## Sáta

Az un. Kőrözsa-mészkőbányát 1850-ben nyitották a településtől ÉK-re. A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt., majd 1893-tól a MÁK Rt. a község határában művelte az Emma-tárót. Az 1960-as évekig a Béke-tárót művelték a „Sajóvárkony I. – szén” védnevű bányatelek területén. Ugyanebben az időben kavicsbánya is működött a faluban.

## Sátoraljaújhely

A városhoz tartozó Rudabányácskán (Szépbányán) a 14. század közepétől kezdve aranyat és ezüstöt bányásztak. A bányanyílások nyomai a Nagy-Bányi-hegy oldalában ma is láthatóak. Egy 1434-ből származó oklevél szerint ekkor még műveltek ércbányákat, majd ezt követően a bányák

kimerültek. Herceg Windisch-Graetz Lajos az 1910-es években „földolaj”-bányát üzemeltetett a város határában. A XIX. századtól a kőbányászat is megindult a környéken. A Zsólyomka-völgyi andezitbányát 1857 óta művelték, Roóz Adolf 1885-ben nyitott újabb andezitbányát a Nagyhegyen, továbbá ez idő tájt már működött a Dörzséki andezitbánya is a Boglyoska-hegyen. Utóbbi bányát az 1950-es években a Sátoraljaújhelyi Traszörlő Vállalat fejlesztette nagyüzemmé.



Rudabányácska (Szépbánya) ércbányája

Régi kőfejtők működtek a Sátorhegyen, továbbá Rudabányácskán működött az un. K-i dácit-kőfejtő, Torzsáson pedig a Majoros-féle trasz-kőfejtő. A Boglyoskai riolituffa-bányát 1951-ben nyitották, a városba vezető út mellett lévő Némahegyi andezitbányát pedig ezt követően. Utóbbi az Északkő Vállalat 1976-ig üzemeltette. Az 1950-es és 60-as években a BAZ. Mi Kerámia és Cementipari Vállalat fejtett riolituffát

(porcelán-bánya), a Városi Tanács pedig a Torzsási agyagbányát üzemeltette (a II. világháború előtt itt téglagyártó üzemek működtek). A város határában a XIX. sz. végétől kavicsbánya is működött a Ronyva mellett (Vasúti-bánya). 2005-ben a Ronyva Kavics Kft. fektetett bányatelket a kavics előfordulásra, de a kitermelést nem kezdte meg. Jelenleg Rudabányácskán az Északmagyar Téglaiipari Rt. I. sz. agyagbányája szünetel és a Geoproduct Kft. II. sz. agyagbányája működik a város területén.

### Selyeb

A község külterületén az 1960-as években üzemelt a Simadombi homok- és kavicsbánya.

### Semjén

Az 1960-as évek végén a községben tőzeg-kitermelést végeztek és egy kis homokbánya is üzemelt.

### Serényfalva

A Putnoki Téglagyár agyagbányája 1900-as évek elejétől üzemel. Jelenleg az Északmagyar Téglaiipari Rt. a termelést szünetelteti. A településen 1959 és 2005 között kavicsbánya is üzemelt.

### Sima

A község közelében rövid ideig tartó bentonit kitermelést végeztek az 1950-es években.

### Szakácsi

A Szakácsi mészkőbányát a két világháború között nyitották. A kőbányát és a Szőlőalja-dűlői homokbányát a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltette 1969-ig.

## Szakáld

Az un. Freund-féle kavicsbánya 1885-től működött a településtől K-re. A kavicsbányát 1969-ig üzemeltette a Termelő Szövetkezet.

## Szalaszend

A falutól É-ra a Községi Tanács üzemeltetett homokbányát az 1950-es években.

## Szalonna

A településtől É-ra eső un. redneki (ma Rendek-dűlői) középkori vasércbányászatot már Martonyi községnél említettük. A falu határában és az un. Határvölgyben lévő mészkőbányákat az 1920-as években nyitották és 1984-ig üzemeltek. A falu homokbányáját az 1960-as években üzemeltette a helyi Termelő Szövetkezet.

## Szászfa

A falutól D-re a Községi Tanács üzemeltetett homokbányát az 1950-es években és az 1960-as évek elején.

## Szegilong és Szegi<sup>44</sup>

A Hosszúmáj-dűlőben levő szakadékos árokban a helyi lakosság már a 20. század elején is ismerte azt a kaolin-kibúvást, melyet fehér agyagnak nevezett és házmeszelésre használt fel. A szegilongi nyersanyag papírgyártásra való rendkívüli alkalmasságát felismerte egy osztrák vállalat is, így jött létre a Kamieg osztrák céggel együttműködve a Magyar Kaolin Művek Rt. Ez a vállalkozás építette fel a Bodrog mellett az őrlőművet és a József és Péter-Pál aknákkal fejtette az un. Mihalovits-bányamezőt 1936-tól. Az 1950-es évek elején az őrlő

---

<sup>44</sup> A két egymással közvetlenül szomszédos és többször egyesített település bányászatát együtt tárgyaljuk.

udvaráról 1600 m hosszú altárót hajtottak, a Pokloshegy alatt. A Déli lencse művelése 1965-től, a Ny-i lencse 1970-től, a Frits-féle terület lefejtése 1974-től folyt. 1992-ben a bányüzem a Katalizátor Kft. tulajdonába került, amely azt 1999-ig működtette. A Tassovits-, Friedmann- és Szabó-féle kőporbányákat (horzsakő) az 1920-as évek végétől az 1950-es évekig művelték<sup>45</sup>, de a kőporbányászat már a középkorban is folyt. A Hosszú mályi kőbányát a helyi Termelő Szövetkezet művelte az 1960-as években. A Dörgö völgyi riolittufa (pumicit) bányát az 1950-es években nyitották, jelenleg a HOLCIM Hungária ZRt. üzemelteti. A Szegilong II. riolittufa-bányát a Lassels-berger Kft. 2003-ban, a Szegi andezitbányát a KÓKA Kft. 2009-ben nyitotta.

### Szemere

1875-ben gróf Pallavicini Adolf nyitott kavicsbányát a településtől DNy-ra, amely az 1960-as évekig működött.

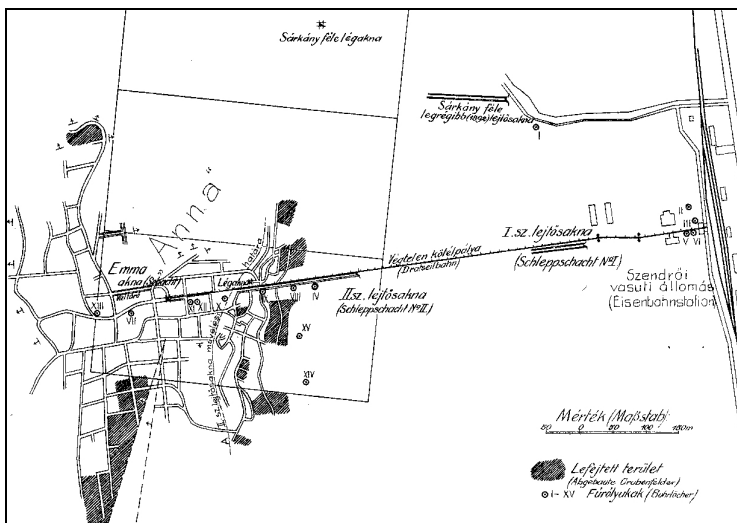
### Szendrő

A település területén a lignit-előfordulás feltárása 1892-ben kezdődött. A helyi birtokosoktól Sárkány Kornél bérelte a szénjogot, aki egy 20 m mély aknát nyitott a vasútállomás közelében. 1901-ben a Borsodszendrői Kőszénbánya Rt. a Kálvária-hegytől ÉNy-ra két lejtősaknát hajtottak ki. A bányaművelést bányatűz miatt beszüntették és csak 1920 őszén folytatta a feltárást Dr. Lipták Pál vállalata. A vasútállomással szemben nyitották az I. sz. lejtősaknát, majd attól 350 m-re Ny-ra a II. sz. lejtősaknát. 1923-ban egy függőleges aknát is mélyítettek. A termelést 1928 végéig folytatták. 1920-ban Vágó Béla is megkezdte a lignitterület kutatását, majd a Szendrői Kőszénbánya Rt. miskolci cég a Szendrő-Szuhogy

---

<sup>45</sup> A régi kőporbányák üregei, pincevágatokkal összekötve, ma a Tokaj Kereskedőház Zrt. Szegi Pincészetének részét képezik.

országút É-i oldalán, az Ürgévár-pusztában közelében lejtősaknát létesített.



A Lipták-féle szénbánya Szendrőben

1923-ban a bányát a Bánfalvai Kőszénbánya Vállalat vette át, egy újabb tárót is kihajtottak, de a 1924-ben felhagytak a termeléssel. 1938-ban Mezey Ferenc is létesített egy kutatóaknát. Az un. Gölner-féle szénbánya (Boldvavölgyi lejtősakna) egészen 1944-ig üzemelt. A Diósgyőri M. Vas- és Acélgyár 1936-37-ben vasérc után kutatott a település területén. A Vároldali-mészpalabányát a XX. század elején a községi elöljáróság nyitotta. Reuffer Géza mészkőbányája a két világháború között üzemelt. A Gacsál-dűlőben az Abodi Állami Gazdaság 1954-ben nyitott mészkőbányákat. A Somos-mészkőbánya egészen 1982-ig üzemelt. A Papréve-dűlői kavicsbányát a helyi Termelő Szövetkezet művelte az 1980-as években.

## Szendrőlád

A település területén több kőbányát (Tóharaszti mészkőbánya, Pálhegy Bükk-oldali mészkőbánya, Borda-völgyi mészkőbánya) is műveltek a XX. század elejétől, egészen 1973-ig.

## Szentistván

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as években üzemeltetett kavicsbányát a falu külterületén.

## Szentistvánbaksa

A helyi Termelő Szövetkezet az 1970-es évek első felében üzemeltetett kavicsbányát a község külterületén.

## Szerencs

Az első kőfejtők a vár építéskor létesültek a XVI. században. Schridde Frigyes 1882-ben egy ilyen régi kőfejtőt művelt a várostól É-ra. A Kositzky-féle Ondi kőbánya, a Reichmann- és az M. Tóth-féle Szerencsi építőkőbányák, az Újvilági kőbánya még az 1950-es, 60-as években is működött, a Kácsa-dűlői riolittufa-bányát pedig csak 1974-ben hagyták fel. Az Ond Kassa-hegyi liparit külfejtést 1934-ben a Barna-testvérek nyitották és 1961-ig üzemelt. A Fekete-hegyen 1971-1984 között működött kaolinbánya. Az 1963-ban nyitott Ond Bábavölgyi-kaolinitbányát az 1970-es évek közepéig művelték, majd 2003-ig a termelés szünetelt. A bányászati jog többször is átruházásra került, jelenleg a bányát a K. V. Építőipari Kft. üzemelteti. A város határában az 1950-es és 60-as években kavicsbánya is üzemelt.

## Szikszo

A város környékén Szabó István helyi vállalkozó működtetett mélyműveléses lignitbányát 1932 és 1936 között.



## Szin

A község területén 1884-től az 1970-es évek közepéig műveltek kőbányákat (Alsó-malomnál lévő mészkő-pala és agyagpala-bánya, Kővágó-tetői mészkőbánya).

## Szinpetri

A község által már a XIX. században is művelt mészkőbányát a településtől Ny-ra, a Jósavfő felé vezető út mellett. Az 1950-es években a Községi Tanács homokbányát is üzemeltetett.

## Szirmabesenyő

A település területén téglavető működött már a XVIII. században is. Az 1960-as években és az 1970-es évek elején több kavicsbányát (Kenderföld-dűlő, Maróczhát, Temető mellett) üzemeltetett a helyi termelő szövetkezet.

## Szomolya

Már 1851-ből is vannak források a falu kőbányáiról (Kutyahegy, Ispánberek, Hegyesd, Nagyvölgy, Demesd, stb.). Az Ispánberki-kőbánya a XX. század első felében is üzemelt, a Gyűr-tetői kőbányát pedig 1944-ben hagyták fel. A Gyűr-fének puha tufakövét egészen az 1980-as évek elejéig fejtették. A Diósi homokbányát, a Bordahegyi (Angola-dűlői) homok- és kavicsbányát, valamint a Burbolya-dűlői kavicsbányát az 1960-as években művelték. A legutóbbi időig a Szomolyai dácittufa-bányát a Kis-Dácit Kft., a Diós-dűlői homokbányát pedig a Kronox Kft. üzemeltette időszakosan.

## Szögliget

Az 1910-es évek első felében Méga Samu, rosztokai vállalkozó ásványfesték-bányát (Anna és Almás külmérték) működtetett a községben. A Meleg-oldali mészkőbánya 1880-tól 1973-ig működött, a Szelcepusztai

kőbányát az 1950-es évek közepéig, a Páskabükk-dűlői kőbányát az 1960-as évek végéig üzemeltette a helyi Termelő Szövetkezet. Az 1970-es években nyitott Középbereki-kavicsbánya bányászati jogának törlésére 2009-ben került sor.

### Szölősdó

A község határában<sup>46</sup> a középkorban gyepvasércet termeltek. A településtől K-re, Perkupa felé lévő mészkőbányát a község nyitotta 1859-ben.

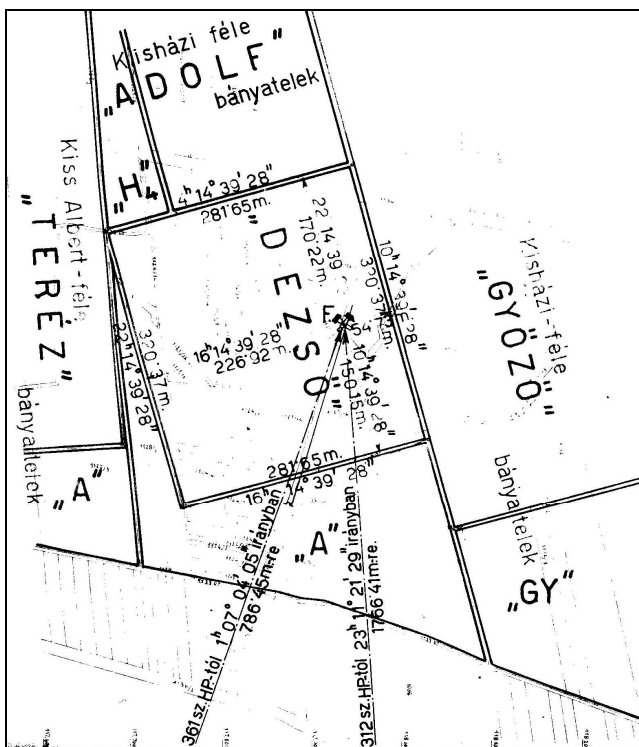
### Szuhakálló

A területen az 1880-as évek elején Kisházy Kálmán és a helyi közbirtokosság kezdte meg a szén kitermelését egy kutatótárnából (Uradalmi-táró). A visszamaradt pillérek lefejtése 1918-1924. között történt meg, majd a bányát bezárták. 1883-ban Kisházy és Kantner Adolf nyitotta a Győző-bányát (Zimmermann-bányát). Ugyanebben az időben Maderspach Livius is művelt egy kisebb bányát a Győző-bánya szomszédságában. 1918-19-ben Szuhakállótól DNy-ra a Kacola-hegy aljában Kossitzky főaknász nyitotta a Mária- és Antal-tárót. 1919-ben a bányauzem kizárólagos tulajdonosa a Winter H. cég (Szuhakállói Kőszénbánya Rt.) lett, amely 1920-ban új lejtősaknát mélyített (Winter-féle szénbányamű). 1921-ben Kisházy Kálmán Szuhakállótól Ny-ra, a Kacola-hegy D-i oldalában egy újabb tárót (Jolán-táró) létesített, majd 1930-as években hajtotta a Gizella-tárót. A Borsodvidéki Bányai és Faforgalmi Rt. 1940-ben nyitotta Szuhakálló I. lejtősaknát, a Győző Kőszénbánya Vállalat pedig 1942-ben mélyítette Szeles I. lejtősaknát. Utóbbi két bánya az államosítást követően is termelt. 1954-ben hajtották Szeles II. tárót a régi bányák otthagyt szénvagyonának lefejtésére, majd 1972-ben és 1973-ban mélyítették Szeles

---

<sup>46</sup> A kitermelés helyét a korabeli források Rudnik (Rednek) néven említették.

III. és IV. aknákat a távolabb eső területek szénvagyonának termelésére. Szeles-aknát 1992-ben Edelény I-IV. aknához kapcsolták és a bányauzem 1995-ös felhagyásáig működött. Szuhakálló I. akna 1967-ig, az 1955-ben létesített Szuhakálló II. akna 1974-ig termelt. 1958 és 1962 között külfejtéssel is termeltek szenet (Szelesi- külfejtés). 1996-ban újabb külfejtést nyitottak a település területén (Szuhakálló II. sz. szénkülfejtés), amelyet jelenleg az Ormoszén Kft. szüneteltet. 2007-től a Diamit Zrt. folytat a Szeles-aknai területen meddőhányóhasznosítást.



Szuhakálló bányatelkei 1943-ban

## Szuhogy

Az 1880-as évektől a Borsodi Bányatársulat a község területén is fejtett vasércet. 1910-ben Ferber és Faragó bányavállalkozók kezdték meg a lignitlep kutatását egy aknával a Lucska-dűlőben. A bányát 1922-ben a Concordia Szénbánya Rt. vette át és az általa alapított Borsodszuhogyi Kőszénbánya Vállalat üzemeltette. A Lucska-patak bal partján két tárót létesítettek, de 1924-ben a termelést beszüntették. Az előbbivel szomszédos területen, Kreybig főaknász irányításával, 1920-ban egy újabb táróval is feltárták a lignit-előfordulást. Többszöri tulajdonosváltás után a Felsőborsodi Kőszénbánya Rt. folytatta a termelést 1924 közepéig, amikor a bányát felhagyták. A Csorbakői mészkőbányát (Takács János bányája) a két világháború között nyitották és 1973-ig üzemelt, a Suhogyi homokbánya 1965 és 1973 között működött.

## Tállya

A Tállyai riolittufa-bánya a Majláth-család 1861-ben nyitott kőbányája volt a Mád-Tállya országúttól K-re. Az 1867-től ismert Gomboskai előfordulás területén egy Kuchta nevű vállalkozó nyitott kovaföldbányát 1890-ben, majd 1920-tól a Bodnár-testvérek üzemeltették 1945-ig. A bánya az 1950-es évek közepén merült ki. A régi Tállyai andezitbányát 1892-ben a Cserepes-dűlőben, a ma is működő Kopasz-hegyi kőbányát 1928-ban nyitották. Utóbbit az Urikány-Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya Rt. üzemeltette. A mai bányagödör mellett a hegy D-i oldalában az un. Zene-bányából is fejtették a követ<sup>47</sup>. Az államosítás során a 3.500/1948. Korm. sz. rendelet alapján az Építésügyi Minisztérium vállalatvezetőt rendelt ki a kőbánya vezetésére, majd 1949-ben nemzeti vállalattá alakították át. Ezt követően az Északmagyarországi

---

<sup>47</sup> Ezt a bányagödört ma a meddőhányó fedi.

Kőbánya Vállalat egyik legnagyobb termelő üze­me volt. A kőbányát 1991-től a Colas-Észak­kő Bányászati Kft. üzemelteti.

## Tarcal

Az Ördög (Binét)-bányát (andezit) a Kereskedelemügyi Minisztérium 1870-ben nyitotta a tokaji Nagyhegy DNy-i tövében. A Farkasbányát (andezit) 1885-től művelték a település DK-i szélén. A Czeke-dűlői kőbánya (Nagybánya), a Führer-féle (később Citrom) kőbánya és a Kőhegyi andezit kőfejtő a két világháború között létesült. A Feketehegy-dűlői kőbányát, valamint az I., II. és III. sz. andezitbányákat az Észak­kő Vállalat az 1960-as években nyitotta. A III. sz. kőbánya 1986-ig, a II. sz. banya 1997-ig üzemelt. Az I. sz. kőbányát jelenleg a Colas-Észak­kő Kft. műveli. A Téglagyár agyagbányáját az 1920-as évektől 1973-ig, a Mandulás-dűlői homokbányát 1985-ig üzemeltették.

## Tard

1921-22-ben Weiss Manfréd üzemeltetett kutató szénbányaművet a település külterületén. Az 1950-es, 60-as években művelték a Pokolvölgyi andezitbányát és a Szekrény-völgyi, Meggyes-tetői, valamint Bála-völgyi homokbányákat.

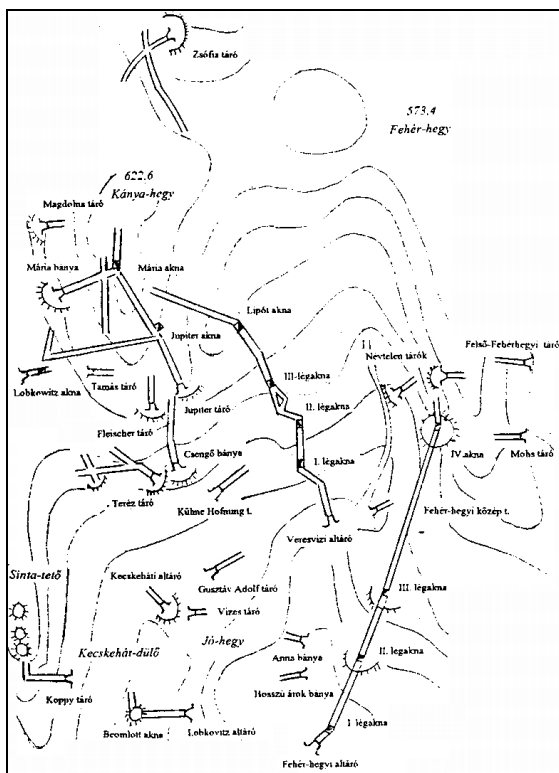
## Tardona

A Zúgó-oldali andezittufa-bányákat a községi eljáróság 1869-ben nyitotta és a nagyobbik kőfejtő 1968-ig üzemelt. A község területén talált szénelőfordulás kiaknázására Fazola Henrik 1769-ben kapott jogosítványt és egyes források szerint 1790-től működtek kisebb szénbányák. 1922-ben létesült újabb szénbánya, de csak 1924-ig üzemelt. 1934-ben Grünberger Ármín nagyvisnyói vállalkozó próbálkozott szenet termelni a Katalin-táróban, de 1 év után felhagyott vele. 1935-ben a Tardonai

Köszénbánya Vállalat a Herbolya felé eső területeken 3 tárot létesített (Billa I., Billa II. és András-táró). Billa-táró 1952-ig működött.

## Telkibánya

Telkibánya I. Lajos korában, 1344-ben kapott királyi bányavárosi privilégiumot. A XIV-XV. században jelentős volt a térség nemesérc-bányászata<sup>48</sup>.



## Telkibánya ércbányái

<sup>48</sup> Az ércbányák az 1443. június 5-i földrengés következtében közel fél évszázadra elnéptelenedtek.

Az 1500-as években a bányák a Thurzók érdekeltségébe kerültek, Kánya-hegy oldalában malomkőbánya is működött. A XVI. század második felében a bányákat felhagyták, de az 1700-as években időszakos jelleggel a termelés újra megindult a kincstár irányításával. Az 1850-es évektől több magántársulat folytatott főként ezüsttermelést, de 1890-ben a termelés ismét megszűnt. Az évszázadok során ércbányák működtek a Kányahegyen és környékén (Lipót-akna, Mária-táró és akna, Magdolna-táró, Fleischer-táró, Jupiter-táró, Bozót-táró, Zsófia-táró, Kecskéhati-táró, Lobkovitz-táró, Teréz-táró, Ferdinánd-táró és altáró, Régi és Új Csengő-tárók, Tamás-táró, Sima-tetői táró, Gusztáv Adolf táró, Névtelen-táró, Veresvizi-táró, Veresvizi-völgyi tárók, Jó-hegyi altáró, Kühne Hoffnung táró, Ércmosói vízelvezető-táró), a Gypű-hegyen (András-táró, János-táró, Névtelen-tárók, Helén (Miski) táró, Boglyas-völgyi I-III. sz. kaolin-táró, IV. sz. Vizes-kaolin táró), a Fehérhegyen (Fehér-hegyi altáró, Alsó és Felső Fehér-hegyi tárók, Mohs-táró, Névtelen-táró, Forrás-táró, Katalin-táró, Fehér-hegyi úti nagytáró, Fenyves-táró, Gépely-oldali tárók, Veresvizi-völgyi É-i tárók, Csatornás-kúti táró), a Medvehegyen (I-II. sz. Medvehegyi-tárók), a Hasdátton (Mózes-táró, 2030-as, 2031-es, 2032-es, 2035-ös, 2037-es, 2049-es, 2058-as, 2070-es tárók, Nyírkút-völgyi táró, Hidegkúti táró, Magasles-táró, Alsó-Zsófia-táró), a Lapis-völgyben (Királypallagi bánya, Radácsi bánya, Névtelen-tárók), a Királyhegyen (Jégbarlang-táró, Csemetekerti-táró, Királykúti-táró, Királyhegyi-táró, Névtelen-tárók) és a Csöcs-völgyben (I-III. sz. tárók, Névtelen-tárók). 1950-60 között a recski ércbánya kutatói újranyitották a régi tárókat, de a kutatás érdemleges eredményt nem hozott. A telkibányai tajtkőbreccsa-bányát Taafe Eduárd nyitotta 1842-ben, a Zöldmályi-pusztá és Abaujvár között. A Kőedénygyár 1820-tól dolgozta fel a környékről kitermelt agyagot. Említést érdemelnek még a Cserepesi,

Gyepűhegyi, Vernek-hegyi riolittufa-bányák és a Cserhegyi, illetve Ósva-pataki perlit kitermelések, amelyek az 1960-as évekig működtek.

#### Teresztenye

A községtől Ny-ra egy 1272-es oklevél vasérc kitermeléséről számol be (Rednek)<sup>49</sup>. A helyi mészkő-bánya már a XIX. században is művelt kőbánya volt a településtől É-ra.

#### Tibolddaróc

A Szentés-oldali andezitbányát a helyi Termelő Szövetkezet az 1950-es évektől 1973-ig üzemeltette. 2006 és 2009 között a Virtuál Kft. művelte a Tibolddaróci dácitbányát. A cég jelenleg felszámolás alatt áll.

#### Tiszadorogma

A falu határában az un. Jakab-féle kavicsbánya az 1920-as és 60-as évek között üzemelt.

#### Tiszakarád

A helyi homokbányát a Termelő Szövetkezet üzemeltette az 1960-as években.

#### Tiszakeszi

A település területén a helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as években 3 homok- és kavicsbányát is üzemeltetett. A Derzsi kavicsbánya még a 80-as évek elején is működött.

#### Tiszaladány

A községtől K-re az 1960-as években üzemelt kavicsos homokbánya.

---

<sup>49</sup> A vasércbányászatra és vasfeldolgozásra utal az is, hogy a falu régi neve Kovácsi volt.



## Tiszapalkonya

A községi előjáróság 1876-ban nyitott kavicsbányát a településtől D-re, a Tisza jobb partján.

## Tiszatarján

A Tiszatarjáni kavicsbánya az 1960-as évektől működik, jelenleg a Colas-Északkő Kft. üzemelteti.

## Tiszaújváros<sup>50</sup>

A város kavicsbányáját a Szőke Tisza MgTSz. üzemeltette 1964 és 1971 között.

## Tokaj

A Lebuj-csárda melletti perlites-kőfejtőről már Robert Townson is megemlékezett 1797-ben megjelent művében<sup>51</sup>. További kőbányákat az 1870-es években nyitottak a Nagykopasz-hegy oldalában: Északmagyarországi kőbánya, a Magyar Tarmach Rt. kőbányája (Tarmag-bánya). A Hidegoldali-andezitbányát 1875-től, a Patkó-bányát 1923-tól művelték. A Hubertus-kőbányát az 1920-as években Reökh István nyitotta. Az 1930-as években újabb kőbányák nyitására is sor került (Lefler, Binét, Csurgókúti, Lencsés-völgyi, Szarka-dűlői és Vasúti kőbányák). A Csurgókúti bányát 1989-ig, a Patkó-bányát 1990-ig az Északkő Vállalat üzemeltette.

## Tolcsva

A település környékén a középkorban arany- és ezüstbányászat folyt. A Kopaszhegyi andezitbánya és a Kútpatkai riolittufa-bánya a XIX. századtól üzemelt. A Henderkén a két világháború között bentonitos kaolinbánya működött. A Rányi-dűlői és Serédy-dűlői

---

<sup>50</sup> 1970-ig Tiszaszederkény, 1991-ig Leninváros.

<sup>51</sup> Travels in Hungary with a short account of Vienna in the year 1793. (London 1797.).

riolittufa-bányákat a helyi Termelő Szövetkezet művelte 1963 és 1974 között.

### Tornabarakony

A Slokk-tető<sup>52</sup> környéki vassalak előfordulások középkori vasércbányászat és kohászat emlékei.

### Tornakápolna

A tornakápolnai mészkőbányát évszázadok óta művelték a településtől ÉK-re.

### Tornanádaska

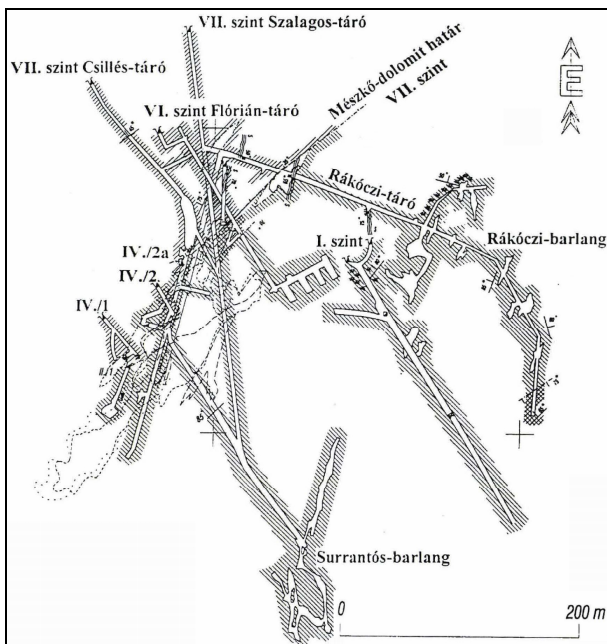
A Temető-dűlői mészkőbánya már a XIX. században is működött. Az 1950-es és 1960-as években a BAZ. Mi Tanács Bánya- és Építőanyagipari Egyesülése, a Dunamenti Építőköfajtó Vállalat, a Leninkohászati Művek és a helyi Termelő Szövetkezet további 4 mészkőbányából termelt. Az Alsó-hegyi mészkőbánya 1990-ig működött. Jelenleg az Ábel-Bau Kft. mészkőbányája szünetel.

### Tornaszentandrás

Az Esztramos-hegy több pontján lévő kibúvások mentén már a XVIII. században is vasérctermelés folyt (Flórián, Ádám és Alexander külfejtések). 1834-től a MÁVAG, később a Rimamurány–Salgótarjáni Vasmű Rt. vásárolta meg a bányaterület egy részét. 1925-től az egész terület a Diósgyőri Vasgyár tulajdona lett, ettől kezdve lehet rendszeres bányászatról beszélni. 1948-tól Rudabánya irányítása alá került a bánya és a vasérc mellett az ózdi kohászat részére adalékanyagként mészkövet is termeltek (a mészkövet a község már a XIX. században is fejtette a településtől DNY-ra). A Flórián altárói vasércbánya 1893-tól 1960-ig működött.

---

<sup>52</sup> A Slokk név a salak jelentésű német Schlacke szó alig módosult változata.



Az Esztramos-hegyi vasércbánya

1952-től megkezdték a hegytetőn az új mészőbánya kialakítását. A kőbányát az Ózdi Kohászati Üzemek, Borsodi Ércelőkészítő Mű, a Bódvavölgyi Kőfeldolgozó Kft., majd az EURO-TEAM Kft. üzemeltette. A termelés 1994-ben szűnt meg.

### Tornaszentjakab

A Kovács-patak völgyében talált salaklelőhely középkori vasércbányászatra és kohászatra utal. Az Antal-majori mészőbányát a község 1880-tól művelte.

### Tornyosnémeti

A település területén a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett kavicsbányát 1964 és 1971 között.

## Trizs

A falu határában a középkorban vasércet termeltek, az itt üzemelő kohók maradványait régészeti ásatások tárták fel. Az 1900-as évek elején Németh Ödön jákfalvai birtokos lignit-kutatóművet üzemeltetett és mintegy 1000 q-t ki is termelt.

## Uppony

A Pipis-domb környékén Fazola Henrik termelt vasércet az 1770-es években (Péter vasércbánya, Vízvárói vasércbánya), de a régészeti feltárások igazolták, hogy a vasérc feldolgozása már a X-XIII. században is folyt.

Az Uppony és Nekézseny közötti völgy szorosban lévő Macskás-dűlői mészkőbányát a II. világháború előtt kezdték művelni és 1982-ig üzemelt. Az 1950-es években a Községi Tanács homokbányát is művelt a falutól ÉNy-ra.

## Vadna

A Vasvár-dűlőben már a X-XIII. században is vaskohók működtek, amelyek a környék vasércét dolgozták fel. A Vinter-féle kavicsbányát a községi előljáróság az 1890-es évektől üzemeltetette. A Szöllőalj-dűlőben homokbánya az 1950-es évektől 1975-ig működött.

A környék szén-előfordulásának kutatását 1921-ben kezdte Zimmermann Adolf bányavállalkozó, aki a községtől DK-re 1922-ben tárót hajtott. 1924-ben a bányát eladta az Egyesült Borsodi Szénbányák Rt-nek, de 1925-ben az Rt. a további műveléssel felhagyott. A Borsodi Szénbányák, majd a Minerál 22 Kft. 1985 és 1996 között három szénkölfejtést (I-II.-III. ütem) művelt a területen. Jelenleg a „Sajókaza IV. - szén” védnevű bányatelek területén folytat bánya-művelést az Ormoszén Kft. a község és a Sajó-folyó között.

## Vajács

A település külterületén a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. 1909-ben létesített szénbányát (Vajácsi-táró és lejtősakna). A II. világháború után Vajácsi Tanbányaként üzemelt tovább 1957-ben történt megszüntetéséig.

## Vajácska

A község területén az ÉM. Hajdú-Szabolcs M-i Téglá és Cserépipari Vállalat művelt agyagbányát az 1950-es és 60-as években. A Rakottyás-dűlői homokbányát a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltette 1978 és 1995 között.

## Varbó

A Mahóca-mészkőbányát és a Kertekalja-kavicsbányát a községi előljáróság 1890-ben nyitotta. A mészkőbánya erdőgazdasági kezelésben az 1960-as évekig működött. A nagybarcai Termelő Szövetkezet ezt követően nyitotta a Fónagysági mészkőbányát, amely 1974-ig üzemelt. A Halastó-dűlőben a Diósgyőri Állami Vasgyár 1932-36 között üzemeltetett szénkutató tárókat.

## Varbóc

A varbóci mészkőbányát a község 1885-től művelte a település K-i szélén.

## Vágáshuta

A „Luterán” riolittufa-kőfejtőt a két világháború között művelték.

## Vámosújfalú

A vámosújfalui riolittufa-bányát a község az 1800-as évek elejétől művelte. Báró Waldbóth Frigyes 1821-ben nyitott újabb kőbányát a községtől É-ra. Az 1950-es és 60-as években kavicsbánya is működött a település határában.

## Vilmány

A Községi Tanács az 1950-es évektől üzemeltetett homok- és kavicsbányát a falu határában. A FÜTA-KA Kft. 1999-ben újabb kavicsbányát nyitott a település külterületén, amely jelenleg is üzemel.

## Vilyvitány

A Szőlőhegyi andezittufa-kőfejtőt a két világháború között művelték.

## Vizsoly

A vizsolyi riolittufa-kőfejtőben évszázadokon keresztül fejtettek építőkövet.

## Zemplénagárd

A település külterületén az 1970-es évek elején végeztek tözeg-kitermelést.

## Ziliz

A községi előjáróság már a XIX. században is üzemeltetett egy andezittufa-bányát és egy kavicsbányát.

## Zubogy

A zubogyi kavicsos-homokbányát a község volt úrbéresei 1890 óta művelték.

## Zsujta

A község külterületén az 1960-as évektől művelt kavicsbányát a helyi Termelő Szövetkezet. A bányát jelenleg a ZAPA Beton Hungária Kft. üzemelteti.

## 2. Hajdú-Bihar megye

A mai Hajdú-Bihar megye területe először 1938-tól 1947-ig tartozott a Bányakapitánysághoz, majd szilárdásvány-bányászata 1970-től, szénhidrogén bányászata pedig 1994-től került vissza a hivatal felügyelete alá.

### Álmosd

A község területén a helyi Termelő Szövetkezet művelt homokbányát az 1960-as években.

### Ártánd

A település határában az első kavicsbányát 1929-ben nyitották Nagyzomlin-pusztán a nagyváradi Káptalan birtokán. A bánya 1963-ig üzemelt. A Kavicsbánya Vállalat 1971-ben létesített korszerű kavicsbányát az országhatár közvetlen szomszédságában. Ma a bányát az Ártándi Kavicsbánya Kft. műveli. A Koldusháton a Nádudvari Agráripari Szövetkezet is művelt kavicsbányát 1974-től. A bányászati jogot 1994-ben a Dráva-Kavics Ingatlan Kft., majd a Danubiusbeton Dunántúl Kft. szerezte meg. A bányát 2008-ban felhagyták. 2005-ben a Lasselsberger Kft. szerzett bányászati jogot egy újabb területre, de bányanyitásra végül nem került sor.

### Bagamér

A község határában az 1950-es és 60-as években homokbánya üzemelt.

### Bakonszeg

A Községi Tanács az 1960-as években művelt homokbányát a Berettyó árterén.

### Balmazújváros

A város közigazgatási területén a Családi'95 Bt. 2003-ban nyitott agyagbányát.

### Bedő

A falu határában a MALLERD üzemeltetett homokbányát a két világháború között.

### Berekböszörmény

A helyi Termelő Szövetkezet 1969-73 között 3 homokbányát nyitott a Csomós-tanyán és a Homoktető-dűlőben. A bányákat 1996-ban hagyták fel. A „Berekböszörmény I.” védnevű, 1993-ban megállapított bányatelek területén a MOL Nyrt. a Biharkeresztes mezőből földgáz kitermelést végez.

### Berettyóújfalu

A város határában több régi „homokhordót” is üzemeltettek. A helyi Búzakalász Mg. Szövetkezet 2004-ben legalizálta a homokbányászatot a Berettyóújfalu I. bányaüzem megnyitásával.

### Bihardancsháza

A Községi Tanács üzemeltetésében az 1960-as években működött homokbánya a falu határában.

### Biharkeresztes

A Farkasdombi homokbányát az 1960-as évek végétől 1995-ig művelte a helyi Aranykalász Szövetkezet. A Lasselsberger Kft. 2002-ben fektetett bányatelket egy kavics és homok előfordulásra, de bányanyitásra nem került sor.



## Biharnagybajom

A II. világháború után a Maszolaj Rt. 1947-ben talált kőolajat a település környékén. 1969-ig összesen 42 mélyfúrást mélyítettek, melyek közül 17 volt termelő kút. A kutakból összesen 25 400 tonna kőolajat és 25 millió m<sup>3</sup> földgázt termeltek ki.

## Bihartorda

A MOL Nyrt. a település térségében 2000-ben fektetett bányatelket a Földes-Ny mező földgázvagyonának kitermelésére.

## Bocskai kert<sup>53</sup>

Az Opti Homokbánya Kft. 2002-ben, a Leel-Össy Kft. pedig 2010-ben nyitott homokbányát a település határában.

## Bojt

A falu külterületén a Községi Tanács művelt homokbányát az 1950-es és 60-as években.

## Darvas

A MOL Nyrt. 1993-ban fektette a „Darvas I.” védnevű bányatelket, melynek területéről a Szeghalom-É mezőből földgázt termel.

## Debrecen

A város területén 4 téglagyár (Gőz-Téglagyár, Vértesi Téglagyár, Hortobágyi Téglagyár, Alföldi Téglagyár) működött a XIX. század végétől, több agyagbányából termelve a téglagyártáshoz szükséges agyagot. Az un. V. sz. agyagbányát a Penta-Colur Kft. 2010-ig üzemeltette,

---

<sup>53</sup> 2001-ig Hajdúhadház településrésze

az Alföldi Téglagyár II. sz. agyagbányáját pedig jelenleg a Hajdú Agyag Kft. műveli.

Az un. Nagylomnici kavicsbányát 1933-ban nyitották. Emellett a helyi Termelő Szövetkezetek, illetve az Erdészet több mint 20 homokbányát műveltek Fancsikán, Bellegelőn, Bánkon, Halápon, a Gugyori-tanyán, a Lenc-telepen, Pallagon és a város egyéb területein. Jelenleg a Leho-Trans Kft. üzemeltet homokbányát a városban.

## Derecske

A városban az 1950-es évektől a helyi Téglagyár művelt agyagbányát, valamint a Konyári-úton a helyi Termelő Szövetkezet, a Községi Tanács, illetve a Kasz-Coop Kft. homokbányákat. Utóbbi homokbánya 2001-ig üzemelt. Az 1992-ben megállapított „Derecske I.” védnevű bányatelek területén a MOL Nyrt. a Földes-K mezőből földgázt termel.

## Egyek

Telekházán és az un. Hatlegelőn a helyi Termelő Szövetkezet több homokbányát is üzemeltetett az 1960-as évektől. A Szigethát legelői homokbányát ma a Duba-Sped Kft. műveli.

## Földes

A település határában a Községi Tanács művelt homokbányát az 1960-as években.

## Furta

A község területén több homokbánya is működött az 1960-as, 70-es években. 1993-ban a MOL Nyrt. bányatelek megállapítását (Furta I.) kezdeményezte, ahol jelenleg is földgáz kitermelést folytat.

## Fülöp

A Községi Tanács üzemeltetésében az 1950-es években működött homokbánya a településen.

## Gáborján

A falu külterületén az 1960-as években működött homokbánya.

## Görbeháza

A településen a Községi Tanács üzemeltetett homokbányát az 1960-as években, majd a FŐTE Kft. művelt agyagbányát 2003-2008 között. A „Hajdúnánás IV. – szénhidrogén” védnevű bányatelek területén a Horizon Nyírség Kft. a Görbeháza-I. kútból végez földgáz-kitermelést.

## Hajdúbagos

A község közigazgatási területén több „homokhordó” is működött, jelenleg a Stim-Fix Kft. üzemeltet itt homokbányát.

## Hajdúböszörmény

A városban a XIX. század végén létesült Téglagyár a helyi agyag-előfordulás kiaknázására. Az elmúlt időszakban több agyagbányát is műveltek, az utolsó bánya művelését 2008-ban szüntették meg. Emellett féltucatnyi TSz-homokbánya is üzemelt az 1960-as évektől kezdve. A rendszerváltás után Tóth Antal egyéni vállalkozó, a MOTTO-72 Kft. és a G" Fivérek Kft. is üzemeltetett 1-1 homokbányát, de 2006-2008. között mindegyiket bezárták.

## Hajdúdorog

A Jánosy és Engel-féle Göztéglagyárban 1911-től dolgozták fel a helyben termelt agyagot. A településen

több régi „homokhordó” mellett a helyi Termelő Szövetkezet is művelt homokbányákat az 1960-as évektől kezdve. Szabó Zoltán egyéni vállalkozó 2004-ben, a Lavinamix Kft. 2005-ben, a DÉLÚT Kft. 2006-ban az autópálya építéskor nyitott rövid életű homokbányákat, jelenleg már mindegyiket felhagyták.

### Hajdúhadház

A település területén több régi „homokhordó” is található. 1988-ban a helyi Erdő- és Fafeldolgozó TSz. Vállalat nyitott homokbányát, de a rendszerváltás után a műveléssel felhagytak.

### Hajdúnánás

A helyi téglagyár az 1950-es évektől működik. Jelenleg a Hajdú Téglá Kft. üzemelteti. A város határában a helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évektől kezdve több homokbányát is művelt, majd a Lavinamix Kft. nyitott újabb homokbányát 2005-ben. A bányát 2009-ben zárták be.

### Hajdúsámson

Több régi „homokhordó” művelését az 1960-as évektől kezdve a helyi Termelő Szövetkezet legalizálta. A rendszerváltást követően ezek egyikét a Sándor S+CS Kft. művelte 1996-ig. 2000-től kezdve újra megélénkült a homokbányászat a település közigazgatási területén: a BA-BITS 2000 Kft., a Homokbánya-Hajdúsámson Kft., a Sand Bau Kft., a Hajdúsámson Invest Kft., a Geo-Tükör Bt. és a Leho-Trans Kft. összesen 6 homokbányát létesített, de ezek közül ma csak 3 bányauzem termel.

### Hajdúszoboszló

Az 1925-ben, termálvíz-kutatás eredményeképpen felszínre tört földgázt kezdetben villamos áram termelésre és vasúti kocsik világítására hasznosították, 1931-től pedig

palackokba sűrítve értékesítették. A város környékén feltárt hatalmas szénhidrogén-előfordulás kitermelése 1959-ben kezdődött meg. Jelenleg a MOL Nyrt. a „Nagyhegyes IV.” és az „Ebes I.” védnevű bányatelkek területén földgázt termel. A földgáztermelés csúcsideszakában, a hatvanas évek végétől, a hajdúszoboszlói mezőből évente 1,8 milliárd m<sup>3</sup> földgázt hoztak felszínre. A gázmező kimerülésével, 1977-ben kezdték meg egy földalatti gáztároló kialakítását. 1981-ben a tároló 35, speciális homok-szűrővel ellátott kútja 400 millió m<sup>3</sup> mobilgáz-mennyiség befogadására volt képes. 1981-ben, további két bővítési projekt során először 800, majd 1400 millió m<sup>3</sup>-es kapacitására bővítették a hajdúszoboszlói tárolót. A jelenleg 1.440 millió névleges mobilgáz kapacitású tároló (Nagyhegyes III. és V. bányatelkek) napi kitárolási kapacitása 20,2 millió m<sup>3</sup>, míg a betárolási kapacitás napi 10,3 millió m<sup>3</sup>. A gáztárolót ma az EON Földgáz Storage Zrt. üzemelteti. A helyi téglagyár az 1950-es évektől működött. A téglagyári agyagbánya művelését a Leier Hungária Kft. 2006-ban szüntette meg. Jelenleg a Mineralex Kft. üzemeltet agyagbányát a város határában.

### Hajdúszovát

A település területén a helyi Termelő Szövetkezet művelt több agyagbányát 1955-1977 között.

### Hajdúvid

A Telekföld-dűlői homokbányát a hajdúböszörményi Termelő Szövetkezet üzemeltette 1970-től 1982-ig.

### Hecida

A község külterületén az Árvízvédelmi Kirendeltség művelt homokbányát az 1960-as években.

## Hosszúpályi

A település határában több régi „homokhordó” és vályogvető gödör is található. A „Hosszúpályi I.” védnevű bányatelek megállapítása 2005-ben történt. A bányatelek területén a MOL Nyrt. jelenleg is földgáz kitermelést folytat.

## Kaba

A város közigazgatási területén több agyaggödör is tanúskodik a vályogvetés több évszázados hagyományáról. A MOL Nyrt. „Kaba I.,” védnevű – 1975-ben megállapított – bányatelkének területén jelenleg is földgázt termelnek. A Kaba 1. sz. mélyfúrás 4510 m-es mélységével 1968-ban magyar mélységi rekord volt.

## Kismarja

A falu külterületén az 1960-as években üzemelt homokbánya. A térségben a MOL Nyrt. 1988-ban és 2001-ben fektetett bányatelkeket. Az I. sz. bányatelek területén a termelés szünetel, a II. sz. bányatelek területén (Kismarja-Ny) jelenleg is földgáz-kitermelést folytat.

## Kokad

A Községi Tanács az 1950-es és 60-as években művelt homokbányát.

## Komádi

A község határában több „homokhordó” és vályogvető gödör is található. Az 1970-es években a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett rövid ideig homokbányát a település külterületén. A térségben a MOL Nyrt. két bányatelekkel - Komádi I. (1979.) és III. (2000.) is rendelkezik, melyek területén a Komádi mezőből földgáz-, a Mezősas-Ny mezőkből kőolaj- és földgáztermelést folytat.

## Körösszakál

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as és 70-es években időszakosan két homokbányát is üzemeltetett.

## Körösszegapáti

Az 1940-es években a MANÁT, a II. világháború után a Maszolaj Rt. folytatott a térségben szénhidrogén kutatást. 1946-ban földgázkitörés következett be és a mező tönkremenetele miatt nem sikerült jelentős szénhidrogén kitermelést megvalósítani. A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évektől kezdve több homokbányát is üzemeltetett a falu határában. Jelenleg ezek egyikét Nagy József egyéni vállalkozó üzemelteti a Kócántanyán.

## Magyarhomorog

A község külterületén a helyi Termelő Szövetkezet 1975-1994. között működtetett homokbányát. A Mezősas szénhidrogén mező területére 1992-ben megállapított „Magyarhomorog I.” bányatelek területén a MOL Nyrt. 3 termelő-kút üzemeltetésével folytat kőolaj-kitermelést.

## Mezőpeterd

A település határában a helyi Termelő Szövetkezet az 1970-es években művelt homokbányát. A MOL Nyrt. az 1992-ben megállapított „Mezőpeterd I.” bányatelek területén jelenleg is földgázt termel.

## Mezősas

A községben régi „homokhordó” és vályogvető agyag-gödör is található. Az 1960-as években a Községi Tanács legalizálta a homokbányászatot.

## Mikepércs

A település határában a helyi Termelő Szövetkezet az 1970-es években kezdett homokbányát művelni. A bányát

2001-ben zárták be. 2000-2003. között a berettyóújfalui FAHRTRANS Bt. üzemeltetett homokbányát. A 2002-ben megnyitott, jelenleg is működő III. sz. homokbányát Gombos Sándor egyéni vállalkozó üzemelteti.

#### Monostorpályi

A községben régi „homokhordó” és vályogvető agyag-gödrök is találhatók.

#### Nagykerek

A Kerekdombon, a Kertész-dűlőben és a Szőlőskert-dűlőben a helyi Termelő Szövetkezet az 1980-as évek végéig három homokbányát is művelt. A Brázda és Fia Kft. 1999-ben, majd 2005-ben ezek közül két homokbányát állított újra üzembe.

#### Nagyléta

A településtől É-ra az 1960-as években homokbánya üzemelt.

#### Nagyrábé

A község határában több régi homokbánya és vályogvető agyaggödör található.

#### Nádudvar

A Magyar-Német Ásványolajművek Nádudvar 1. sz. szénhidrogén-kutató fúrásában 1940-ben bekövetkezett gázkitörés eredményeképpen keletkezett kráter elnyelte a fűróberendezést.

#### Nyírácsád

A Nyírtrans Kft. 1999-ben egy régi homokhordó területén nyitott homokbányát.



### Nyíradony

A település határában több homok- és agyaggödör is található. Ezek területén a Fém-Nyíl 2000. Kft. és az Alma-Hungária Kft. nyitott egy-egy homokbányát 2003-ban. Előbbi cég jelenleg felszámolás alatt áll.

### Nyírábrány

A régi „homokhordó”-helyek mellett vályogvető agyaggödör is található a település külterületén.

### Nyírmártonfalva

A Községi Tanács kezelésében az 1960-as években működött homokbánya.

### Pocsaj

A községtől D-re az 1960-as években műveltek homok- és kavicsbányát.

### Polgár

A város környékén az M3 autópálya építésének időszakában az Argon-Ker Kft. 3, a Diorit Kft. és a Föte Kft. 1-1 agyagbányát nyitott. Ma már egyik bánya sem üzemel.

### Püspökladány

A város területén a helyi Téglagyár művelt agyagbányákat 1973-ig.

### Sáránd

A község határában több régi vályogvető agyaggödör található.

### Tetétlen

A faluban az 1960-as években homokbánya működött. A község közigazgatási területén fekszik a MOL Nyrt. 1982-ben megállapított „Tetétlen I.” védnevű bányatelke, ahol a Kaba-D mezőből kőolaj kitermelést végez.

### Téglás

A helyi homokbányát az Erdő- és Fafeldolgozó Vállalat 1994-ig üzemeltette.

### Tépe

A Községi Tanács az 1960-as években üzemeltetett homokbányát a falu határában.

### Tiszacsege

A környéken számos homok- és agyaggödör található. A Nagymajor-területén lévő régi homokbánya üzemeltetését 1996-ban a Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Kft. vette át.

### Told

A falu határában az 1950-es és 60-as években működött homokbánya.

### Újíráz

A településtől D-re az 1960-as években műveltek homokbányát.

### Újszentmargita

A helyi Termelő Szövetkezet által a Nyakas-dűlőben 1974-ben nyitott homokbánya üzemeltetését a Kim-Tech Kft. folytatta. A bányauzemet 2010-ben zárták be.

### Újtikos

A Községi Tanács az 1950-es és 60-as években művelt homokbányát a falu határában.

### Vámospércs

Az un. Fatalepi-homokbányákat a helyi Termelő Szövetkezet az 1990-es évek elejéig művelte. 2001-2009. között Sarudi Sándor egyéni vállalkozó üzemeltetett homokbányát a település határában.

### Váncsod

A falu külterületén az 1960-as években működött homokbánya.

### Vekerd

A Községi Tanács üzemeltetésében ugyancsak az 1960-as években működött homokbánya.

### Zsáka

A falu közigazgatási területén több régi vályogvető agyaggödör található.

## **3. Heves megye**

Heves megye K-re eső járásai 1938-tól 1970-ig tartoztak a Bányakapitányság illetékességébe. 1970-90 között a megye egész területe a salgótarjáni Kerületi Bányaműszaki Felügyelőséghez tartozott és csak annak megszűnését követően került át a miskolci hivatalhoz.

## Abasár

A település területén évszázadok óta műveltek kőbányákat (Kányahegyi andezittufa-bánya, Vöröskő-andezitbánya 1845-től, Közlegelői és Kalló-völgyi andezitbánya 1890-től a Sárhegy oldalában, Pálosvörösmarton a Rónya-andezitbánya). A Rókus-dűlői homokbányát a helyi Rákóczi MgTSz. az 1960-as évek közepétől üzemeltette. A bánya területét 1981-ben a Visontai külfejtés (Ny-i bányauzem) bekebelezte. 1998-ban az M3 autópálya építéséhez a volt lőtér területéről andezit-görgeteg kitermelését kezdték meg. A területre 2000-ben a KÓKA Kft. bányatelket fektetett és 2003-tól kezdve időszakosan műveli a bányát.

## Aldebrő

A Nagy- és Kistrét területén a feldebrői Rákóczi MgTSz. több kavicsbányát is létesített az 1960-as évek közepétől kezdve. A Kistréti kavicsbánya bányászati jogával jelenleg a Silye és Társa Kft. rendelkezik (a bánya szünetel).

## Andornaktálya<sup>54</sup>

A Kistályai dácittufa-bányát a községi előljáróság kezdte művelni 1866-ban. Ipacs Mihály 1892-ben nyitott, a Marinka-hegyen pedig Barta Andrásné üzemeltetett dácittufa-bányát. A településen a helyi Termelő Szövetkezet is üzemeltetett homok- és kavicsbányát az 1960-as években.

## Apc

A Kopasz-hegyi andezitbányát (Szentgyörgy-bánya) 1890-től művelte a Szentiványi-család. A Legdománi, Sólyom-hegyi, Széleskő-Kolin-völgyi és Fajzási andezitkőfejtők a XX. század elejétől működtek. A XIX. század végétől téglagyár is üzemelt a településen. A helyi

---

<sup>54</sup> A község 1938-ban jött létre Andornak és Kistálya egyesítésével.

Termelő Szövetkezet az 1960-as évek végén a Muszály-árokban nyitott homokbányát, melyet 2003-ban hagytak fel. Ma a Riolit Kőbánya Kft. végez meddőhányó hasznosítást a Kopasz-hegyen.

#### Atkár

A Repce-dülői homokbányát a helyi Termelő Szövetkezet nyitotta az 1950-es években. A bányászati jog többszöri átruházását követően ma a bányaüzemet a LELE-99. Bt. szünetelteti.

#### Balaton

Az 1950-es évektől kezdve időszakosan művelt Ebhegyi-homokbányát 2001-ben a helyi Önkormányzat újra-nyitotta. A bánya üzemeltetését 2010-ben szüntette meg.

#### Bátor

A település területén évszázadokon keresztül több kőbányát is műveltek (Várvölgyi-tűzkőbánya, Nagyhegyi kvarchomokkő-bánya, Baknavölgyi-mészkőbánya, Nagykő-mészkőbánya 1889-től, „Vas Jancsi” mészkőbánya 1894-től). A község határában 1860-ban kezdtek szén kutatni, az un. Gábor-bánya 1869-től üzemelt rövid ideig.

#### Bélapátfalva

A településen két kőedénygyár üzemelt. „A régibb kőedénygyár épület a Bélkő alatt, a nagy templom mellett 1750-ben épült. Másik gyár van a város délnyugoti szélén, mely a régi papirgyárból 1847-ben lett kőedénygyárrá átalakítva. A helybeli agyagbányák is szolgáltatnak ugyan a bányák számára agyagot, azonban a finomabb agyag egy része máshonnan kerül. Az erdőben vaskőbánya műveltik”<sup>55</sup>. A bélapátfalvi portlandcementgyárat 1908-ban

---

<sup>55</sup> Az idézet Fényes Elek: Magyarország geográfiai szótára (1851) c. művéből származik.

alapította lovag Wessely Károly bécsi vállalkozó. A cementgyár nyersanyag-ellátását az ősrégi Bélkői-mészkőbánya biztosította 1910-től 2003-ban történt megszüntetéséig. Az 1930-as évektől a gyár homokbányát üzemeltetett, majd 1960-tól a Kisköves-tetői agyagmárgabányát művelte. Emellett a helyi Bükkalja MgTSz. is üzemeltetett homokbányákat a Középbércen.

### Boconád

A helyi Béke MgTSz. az 1960-as évek elejétől kezdve több kavicsbányát is nyitott (Messzelátó-kavicsbánya, Forrás-dűlői kavicsbánya). A Tarnamenti Agrárszövetkezet 2002-ig üzemeltetett kavicsbányát. Jelenleg a Rab és Rab Kft. Dinnyeföldi homok- és kavicsbányája működik a település közigazgatási területén.

### Bodony

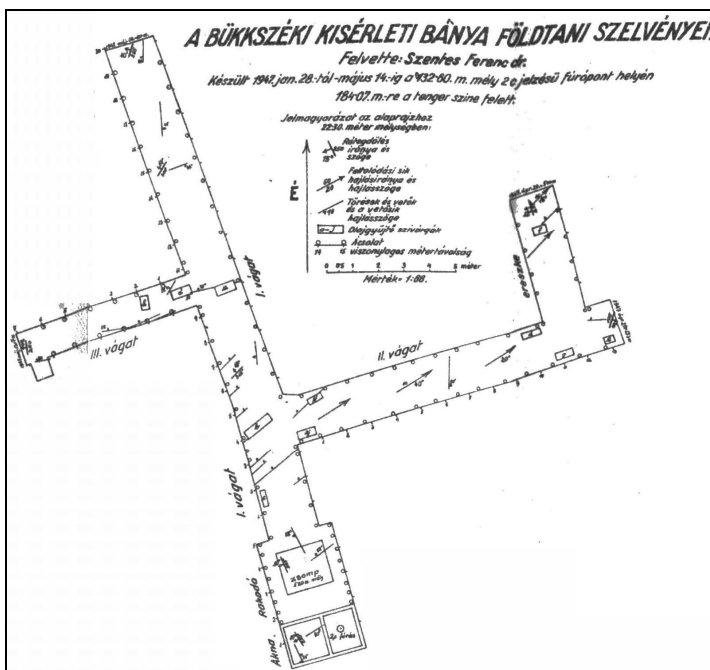
A községtől D-re lévő mészkőbányát, valamint a helyi homokbányát az 1960-as évek végéig művelték.

### Boldog

A Brindza területén a helyi Termelő Szövetkezet időszakosan homok- és kavicsbányát üzemeltetett az 1960-as és 70-es években.

### Bükkszék

A bükkszéki kőolajtermelés 1937. áprilisában indult. A fúrások mellett 1947-ben kísérleti mélyműveléses „olajbányát” is létesítettek egy 24 m mély aknával és 3 vágattal. A boltozattetőn telepített 39. sz. fúrás a kőolajmező legkiadósabb és leghosszabb élettartamú kútja volt, közel 2 év alatt összesen 1410 t kőolajat termelt, de még később is kanalazható volt. A kőolajmezőn 1947-ig folyt termelés, 70 fúrást mélyítettek, a termelés 60%-át azonban mindössze 7 kút szolgáltatta. Az összes kőolajtermelés 11600 t volt. A településhez tartozó Pósvár területén homokbánya üzemelt az 1950-es években.



A bükkszéki „olajbánya” alaprajza (1947.)

## Bükkszentmárton<sup>56</sup>

A helyi közbirtokosság évszázadok óta üzemeltetett egy dácittufa-bányát a község területén. Az 1960-as és 70-es években a helyi Termelő Szövetkezet kavicsbányát üzemeltetett.

## Csány

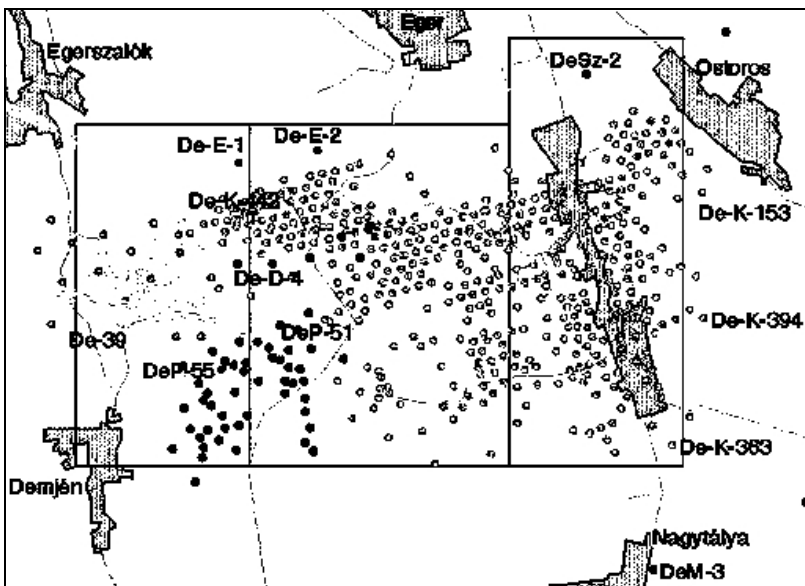
A település határában a Termelő Szövetkezet művelt homokbányát az 1950-es és 60-as években.

<sup>56</sup> 1947-ig Borsodszentmárton

## Demjén

A Szőlőhegy aljában az 1700-as években nyitották az első kőfejtőt. Az egri érsekség a XVIII. század közepétől művelt kőbányát, emellett a helyi lakosság és egy helyi vállalkozó is művelt kőfejtőt (Érseki-bánya, Parasztbánya, Bauer-féle kőbánya). A volt érseki kőbányát 1949-1951. között a Legeltetési Társulat üzemeltette, majd 1951-től átvette a Földműves Szövetkezet. Az 1940-es évektől működött az Ereszvényi- és a Pünkösöd-hegyi kőfejtő. 1956-ban a helyi Termelő Szövetkezet új kőbányát nyitott a Bányaél-dűlőben. A volt Érseki kőbánya és Parasztbánya területét is magába foglalóan az un. Nagyeresztvényi riolitufa-bányát ma Rácz Gergely egyéni vállalkozó üzemelteti. Az 1950-es évektől homokbánya is működött a községben. A településtől ÉK-re az 1920-as években feltárt mangán-tartalmú sárga festékföldet (mangánpala) az 1950-es évekig termelték. A mangánkutatás eredményezte a Demjén-környéki kőolaj-előfordulás felfedezését, melynek kiaknázását 1956-ban kezdték meg. A kőolajtermelés csúcspontja 1964-ben (86800 t), a földgáztermelésé 1966-ban (11,3 M m<sup>3</sup>) volt. Összesen 609 db kutat létesítettek, ma ezek közül még kb. 20 kútból termelnek kőolajat 3 bányatelek (Andornaktálya I. – II. és Demjén-Ny I.) területén.





Szénhidrogén-bányászat Demjén térségében

## Domoszló

A környék bányászatáról az első forrás III. András király 1296. évi oklevele, amelyben bányászati jogot adományozott a domoszlói vasbányák művelői részére. A Pipis-hegyen régi örlőkő-bánya található. A Tarjánka-völgyben, Szurdok-völgyben és a Cseri-tető Ny-i lábánál a XX. század elején nyitottak andezitbányát, amely 1977-ig üzemelt.

## Ecséd

Az Ecsédi-lignitkölfejtést 1957-ben nyitották, a széntermelés 1973-ig tartott. Az 1960-as években homokbányát is üzemeltettek a községtől K-re.

## Eger

Az Egri várat a város-környéki riolittufa-kőfejtőkből származó kőből építették a XI. században. A Kiseged-hegyi mészkőbánya követ is évszázadok óta fejtették. A Maklányi-dűlői dácittufa-bányák a XIX. századtól üzemeltek (I. sz. bánya 1825-től, II. sz. bánya 1845-től, III. és IV. sz. bánya 1848-tól, V. sz. bánya 1889-től). Az Almagyari két dácittufa-bányát 1830-ban és 1895-ben, a Fertő-dűlői dácittufa-bányákat (5 db) pedig 1845 és 1895 között nyitották. A Bajusz-hegyi dácittufa-bányát 1894-ben Koncz Albert kezdte művelni. A Tihaméri dácittufa-bányák (4 db) 1835-től, 1887-től, illetve 1892-93-tól üzemeltek. Tihamér területén jelenleg a Colas-Északkő Kft. üzemeltet riolittufa-bányát. A Felnémeti un. Ráczbánya (szintén dácittufa) az egri érsekségi uradalom 1750-1850 között művelt kőbányája volt. Emellett az Érsekség mészkőbányát is művelt Felnémeten és a Bervavölgyben. A Felnémeti mészkőbánya az államosítást követően 1964-re vált nagyüzemmé, ekkor nyitották a Berva-bércen az OMYA Hungária Kft. által ma is üzemeltetett mészkőbányát. A Kiskályai mészkőbányát az Erdő-gazdaság üzemeltette az 1960-as évek közepétől. Felnémeten 1953-ig kaolin-, 1954-ig budaiföld-bánya is üzemelt, melyet az Egri Érsekség nyitott az I. világháború után. 1948-56 között a város határában zöldtufa-bánya is üzemelt. A Merengő-dűlő környékének mangántartalmú ércesedését az 1920-as években kezdték kutatni (Kormosbánya). Nagy Lajos, Herman Géza és Róth Ármin nyitotta az un. Merengő-tárót, amelyből az 1940-es évek elejétől oxidos mangánércet termeltek kohászati és festékipari felhasználásra. Az államosítást követően a bányát a Mátrai Ásványbánya Vállalat 1966-ig művelte. Az I. világháborút követően két téglagyári agyabánya (Wind-féle téglagyár a Merengő-dűlőben, Érseki-téglagyár

a Vécsey-völgyben<sup>57</sup>) kezdte meg működését. A Vécsey-völgyi agyagbányát 1986-ban zárták be, a volt Wind-féle agyagbányát az Egri Téglagyár Kft. jelenleg is üzemelteti. Az 1960-as évektől a város területén tucatnyi homokbánya (a Deméndi-úton, Tihaméren, a Kerekszilvás-dűlőben, Szőlőcskén, a Fertő-bánya úton, a Cigléd-dűlőben, a Kistályai-úton, stb.) is működött.

## Egerbakta

A helyi köszénkibúvásokat Fazola Henrik fedezte fel az 1760-as évek derekán. Schöner Ferenc, a szomolnoki bányafelügyelőség tisztje kutatási jogokat szerzett 1767-ben, de a bányászat csak rövid ideig folyt a térségben. 1796-ban az egri püspökség nyitotta meg szénbányáját Egerbakta és Bátor községek határában, de a bánya hamarosan bezárt. A bezárt bányát 1842-ben nyitotta meg újra Morandi Pál egri vállalkozó. 1860-ban újabb kutatások kezdődtek és három széntelepet tártak fel. A „Gábor” védnevű bányatelek Egerszalók, Bakta és Bátor területét egyaránt érintette. Az egri érsekségi uradalom 1825-től, 1863-tól és 1880-tól három dácittufa-bányát (Csatófői-bányák) és téglavetőt is üzemeltetett a község területén. Az Oroszvári-homokkőbányát és a Kővölgyi diabázsbányát szintén az érsekségi uradalom nyitotta 1876-ban. Az un. Rábca-dűlői puhakőbányát (tajtkőtufa) a volt úrbéres gazdák művelték 1889-től. A kőbányákat egészen az 1960-as évek közepéig művelték (Egri Útfenntartó Vállalat, Mátravidéki Kőbánya Vállalat). Az 1978-ban megnyitott Tarkői diabázsbányát a Colas-Északkő Kft. ma is üzemelteti.

---

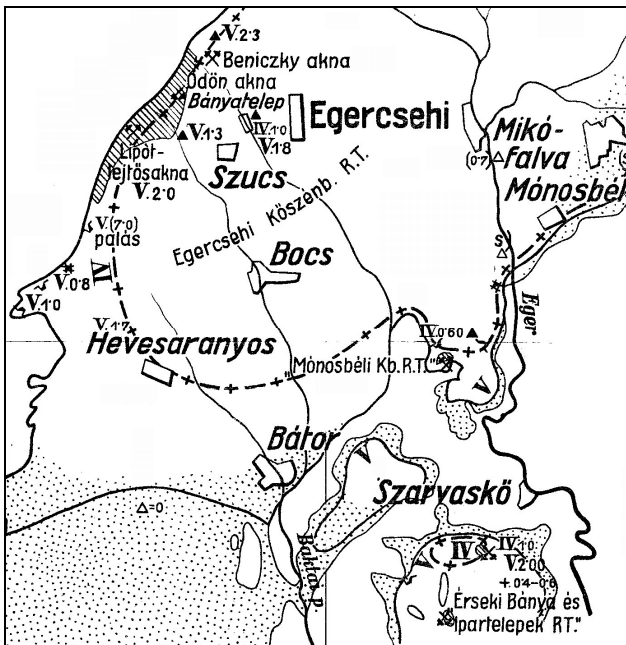
<sup>57</sup> Egy 1764-ből származó levéltári forrás szerint a Vécsey-völgyben már ekkor téglavető működött.

## Egerbocs

A község területén a két világháború között üzemelt riolituffa-bánya, valamint az egerbocsi közúti elágazás közelében egy homokbánya.

## Egercsehi

1892-ben Egercsehi és Szűcs községek határában Beniczky György helyi földbirtokos végzett kutatást.



Az Egercsehi környékének szénbányászata

1907-ben nyitották az Antónia-tarót a Menyország-lápa nevű völgyben, amely 1907-ig működött. A szénjogot később az Egercsehi Kőszénbánya és Portlandcementgyár Rt. bérelte, amely a táró közelében mélyítette az Ödön és Lipót-aknákat, majd a Csókos-völgyben 1922-ben

ikeraknát létesített. 1928-ban az Ödön-akna termelését beszüntették. A II. világháború után kezdődő nagyüzemi szénbányászat egészen Egercsehi I. bánya 1974-ben, illetve Egercsehi II. bánya 1990-ben történt bezárásáig folytatódott. A XIX. század 2. felétől Tégla- és Cserépgyár is működött a település határában. A mai szennyvíztisztító-telep felett riolittufa kőfejtő működött és két homokbánya is üzemelt a vízműkút közelében és a Csókos-völgyben. Emellett a Suhogó-völgyben kavicsbányát is műveltek az 1960-as években.

### Egerfarmos

A településen az 1960-as években a helyi Termelő Szövetkezet egy homokbányát és egy kisebb agyagbányát művelt.

### Egerszalók

Az egri káptalan egy oklevele már 1509-ben említést tett arról, hogy az un. Maklyán vár helyén van egy hely, ahol építkezéshez alkalmas követ lehet fejteni. Ez a dacittufabánya még a XX. század első felében is működött. Az 1960-as években a helyi Termelő Szövetkezet a Körtvélyesen és a Beleznai-tanyán homokbányát, az Öreghegyen pedig kavicsbányát művelt.

### Egerszólát

A község határában működő kőbánya első említése 1786-ból származik<sup>58</sup>. A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évek elejétől több homokbányát is üzemeltetett a település területén (Árpád úti, Rózsás-dűlői, Körtvélyes-tetői homokbányák). Utóbbit jelenleg Hangrád Ernő egyéni vállalkozó üzemelteti.

---

<sup>58</sup> Ekkor telepítettek mecenzéfi kőfaragókat a faluba.

## Erdőtelek

A helyi Termelő Szövetkezet a Fövénygödör területén, a Mátra-Nyugatbükki Erdőgazdaság pedig a Pintér-dűlőben művelt kavicsbányákat az 1960-as évek elejétől kezdve. A Fövénygödri kavicsbányát ma a Visz-Fuvar Kft. üzemelteti.

## Feldebrő

A településen a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett homok és kavicsbányát az 1960-as években.

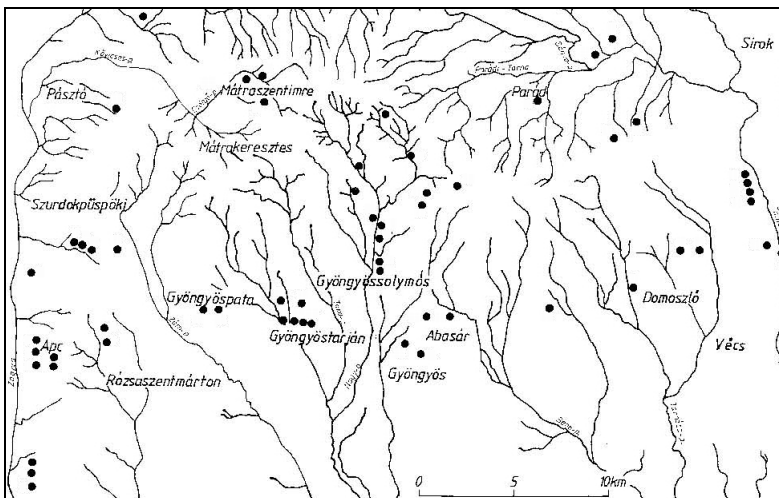
## Felsőtárkány

A Nagy-Táskáshegyi agyagpala-bányákat (Zsindely-lápa, Lök-völgy, Sistus-bányák) az Egri Érsekség 1793-ban nyitotta és 1838-tól kezdte üzemszerűen művelni, de Fazola Henrik kutatásai révén már az 1760-as évektől ismerték az előfordulást. A bányák a XX. század elején még üzemeltek. Híres volt a tárkányi „márványbánya” (szürke-mészkő) is, melyet az 1750-es évektől műveltek. Ugyanebben az időben kezdték művelni a Várhegyi dolomitbányát is, melyet csak 1999-ben hagytak fel véglegesen. A Kőközi-kőfejtőt az 1830-as évektől 1950-ig üzemeltették. A Mészvölgyi mészkő előfordulás a Felnémet-Berva-völgyi előfordulás folytatása. Itt a bányászat 1958-ban kezdődött, 1967-től a helyi termelő szövetkezet üzemeltetésében. A termelést 1988-ban szüntették meg, ma a mészkőbánya területe a Felnémeti mészkőbányához tartozik. A Vöröskövölgyi kőbányát az Erdőgazdaság működtette az 1960-as években. Az Istrángomi mészkőbánya az 1960-as és 70-es években üzemelt.

## Füzesabony

A város határában az első kavicsbányákat a két világháború között kezdték művelni, majd a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltette azokat. Az un. Bikafertői-

kavicsbányát ma a Füzesabonyi Kavicsértékesítő Kft. szünetelteti.



Kőbányák a Mátra-hegységben

## Gyöngyös

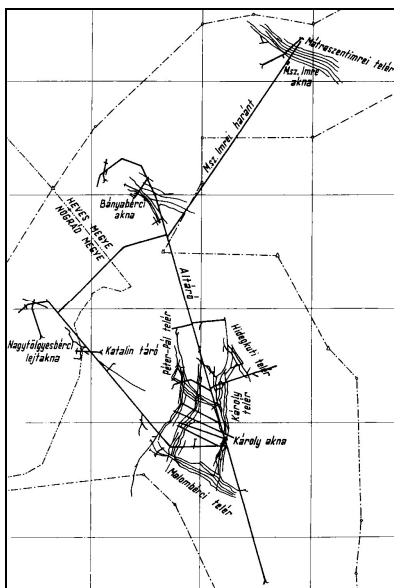
A város területén 1919-ben Silbermann József létesítette az első lignitbányát (Szent Bertalan lejtősakna). A bányát később a Budapest-Gyöngyös Városi Széntermelő és Értékesítő Rt. üzemeltette. 1937-ben a Szent István Lignitbánya cég nyitott újabb bányát a várostól K-re. 1949-ben nyitották a Gyöngyösi XII. lejtősaknat, amely 1967. július 10-ig üzemelt. 1954. július 1-én megalakult a Mátravidéki Szénbányászati Tröszt, amelyhez a rózsaszentmártoni, petőfibányai, szücsi, ecsédi és gyöngyösi bányák tartoztak. E vállalatból jött létre 1963-ban a Mátraaljai Szénbányák.

A Farkasmályi andezittufa-bányát az 1700-as évek elejétől művelték. A régi bánya felett Herman Zsigmond 1891-ben nyitott újabb kőbányát. A Sárhegyen 1865-től műveltek

andezitbányákat (négy Demeter-féle kőfejtő a Csepje-tető oldalában). A Sárhegy Ny-i oldalában Kertész Antal 1890-ben újabb kőfejtőt nyitott. A négy Pipis-hegyi andezittufakőfejtőt a város 1880-tól művelte. A Szárhegyi-andezitbányát Pápay Mihály 1887-től üzemeltette. Mátrafüreden a Sástó-, Mátraházán a Kórákó- és a Darás-, Kékesen a Pincekúti-andezitbányák működtek az 1970-es évek végéig. A XIX. század végén kezdte meg működését a „Jiraszek és Krausz”-féle téglagyár, ahol a Csathókertben termelt agyagot dolgozták fel. A Csókáson a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett homokbányát az 1960-as években.

## Gyöngyösoroszi

A környék ércbányászatának legkorábbi emlékei a Bányabércen találhatók (Vizeslyuk, XV. század).



A Gyöngyösoroszi ércbánya feltárási rendszere



Az ércesedés kibúvásait 1769–1789 és 1850–1869 között több kisebb bányatársaság termelte ki, de a bányászat nem volt jelentős (Szárzlyuk, János-táró, Xavér-táró, Remény-táró, Szentháromság-táró, György-táró, Károly-táró, Péter-Pál-tárók, Hidegkúti-táró, stb.). Újabb érdemleges kutatást és bányanyitást csak 1926-1931 között az Urikány-Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya Rt. végzett, de 1931-ben a világgazdasági válság hatására a termelést megint abbahagyták (Szákacsurgói-tárók, Vereskői-tárók, Károly-akna, Péter-Pál-akna stb.). Az érctermelést 1954-ben a gyöngyösi székhelyű Ércbánya Vállalat szakemberei indították újra (Bányabérc-táró, Katalin-táró). Az 1960-as évektől kezdődően az Országos Érc- és Ásványbányák 5,2 km altáró vágatrendszerét és 28 km-t meghaladó feltáró vágatot hajtott ki és 3 aknát (Bányabérc-, Mátraszentimrei-akna és Gyöngyösoroszi vakakna) mélyített. A bányát 1986-tól gazdasági okokból szüneteltették, jelenleg a Mecsek-Öko Zrt. a végleges felhagyással összefüggő munkálatokat végzi. A Bagolyvár-Döggúton régi kvarcit-kőfejtő található.

### Gyöngyöspata

A településtől Ny-ra évszázadok óta több andezitbányát is üzemeltettek a Levente-kútnál (Kőkút), a Nagyhársas-hegy és a Gereg-hegy oldalában, a Hosszúhegyen, a Szurdok-völgyben és a Várhegyen. Ma a GEO-ÉP Mélyépítő Kft. művel andezitbányát Gyöngyöspata külterületén, a Lovász Bt. andezitbányája pedig szünetel. Az 1960-as években homokbánya is működött a községben az Apcra vezető út mellett.

### Gyöngyössolymos

A település területén a XVIII. század végén színes-érceket bányásztak (Szent József-bánya, Kisasszony-táró, Szentháromság-táró, Asztagkői-táró, stb.). A Kishegyi és Csák-hegyi malomkő-bányásatról 1553-ból ismerjük az

első tudósítást<sup>59</sup>, de a kőbányászat kezdetei a X-XI. századig visszavezethetők. Az egri érseki uradalom, valamint a községi közbirtokosság évszázadok óta művelt riolit- és andezitbányákat (Kishegy, Felső-Cserkő, Csákkő, Ambrusbánya, Petőfi-kőfejtő, Darás-bánya). 1920-tól a Solymosi és Farkasmályi Kőbánya Rt. folytatta a kőbányászatot (Lila-kőfejtő), amely új bányákat is létesített (Asztag-kő, Durits-bánya). Az Alsó-Cserkői andezitbányát a felhagyott Gyöngyös Sástói-bánya pótlására nyitották 1980-ban. Ma a Colas-Északkő Kft. üzemelteti a Kishegyi riolit- és a Cserkői andezitbányát. Az 1950-es és 60-as években homokbánya is üzemelt a településen.

### Gyöngyöstarján

A község területén a Gyöngyöstarjáni Szénbánya Rt. 1920-ban kezdte meg a lignitermelést a Hella-bányából. A vállalkozás 1924-ben szűnt meg. A Csege-pataki és Kövesdombi kvarcit-kőfejtőkből és a Geregi-andezitbányából már a XIX. században is fejtették a követ, de andezit-kőfejtők működtek a Fülegoron, a Borjúmájon és a Merőkő-völgyben is. A XIX. század végétől dr. Polgár Sándorné Téglá-, Cserép- és Edénygyára üzemelt a településen. A Téglaházi homokbányát a 60-as években nyitották, 1997-ben került felhagyásra. Az 1959-ben megnyitott Füledugói-andezitbányát ma a Vakond Kft. üzemelteti.

### Halmajugra<sup>60</sup>

Hevesugrán a Sándor-féle Téglagyár az 1900-as évek elején kezdte meg a helyi agyag-előfordulás hasznosítását. Az 1950-es években nyitott Karácsondi-parti homokbányát 2005-ben szüntették meg.

---

<sup>59</sup> A korabeli források „fodina lapidae” néven említik a bányát.

<sup>60</sup> 1950-ben Gyöngyőshalmaj és Hevesugra községek egyesítéséből létrejött település.

## Hatvan

A Hatvani Gőztéglagyár az 1900-as évek elején kezdte meg termelését. A Görbeéri kavicsbányát a helyi Termelő Szövetkezet 1985-ig, a Nagygombosi homokbányát a gödöllői Agrártudományi Egyetem Tangazdasága 1996-ig üzemeltette. A Kavicsbánya Vállalat 1967-ben nyitotta meg hatvani kavicsbánya üzemét. A bányát jelenleg az AB. Hatvan Kft. üzemelteti.

## Heréd

A Termelő Szövetkezet az 1950-es és 60-as években a versegi út mellett művelt homokbányát.

## Heves

A Mátra-Nyugatbükki Erdőgazdaság a Rózsahegyi kavicsbányát 1985-ig, a helyi Termelő Szövetkezet a Fehértelepi homokbányát 1990-ig, a Hevesi Városfenntartó Kft. a Bikhalmi-dűlői homokbányát 2010-ig művelte. Jelenleg a HE-FU Kft. 1986-ban nyitott Bánom-dűlői homok- és kavicsbányája működik a város határában.

## Hort

A Községi Tanács a 3. sz. főút mellett az 1950-es és 60-as években üzemeltetett homokbányát.

## Istenmezeje

A Hangyaboglyos és a Rosszkút-tető területén az 1920-as években fedezték fel a bentonit előfordulást. A bányászatot a Mátrai Ásványbánya Vállalat 1951-ben indította meg mélyműveléssel (I. és II. bányamező), majd a 60-as évektől külfejtéssel (III. és IV. sz. bányamező). A mélyműveléses bányászattal az Országos Érc- és Ásványbányák az 1980-as években felhagyott, a külfejtéses bányászatot pedig a Press-Integer Kft. 1998-

ban szüntette be. A bányauzem területén rövid ideig homokbánya is üzemelt.

#### Ivád

A XIX. század végétől a helyben található agyag előfordulás hasznosítására Ivády Béla Téglá- és Cserépgyára üzemelt a településen. Az 1960-as években egy homokos kavicsbányát is műveltek.

#### Kál

A Heves Megyei Építőanyag és Vegyesipari Vállalat az 1950-es években, a helyi, illetve a tarnaméri Termelő Szövetkezetek pedig az 1960-as években féltucat kavicsbányát nyitottak a Fövénygödör és az Árokalja területén. A Csörsz-árok kavicsbányát a Csörszkavics Kft. 2001-ig üzemeltette. Az M3 autópálya építéssel összefüggésben 3 újabb homok és kavicsbánya nyitására is sor került, de ma egyik bánya sem rendelkezik engedéllyel. A HE-FU Kft. Árokalja homok és kavicsbányája pedig jelenleg szünetel.

#### Kápolna

A település területén a helyi Termelő Szövetkezet három kavicsbányát is művelt az 1960-as években.

#### Karácsond

A falu közigazgatási területén több kisebb homokbánya is üzemelt a XX. században.

#### Kerecsend

A község határában a XIX. század második felétől működött a Majzer-féle téglaverő üzem, majd az 1890-es években létesített Reiner és Mandula-féle Göztéglagyár üzemeltetett agyagbányát. A Szikszai és Laskó parti homok- és kavicsbányákat a helyi Termelő Szövetkezet

üzemeltette az 1970-es évek közepéig. Jelenleg a K-SPED ÉPGÉP Kft. rendelkezik kavicsbányával, amely szünetel.

### Kisköre

A település mellett több régi agyaggödör található.

### Kisnána

A település területén a XII. századtól folyt kőbányászat, az itt működő kőfejtők szolgáltatták a Kisnánai vár építőanyagát. Kőfejtők működtek pl. az Első- és a Hátsó-Tarnóca-völgyben. Az 1963-ban nyitott Tarnócai andezitbányát ma a Tarnóca Kőbánya Kft. üzemelteti.

### Kompolt

A község belterületén régi homokbánya és vályogvető agyaggödör található, melyet az 1960-as években még időszakosan műveltek.

### Lőrinci

A város környékén 1864-ben kezdtek szénkutatásba és a Kisgombos-pusztánál egy kis aknát is mélyítettek. A Mulatóhegyi-andezitbánya a Lónyai-család évszázadok óta művelt kőbányája volt. Ma a Riolit Kőbánya Kft. üzemelteti. Az un. Fehérkőbányát (andezittufa) ugyancsak több évszázada fejtették. A Perjés-pusztai andezitbányát Schossberger Henrik és Rezső az 1880-as években, a Haránki-andezitbányát 1893-ban nyitotta. A Cseremontai-andezitbányát a község, majd a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltette 1888-tól 1996-ig. Az 1950-es és 60-as években a Községi Tanács homok- és kavicsbányát is művelt a település határában.

### Maklár

Az un. Malldár-bánya (dácittufa) az 1950-es évek végéig működött. A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as

években kavicsbányát üzemeltetett a település külterületén. Emellett több régi agyaggödör is található a község határában.

#### Markaz

A településtől É-ra, a Hatra-patak mentén lévő andezit-tufabányát már a XIX. században is művelték. Az 1960-as években homokbánya is üzemelt a falu határában.

#### Mátraballa

A helyi dácittufa-bányát a volt úrbéresek 1886-tól fejtették a községtől DNy-ra. A kőbánya az 1950-es évek végéig működött. A 60-as években homokbánya is működött a településen.

#### Mátraderecske

A környék jó minőségű agyag-előfordulásának kiaknázására a XIX. század közepén épült az első téglagyár. A téglagyárat és az agyagbányát ma a Leier Hungária Kft. üzemelteti. Az 1950-es és 60-as években homokbánya is üzemelt a településen.

#### Mátraszentimre

A település területén a Gyöngyösoroszi-környéki ércbányászat néhány létesítménye található (Mátraszentimrei-akna, Bányabérc-akna). A Kis-Átalkői, Nagy-Átalkői, Piskés-legelői, Darázs-hegyi, Narád-oldali és Nagylápafői andezitbányákat a XIX-XX. században művelték. Egy régi murva- és egy homokbánya is működött a környéken.

#### Mezőszemere

Az egerfarmosi út mellett az 1960-as években egy homokos kavicsbánya üzemelt, majd a FŐTE Bányászati

és Szolgáltató Kft. művelt agyagbányát 2000-2001-ben a község külterületén.

### Mezőtárkány

A Veremháti-homokbányát és a Kiskúti-kavicsbányát a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltette az 1960-as évektől. Utóbbit 1986-ban hagyták fel.

### Mikófalva

A település határában régi diabáz-kőfejtő és kavicsbánya található.

### Mónosbél

A falu határában a XVIII. században nyitották az un. Ágazat-vaskőbányát, az első szénkutatásokat pedig Keglevich Gyula pétervásári földbirtokos végeztette az 1880-as években. 1920-ban Kossitzky főaknász és Herman Géza mikófalvi jegyző a Villó-völgy felső részében két tárót hajtott (Vilma I. - II. táró), amely 1923-ig volt üzemben. A Mónosbéli Kőszénbánya Rt. 1923-ban a Szappanos-völgyben tárta fel a széntelepet egy táróval, valamint a Kenderáztató-völgyben is művelt egy kisebb tárót 1923-24-ben. 1926-tól újra Herman Géza kezdett bányászkodni, kihajtotta a Boriska-tárót és a Vilma-lejtősaknát. A Hársas-tetői mésztufabányát a XIX. századtól kezdve a helyi közbirtokosság üzemeltette, továbbá két diabáz-kőfejtőt is műveltek a Tardoson (később Mátravidéki Kőbánya Vállalat). A Darázskő mészkőbánya már 1794-ben is működött, 1945 után a debreceni Talajjavító Vállalat üzemeltette. A Mónosbéli kavicsbánya ugyancsak a XIX. századtól művelt bánya volt, a településtől DNy-ra. A Binét diabázbányát ma a Colas-Északke Kft. üzemelteti.

## Nagykökényes

A hatvani út mellett a Községi Tanács üzemeltetett homokbányát az 1960-as években.

## Nagyréde

A XIX. század végétől 1930-ig közbirtokossági téglagyár üzemelt a településen. A Koncó-völgyi homokbányát az 1960-as évek végéig, a Kajnár-dűlői homokbányát pedig 1992-ig művelte a helyi Termelő Szövetkezet.

## Nagyvisnyó

Az 1780-as években Hogh Pongrác egri nyergesmester nyitott agyagpala-bányát a község területén. Az un. Erdődy-féle agyagpala-bányák (a Sindel-lápában 3 kőfejtő) működését II. József engedélyezte 1791-ben és a XX. század elejéig művelték azokat. A nagyvisnyói homokkőbányából a községi úrbéresek ugyancsak évszázadok óta fejtették a követ, a településtől É-ra található mészkőbányát (Alsó-szőlők) pedig 1893-ban a községi elöljáróság nyitotta. A község határában üzemelt a két világháború között a Mihálovits-féle fekete-mészkő kőfejtő is. A II. világháború után a Mátrai Ásványbánya Vállalat, majd az Északmagyarországi Kőbánya Vállalat a Határtetői fekete-mészkő bányát, az egri MEFAG pedig a Kiskőhádi mészkőbányát művelte.

## Noszvaj

A község határában található Várkúti és Ábrándka-dűlői dácittufa-bányát a községi elöljáróság nyitotta az 1860-as években, a Vesszősi kavicsbányát pedig 1877-ben. A kőbányákat az 1960-as évek végéig művelték. 1967-ben az Egri Csillagok Termelő Szövetkezet a Lázdetőn újabb kőbányát létesített. A rendszerváltás után több vállalkozás is kísérletet tett a kőbánya üzemeltetésére, sikertelenül. A bányászati jogot 2008-ban a Bányakapitányság törölte. A



Vesszősi kavicsbányát jelenleg a GEO-ÉP Mélyépítő Kft. üzemelteti.

## Novaj

A Novaji dácitbányát az egri Prépostság évszázadok óta üzemeltetette. E bányával szemközt a községi előjáróság nyitott újabb kőbányát, amely az 1970-es évek végéig üzemelt. Az Öreghegyen és a Bolhás-dűlőben a helyi Termelő Szövetkezet művelt homokbányát az 1960-as években és az 1970-es évek elején.

## Ostoros

A helyi riolittufa és mészkőbányákat a községi előjáróság üzemeltette a két világháború között. A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évektől művelt homokbányát és kavicsbányát. Utóbbit 1978-ban hagyták fel.

## Parád

Parád környékén 1767-ben Fazola Henrik kutatott ércek és timsó után és a Vörösvár-hegyen középkori ércbányákra talált. Orczy József báró 1780-ban újakezdte a régi ércbányák művelését (Barbara- és József-táró). 1806-ban Totovics Antal a Keresztelő Szent János bányában ezüstércre bukkant. Ezt követően több ércbányában is folyt termelés (Antal-, Fabrik-, Irma-, Kistrét-, Liget- és Orczy-tárók, Etelka-, Pál- és Róza-külfejtések). 1850-től a Fehér-kő- és Veresvár-hegy lejtőin nyitott újabb bányákat a Pest-Mátrai Bányatársulat (Jószomszéd-táró, Egyezség-táró). A parádi érclelőhelyek a lahócai bánya megnyitását követően háttérbe szorultak és az ércbányászat 1870 körül megszűnt. A parádi timsóbányászat az 1730-as években kezdődött a Fehérkő-hegyen az Egyezség-bányában és a Keresztelő Szent János bányában. 1805-re az Orczy család kezére került az addig társulatként működő timsóbánya, de 1820 körül a Bereg vármegyei új lelőhelyek felfedezésével a timsófejtés fokozatosan válságba jutott és hamarosan

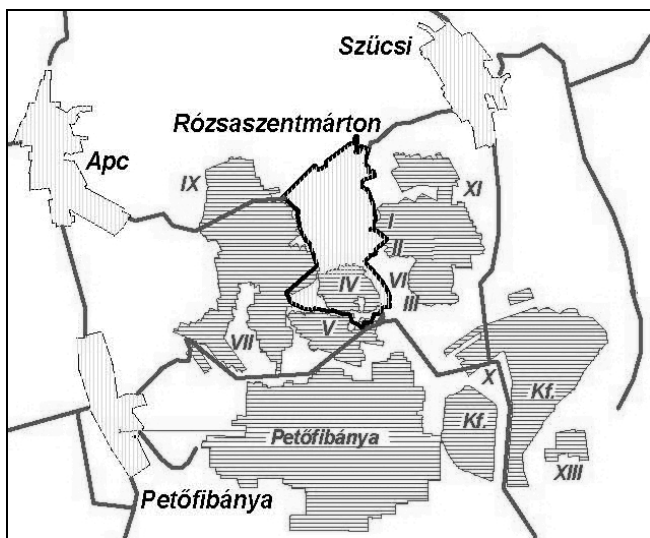
megszűnt. A II. világháború után a gyógyfürdő szükségleteinek megfelelően történt 1949-1959 között, 1966-ban és 1981-ben kitermelés. Az Egyezség-bánya területére megállapított bányatelek jogosította jelenleg az Önkormányzat. A recski út mellett és a Hársas-hegyen a XIX. század végétől üzemeltek andezit-kőfejtők.

### Parádsasvár

A község területén a Recsk-környéki ércesedés kiaknázására művelték a Béke- és a Nyírjes I-III. tárokat. A régi andezit-kőfejtő az 1950-es évek végéig működött.

### Pálosvörösmart

A Gyöngyösi Tanács Költségvetési Üzeme az 1960-as években üzemeltette a helyi andezitbányát.



Petőfibánya és Rózsaszentmárton környékének lignitbányászata

## Petőfibánya<sup>61</sup>

A település a térség lignitbányászatának köszönheti fejlődését. A Mátravidéki Szénbányák Rt. 1939-ben a Hatvani-dűlőben lévő régi kőbánya bányaudvarából indítva hajtotta ki az Ecsédi-völgyig a későbbi Petőfi-altárót, illetve mélyítette a Teréz-aknát. A széntermelés 1964-ben szűnt meg. A Hatvani-dűlőben a XX. század első felében kőfejtő, a település külterületén pedig 1983-ig homokbánya is működött.

## Pétervására

A Cseri-pusztai dácittufa-bányát a Keglevich-grófok már a XIX. században is művelték. A város határában több régi homokbánya is található. A Harasztos-gödör két oldalán található bentonitos nemesagyag előfordulás művelését 1984-ben kezdte meg az OÉÁ. A bányát ma a Press-Integer Kft. üzemelteti.

## Poroszló

A Klein Jakab alapította téglagyár 1877-től üzemelt a településen, a helyi agyagelőfordulás kiaknázására. Az 1950-es és 60-as években homokbánya is működött a Községi Tanács üzemeltetésében.

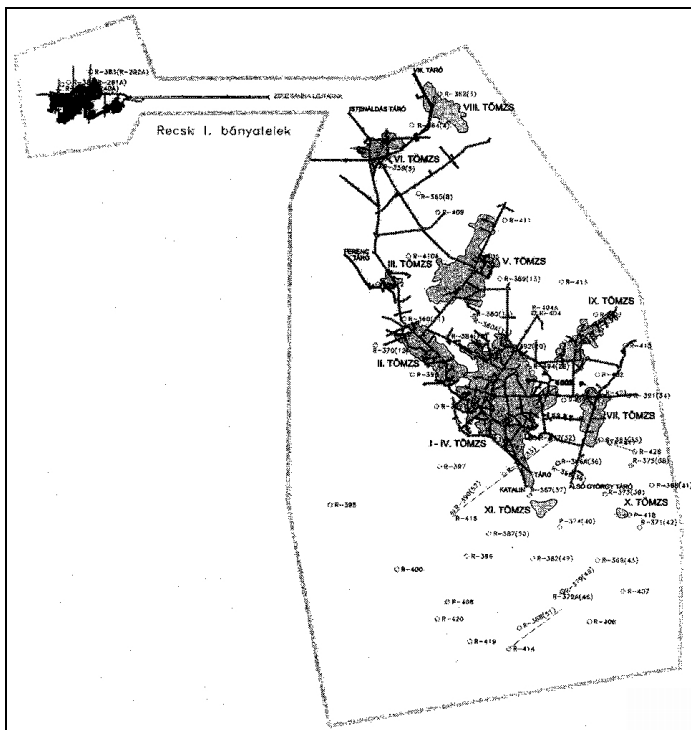
## Recsk

A környék ércbányászatának első fellendülése a Baj-patak medrében 1844-ben talált 122 kg-os termésréz darabnak köszönhető, melynek hatására több bányatársulat is alakult és hamarosan megnyíltak az első ezüst- és rézbányák is (pl. Áldáskő-táró). Ezek a művelések vezettek a Lahóca-hegy ércesedésének megismerésére és a Katalin, a Felső-, Középső- és Alsó-György-tárók, stb. megnyitására. A bányászatot 1862-től a Mátrai Bányaegetlet folytatta, majd 1880-tól a Hungarian Copper Limited cég tulajdonába

---

<sup>61</sup> 1949-ig Pernyepusztá.

kerültek a bányák. 1926-ban a recski lelőhelyet a kincstár vásárolta meg (Recski Magyar Királyi Ércbánya) és végzett 1944-ig bányaművelést.



A Lahóca-ércbánya átnézeti képe

A II. világháború után újabb érc kutatásokat követően 1951-ben indult újra a termelés a Lahóca-hegyen. Az 1960-as években a MÁFI végzett érc kutatást a területen. Ennek köszönhető a mélyszinti előfordulás, illetve egy újabb sekély mélységű érctest felfedezése (Zsuzsanna vagy RM-48 lejtősakna). A Lahócai bányát 1979-ben

szüntették meg<sup>62</sup> és a létszámot a mélyszerinti feltárási munkálatokra csoportosították át. Utóbbi bányák kiépítését 1970-ben kezdték meg: összesen 132 db külszíni és 576 db bányabeli fúrás létesült, valamint két aknát mélyítettek és mintegy 10 km-nyi vágatot hajtottak ki. 1982-ben gazdasági okok miatt a további kutatást és feltárást fel kellett függeszteni. A Mélyszerinti-ércbánya 1882. január 1. óta szünetel (1998-ban a bányában beszüntették a víz szivattyúzását is), további sorsáról jelenleg is folynak a tárgyalások. A Miklós-völgyben 1885 és 1887 között a Weiss and Comp. cég két kőolajkutató-aknát mélyített, de mindössze 80 liternyi olajat tudott termelni. Recsk környéke kőbányászatáról is ismert: a Lahóca-hegyen (Katalin-bánya), a Kanászváron, a Györke-tetőn és a Csákánykőn már a XIX. században is andezit kőfejtők üzemeltek. A Remetehegyi andezitbányát a szajlai Termelő Szövetkezet 1991-ig művelte. A Darnó-hegy alatt a Hosszú-völgyben rövid ideig radiolaritot is fejtettek. A Colas-Északkeleti Kft. által ma is művelt Csákánykői andezitbányát 1950-ben nyitották. A Várvédő-oldali andezitbánya a Valéria-hegyen 1969-től üzemelt, jelenleg Andezit Hungária Kft. jogosultsága. A Bajpataki diabáz-bányát a Recsk Kőbánya Bányászati Kft. 2007-től működteti.

### Rózsaszentmárton<sup>63</sup>

A község határában feltárt lignitmező lefejtését Dobrányi Kornél és Laczik János 1890-ben kezdte meg. A bányák tulajdonosai 1900-ban már Rádi Andor és társai voltak, akik a komolyabb széntermelést 1908-tól indították meg. 1918-tól a Mátravidéki Szénbányák Rt. folytatta a művelést. A két világháború között már hét lejtősakna

---

<sup>62</sup> Lahóca össztermelése mintegy 3 millió tonna rézérc volt és emellett évente 10-15 kg arany, illetve néhány száz kg-nyi ezüst is kitermelésre került.

<sup>63</sup> A község neve 1892-ig Fancsal volt.

üzemelt a falu határában. 1937-ben a Salgó Rt. többségi részvénytulajdont szerzett és nagyarányú fejlesztésekbe kezdett (pl. frontfejtési kísérletek a VI. és VII. lejtősaknában, altáró létesítése Pernyepusztán, stb.). A szénbányászat államosítását követően újabb bányanyitásokra került sor (VII/a. lejtősakna, IX. lejtősakna). Az utolsó akna bezárására 1968-ban került sor. A Tardóc-hegyi andezitbányát Liszkay Lajos 1895-ben nyitotta.

## Selyp

A település határában már a XVIII. század végén is működött néhány kőfejtő. A Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. a helyi téglagyár számára külfejtéssel termelt lignitet az I. világháborút követően. 1922-ben a Kiskombos-pusztánál egy aknát is lemélyítettek.

## Sírok

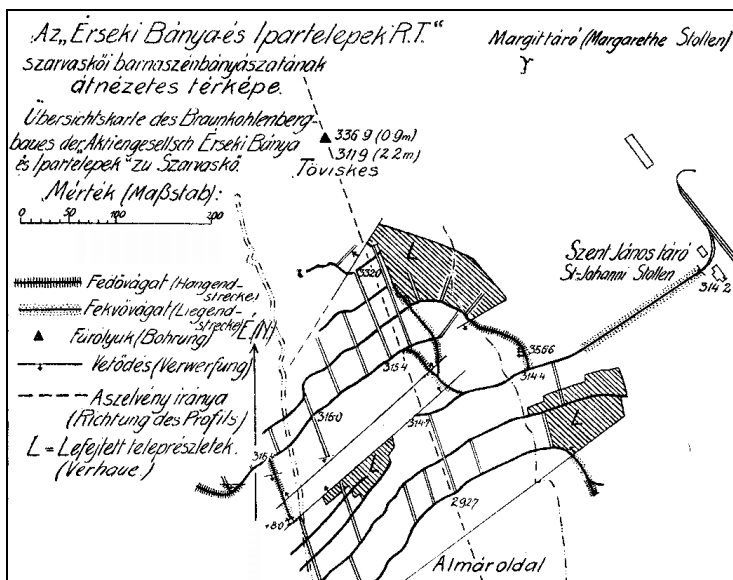
A község kőbányászatáról az első források a XIX. század közepéről származnak (Pincéskúti kőbánya), de kőfejtők már a XIII. században is voltak, amelyekből a Siroki vár építőanyaga is származik. A Kőkút-pusztai mészkőbányákat Heves Vármegye 1880-tól üzemeltette. Gróf Károlyi Mihály 1886-ban nyitott új kőbányát az előbbi közelében. Ugyancsak ő létesített két dácittufa-bányát 1884-ben és 1893-ban (Kútvölgyi és Kétvárközi kőfejtők), a Nagy-hegyi fehérekő-bányát pedig a község művelte 1892-től. Az I. világháború után a kőbányák kincstári tulajdonba kerültek. Az 1950-es években még 5 kőbánya működött (Nagybánya, Szabási-bánya, Pincéskúti-bánya, Gorgányos, Cigány-bánya). A Szabásvölgyi-kőbánya csak 1991-ben került felhagyásra. A Rózsáson időszakosan homokbányát is műveltek. 2000-ben egy új diabáz-bányát nyitottak a Darnó-hegy É-i oldalán. A bánya rövid ideig üzemelt, a bányavállalkozó jelenleg felszámolás alatt áll.

## Szajla

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as években művelt homokbányát a község külterületén.

## Szarvaskő

A térségben az egri főkaptalan 1860-ban négy kutatótárót és négy kutatóaknát mélyített, majd a Szénkő (Tólápa) völgyben megnyitotta a Gábor-szénbányát. 1919-20-ban Román János bányavállalkozó tárót hajtott az Almár-völgyben és lejtőaknát (Anna-akna) létesített a Szénkő-völgyben. 1921-ben megalakult az Érseki Bánya- és Ipartelepek Rt., melynek szénterülete Szarvaskő, Felnémet, Egerbakta, Bátor, Hevesaranyos, Fedémes és Egerbocs községek területének egy részét foglalta magába.



Az Almár-völgy felső részén kihajtották a Szent János-tárót, amely 1926-ig üzemelt. A Keselyő-tárót csak 1947-ben zárták be. A Gyöngyvirág-táró és Dobó-táró 1958-

1967. között működött. 1910-ben Sárkány Kálmán, dobsinai vállalkozó vasérc után kutatott a község területén. Ekkor már üzemelt a rozsnyói Szontagh Aladár wehrlit-bányája (Denevér-táró). A Tardosi diabáz-bányát az egri érsekség 1879-ben nyitotta a településtől É-ra a közút mellett (Új-határvölgy), továbbá rövid ideig agyagpalát is bányásztak az Eger-patak jobb oldalán. Diabázt fejtettek a Tóbércen (Forgalmi bánya), a Vaskapu- és a Binét-bányában is. A Szarka-dűlői diabázbányát Varga Ákos üzemeltette a két világháború között. Mészkövet fejtettek az un. Mélypataki-kőfejtőből. A helyi homokkőbányát a község művelte 1894-től. A Felső-legelő dűlői kavicsbányát az Egri Tanács Mélyépítő Üzeme 1968-1980. között időszakosan üzemeltette.

### Szihalom

A település területén a XIX. században több kőfejtő működött. A községi előljáróság a XIX. század végén nyitotta az első kavicsbányát a településtől Ny-ra. Ma a Cinegei és a Töviski kavicsbányákat üzemelteti a Füzesabonyi Kavicsértékesítő Kft.

### Szilvásvár

A XVIII. század 2. felében a Horotva-völgyben vaskőbánya működött (Mária-bánya). A Kőedénygyár az 1800-as évek elejétől a helyben termelt agyagot dolgozta fel. A Szilvásvárad mézskőbányákat (Veres-Sár-hegy, Kis-Sár-hegy, Szalajka-völgy, Istállóskő) a községi úrbéreseket évszázadok óta üzemeltették. Az 1930-as évektől a bányákat az Erdőkincstár, majd 1946 után a Szilvásvárad Mészmű Nemzeti Vállalat művelte. Az Ivánkai andezitbányát az egri MEFAG egészen az 1960-as évek végéig üzemeltette. Az Aszaló-dűlői homokbányát az 1860-as évek végén nyitották és csak 1999-ben lett felhagyva.



## Szucs

A környék szénelőfordulásának kiaknázására az Antónia-tárót már 1901-ben művelték. Az 1950-es és 60-as években a Községi Tanács homokbányát működtetett.

## Szücsi

A Kecsekő-hegyi andezittufa-bányát évszázadok óta művelték, a Pincevölgyi-andezitbányát pedig a község 1891-ben nyitotta. A Hársas-pataki andezittufa-kőfejtő a XX. század elejétől működött. A rózsaszentmártoni lignitbányászat folytatásaként 1953-ban nyitották meg a Szücsi XI., 1955-ben a X., majd a XIII. lejtősaknát és az un. peremi külfejtést. A XIII. lejtősakna 1969-ben fejezte be termelését és ezzel megszűnt a mátraaljai mélyműveléses szénbányászat.

## Tarnabod

Az un. Homokbelső területén a helyi Termelő Szövetkezet időszakos jelleggel végzett kavicstermelést az 1960-as évek elejétől. A II. sz. homok- és kavicsbányát ma a DOBA-Bánya Bányászati Kft. üzemelteti. A III. sz. homok- és kavicsbányát a Tarnamenti Agrárszövetkezet 2008-ban hagyta fel.

## Tarnaörs

A település határában a Községi Tanács üzemeltetett homokbányát az 1960-as években.

## Tarnaszentmária

A község területén Stern Alajos nyitott andezitbányát 1882-ben a falutól D-re és ő kezdte újra művelni az 1750-es években már működő Várhegyi dácittufa-bányát is. 1936-ban a Várhegyi Andezit Kőbánya és Építészeti vállalat RT. művelte a bánya területét, amely 1975-ben helyi védelem alá került. 1885-től a község is üzemeltetett

egy dácittufa-bányát (Czipó-bánya a Felső-legelőn), 1894-től pedig egy andezitbányát (Miglierini József bérlete), a falutól DNy-ra. Az I. világháború után olasz hadifoglyok dolgoztak a kőbányákban (Papszász-féle bánya, Breskák, Vadrózsa, Torzony-oldal). A XX. század közepén a Koho-féle vagy Schwarz-bányából termelték a legtöbb követ. A Dobi-bánya a helyi István-családé volt, jelenleg a Bolykó Kft. üzemelteti.

### Terpes

A község határában az 1960-as évektől üzemelt az un. Homoki-homokbánya. A bányát 1994-ben zárták be.

### Tiszanána

A falu határában régi vályogvető agyaggödör található. A helyi homokbányát a Termelő Szövetkezet üzemeltette az 1960-as években.

### Újlőrincfalva

A Poroszlói-út mellett több régi agyaggödör található.

### Verpelét

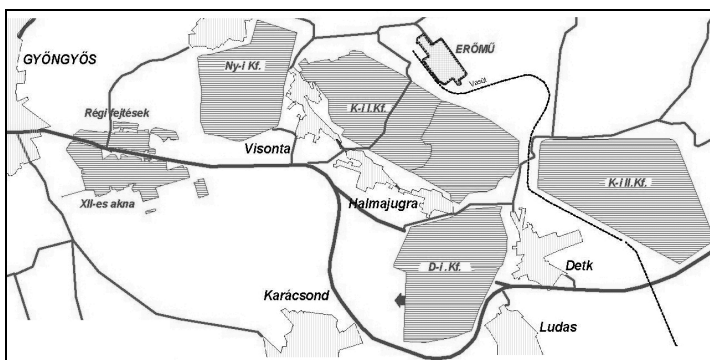
A Magyalosi-dácittufabányát 1810 körül nyitották és az 1950-es évek elejéig művelték. A községi legelő közelében volt a Sztáray-család által művelt „grófi bánya”, amelyből fehér követ bányásztak. A Jakab-dombon és a Várhegyen is üzemelt egy-egy építőkő-bánya. Az 1890-es években a verpeléti bányákból szállították a követ a Füzesabony-Debrecen vasútvonal építéséhez. Az 1960-as évektől a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett egy andezitbányát és a Kiskút-dűlőben egy homokbányát. A homokbánya felhagyására csak 1990-ben került sor. Jelenleg a szintén az 1960-as évektől művelt un. Hajcsár úti homok-bánya működik, a Bolykó Kft. üzemelteti.

## Vécs

A Cigánytelepi homokbányát a domoszlói Mátragyöngye MgTSz. az 1970-es évek elejeig művelte.

## Visonta

A Gyöngyöspatai Kovaföldművek Rt. a Borhy-tanyánál 1917-ben mélyített lejtőszaknát, amely 1924-ig üzemelt. A bányát 1918-tól a Mátravidéki Szénbányák Rt. művelte. Gyöngyös város 1921-ben nyitott újabb lignitbányát. 1937-ben Reisz János gyöngyösi vállalkozó megalapította a Gyöngyös-Visonta Szénbánya Kft-t, amely a település határában szintén bányát nyitott. Ez a bánya 1948-ig üzemelt. A Visontai külfejtés (Thorez Bányüzem) létesítése 1962-ben kezdődött, a széntermelés 1964-ben indult.



A Visonta-környéki bányászat átnézeti képe

A K-I. bányát 1985-ig, a Ny-i bányát 1990-ig üzemeltették. Ezt követően az 1980-ban megnyitott K-II. bányában, majd 1989-től az un. Kis D-i bányában is folytatódott a termelés. 1992-től a Visontai külfejtésben a termelést a Mátrai Erőmű Rt. végzi. Időközben a K-II. bányában a termelést befejezték és jelenleg a D-i

bányában folyik a termelés. A község külterületén az 1960-as években a helyi Termelő Szövetkezet időszakos jelleggel homokbányát üzemeltetett.

#### Zagyvaszántó

A Községi Tanács az 1950-es és 60-as években művelt kavicsbányát a település határában.

### **4. Nógrád megye**

Nógrád megye bányászatának felügyeletét csak 1994-től vette át a Miskolci Bányakapitányság.

#### Alsópetény

A Kőhegyi (Prónay-féle) mészkőbánya kövét már a XIX. században is fejtették. Nevét a község földbirtokosáról kapta. A MALLERD a két világháború között nyitott mészkőbányát a településtől ÉK-re. Az 1950-es évektől a Községi Tanács homokos kavicsbányát is művelt.

#### Alsótold

A Bátka-hegyi andezitbányát 1887-ben nyitották az Apc-Szécsény országút mellett. A II. világháború után több andezittufa-bánya (I., II. és III. sz. kőbánya), illetve homokbánya is üzemelt a község közigazgatási területén. Az 1890-es években szén után kutattak a Sós-pusztán, ekkor egy tárot vagy lejtőszaknát is létesítettek.

#### Balassagyarmat

A városban működött a Baintner-telepi Téglagyár a XIX. sz. végén, amely a környék agyag-előfordulására települt. A Kórház melletti kavicsbányát az 1910-es években nyitották. Az Ipolyszögi-határban (Homok-tó) és a

Nyírjes-dűlőben homokot, a Háji-hegyen homokot és kavicsot, Szobok-pusztán pedig kavicsot bányásztak a II. világháború után.

## Bánk

A Nagyhegyi-homokkőbányát báró Andreánszky Gábor nyitotta 1880-ban. A bányai tűzállóagyag-bányát a Magyar Kerámiagyár Rt. 1921-ben nyitotta. Emellett Läger László is művelt egy kisebb agyagbányát. Az államosítást követően a két földalatti bányauzemet 1955-ig üzemeltették, ezt követően a termelést Felsőpetényben folytatták. Bánkon homokbánya is működött az 1960-as években.

## Bárna

A település határában a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. az 1910-es években művelte a Gusztáv I. – IV. tárókat. A község területén már a XIX. századtól üzemeltek bazalt kőfejtők (Nagy-kő).

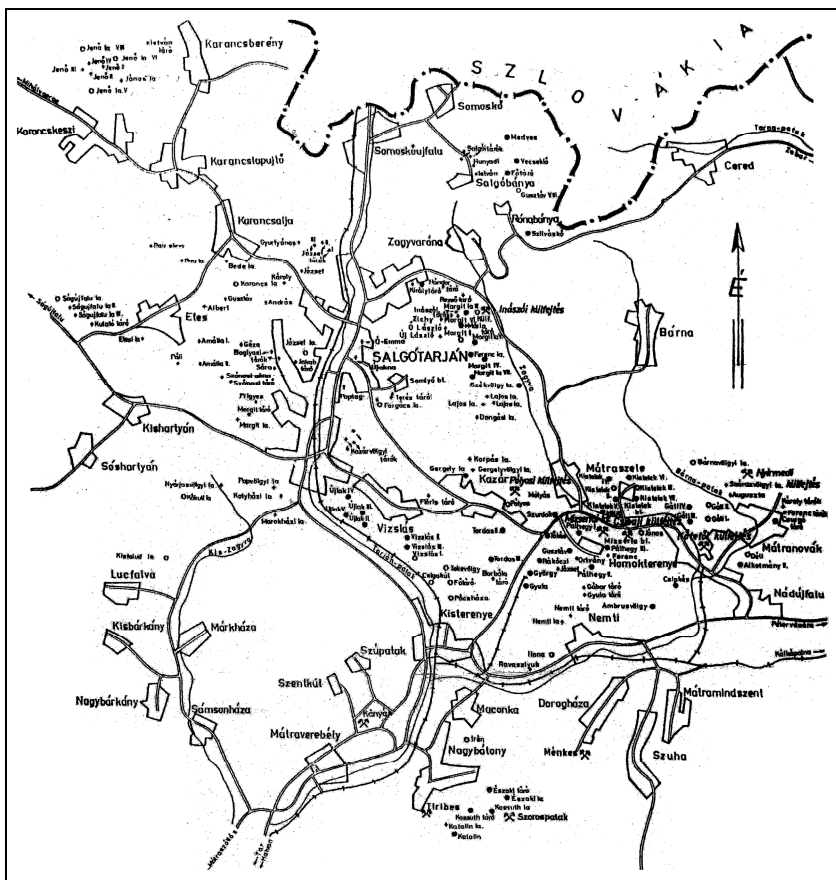
## Bátonyterenye<sup>64</sup>

Az 1850-es évek elején felfedezett szénelőfordulás kiaknázása Kisterenyén kezdődött (Borbála-táró). A Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. az 1920-as években sorra nyitott szénbányákat (Főtáró, Budicsházi táró, Vizslási lejtősakna, Újlak I-V. lejtősakna, Ágnes-táró, Csiga-kúti és I.-II. sz. Chorin lejtősakna, Pócsháza I-II. lejtősakna, Beható-táró és Tordas I-III. sz. lejtősakna, Irén-táró és lejtősakna, Tekevölgy I-II. lejtősakna, Gyula-táró) melyek egy része egészen az 1970-es évekig működött. Nagybatonyban az első szénbányák az 1860-as években nyíltak (Berec-táró, Gedeon-táró, Simi-akna, Nagybatony I-II. lejtősakna). Az I. világháború után létesítették a

---

<sup>64</sup> 1964-ben Nagybatony és Maconka egyesítésével hozták létre. A mai város területe 1984-ben alakult ki Szupatak és Kisterenye csatolásával.

Mária-tárót, majd Szorospatak-aknát, majd 1942-től Kányás-akna is termelni kezdett. 1945 után sorra nyíltak új bányák (Tordas I-III., Kossuth-táró és lejtősakna, Északi-táró és lejtősakna, Katalin I-II. lejtősakna, Szeptember 6. lejtősakna). Kányás-bánya és Tiribes-akna 1989-ig, Szorospatak-akna 1992-ig üzemelt. A nagybányai területen üzemeltek a Keresztút I-II. külfejtések is.



A Nógrádi szénmedence bányászatának átnézeti térképe

A Bükkös- és Legénykúti-andezitbányákból évszázadokon keresztül fejtették a követ. A Szupataki mészkőbányát a XIX. századtól az 1990-es évek közepéig művelték. A Sulyom-tetői és Szántás-bérci andezit-kőfejtőket a két világháború között nyitották. A településen több homokbánya (Akasztó-dombi-, Nyárjaspusztai-, Rákóczi-úti homokbánya) is működött. Az I. világháború után létesített Kisterenye Téglagyár agyagbányáját jelenleg a Kisterenyei Bányászati Építőanyaggyártó és Kereskedelmi Kft. műveli. A Gyulakeszi zeolitos-riolitufa bányát az Ormoszén Kft. jelenleg szünetelteti.

## Becske

A Szoros-völgyben (Poroszárok) az 1850-es években nyitottak két kisebb szénbányát, amelyek a kishalápi cukorgyár részére termeltek szenet. A szénbányák 1876-ig működtek. Az 1930-as években több kisebb szénbánya is működött a Szanda-hegy oldalában. 1940-46 között a Becskei Köszénbánya Vállalat folytatott széntermelést. A Martonréti-andezitbányát a helyi közbirtokosság 1890-ben nyitotta és a községtől ÉNy-ra is működött egy andezitbánya. Később a helyi Termelő Szövetkezet az 1970-es évek közepéig üzemeltette a Délkúti homok- és kavicsbányát.

## Bercel

Az 1890-es években házi használatra termeltek szenet egy tároból a Peres-hegy É-i oldalában. A Fogacs-hegyen a Málé-oldali andezit-kőfejtőket (Kállay-bánya, Naizer Mihályné kőbányája) 1889-ben nyitották, a Dallos-féle andezit-kőfejtő és a MALLERD Kőkapui-andezitbányái pedig az 1920-as évektől üzemeltek (Bercel-hegy). A II. világháború után azÉM 2. sz. Kőbánya Vállalat, a Pest vidéki Kőbánya Vállalat, majd az „ÉSZAKKŐ” Pestvidéki Kőbányák folytatta a kőbányászatot. Ma a Colas-Északkő Kft. a bányászati jogosult. A Kőrös-oldali

kavicsbányát a helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évektől üzemeltette 1996-ig.

#### Berkenye

A község határában található régi andezitbányát a helyi tanács az 1950-es évek végéig művelte.

#### Bér

A Dolinkai-andezitbányát 1882-ben nyitották. A XX. század első felében a Nagyhegyen is működött egy andezit-kőfejtő. A községtől É-ra üzemelt Dudás Mihály mészkőbányája is. A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évektől a községtől K-re újabb andezitbányát, továbbá a Záhumnya-dűlőben és a Pusztaszőlőkön egy-egy homokbányát üzemeltetett.

#### Bokor

A helyi andezitbányát és a homokbányát a Községi Tanács művelte az 1960-as évek elejéig.

#### Borsosberény

A Kármor-hegyen a XIX. sz. közepétől homokkő-bánya, a hegy alatt homokbánya működött. A Téglaház-pusztán pedig téglavető üzemelt.

#### Buják

A Virágosi-mészkőbányát a Károlyi-család évszázadok óta művelte. A Károlyi grófok nyitották 1878-ban a Fagyos-andezitbányát és 1891-ben az Újkúti fenyves homok- és kavicsbányáját, továbbá ők üzemeltették a helyi téglagyárat is. A település határában működött a Pappenheim-féle homokbánya is. A MALLERD két andezitbányát (Pappenheim-féle kőfejtők) is működtetett a két világháború között a községtől ÉK-re és Ny-ra. Az 1960-as évektől kezdve az Újkúti fenyvesben lévő



homokbányát a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltette 1987-ig.

#### Cered

A község területén régi homokbánya, az un. Rónalaposon bazaltbánya működött.

#### Cserháthaláp

A községtől É-ra a helyi gazdaközösség nyitott andezit-kőfejtőt a két világháború között. A kőbányát az 1970-es évekig az erdőgazdaság művelte. Az 1950-es évek végétől a toldi út mellett a Községi Tanács homokos kavicsbányát működtetett.

#### Cserhátsurány

A Csór-pusztán az 1860-as években működött egy kisebb szénbánya. A községtől 4 km-re a MALLERD művelt andezitbányát a két világháború között. Az 1950-es évektől művelték a Dobrai és Halomögei homokbányákat.

#### Cserhátszentiván

A település É-i határában andezit-kőfejtő működött az 1950-es évek végéig.

#### Csesztve

A helyi andezitbányát és a két kavicsbányát a Községi Tanács művelte az 1950-es években.

#### Csécse

A Cseralja-dűlőben a helyi Termelő Szövetkezet 1973-ban nyitott homokbányát, amely 2002-ig üzemelt.

#### Dejtár

A falutól K-re homokbánya működött az 1950-es és 60-as években.

## Diósjenő

A Sáros-hegyi, más néven Almássy-féle andezitbányát 1887-ben nyitották, a településtől ÉNY-ra. A bányát a MALLERD az 1950-es évek végéig művelte. A község határában homok- és kavicsbánya is működött az 1960-as években.

## Dorogháza

Az 1860-as években két kisebb szénbánya üzemelt a község határában. 1947-től működött Ménkes-bánya (Ménkes-táró, majd 1960-tól Ménkes II.), amely az 1980-as években a Nógrádi Szénbányák legnagyobb termelő üzeme volt. A bányát 1992-ben zárták be. A bányászati jogosult jelenleg az Ormosszén Kft. A Hajnácskői andezitbányát a két világháború között művelték.

## Drégelypalánk

A település mellett a vár építésekor kezdték művelni az első andezit-kőfejtőket, a XIV. században. 1849-től téglavető is működött a községben, ebből fejlődött a későbbi téglagyár, amely a helyi agyagbányát üzemeltette a két világháború között. Az 1960-as években a Termelő Szövetkezet művelt kavicsbányát.

## Ecseg

A Sándor-hegyi mészkőbányát már a XIX. században is művelték. A községtől É-ra a MALLERD üzemeltetett andezit-kőfejtőt a két világháború között. Az 1950-es és 60-as években a Községi Tanács művelt homokbányát a község határában.

## Egyházasdengeleg

A Kispapberek-dűlőben a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett homokbányát az 1960-as években.

### Egyházasgerge

A település határában, az 1960-as években téglagyári agyagbánya működött, továbbá a helyi Termelő Szövetkezet homokbányát üzemeltetett.

### Endrefalva

A községtől Ny-ra, a szécsényi út közelében andezit-kőfejtő működött az 1960-as évek elejéig.

### Erdőkürt

A Morgós-pusztán a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. 1921-ben kezdett szénkutatást. Egy aknát mélyítetttek, melyből kis mennyiségű lignitet termeltek. A községtől Ny-ra a MALLERD művelt időszakosan andezit-kőfejtőt a két világháború között. Az 1950-es és 60-as években a Községi Tanács üzemeltetett homokbányát.

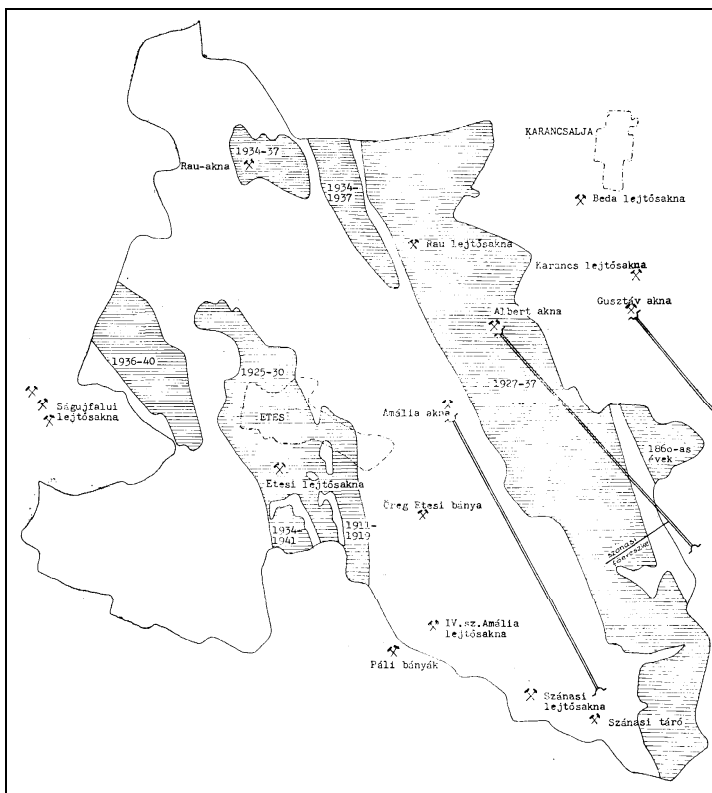
### Érsekvadkert

A falu határában, az 1940-es években téglavető-üzem működött. A Szentlőrinc (Dimitrov) pusztán a helyi Termelő Szövetkezet nyitott homokbányát az 1970-es években. A bányauzemet ma a Robrák Kft. üzemelteti.

### Etes

A környék szénelőfordulását 1860-ban kezdték megkutatni (Schöller Sándor bécsi nagykereskedő, Pongrácz Istvánné földbirtokos) és a szén kitermelése az 1880-as években kezdődött meg (Ágost-bánya, Beda-bánya). 1888-ban a szénkitermelés jogát a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. szerezte meg. Az első nagyobb szénbánya (Etesi vagy Amália-akna) 1898-ban kezdett termelni és 1929-ben zárták be. Albert-akna (1897-1931) és a Kotrocó-pusztán létesített Rau-lejtősakna az 1890-es évektől termelt (1939-ig működött). 1914-től a termelés súlypontja az Etes-tárói és Rau-lejtősaknai üzemre

helyeződött át, de mellettük több kisebb szénbánya is üzemelt: Szános-lejtőszakna (1909-1936), Páli-táró és lejtőszakna (1930-1941), Kőkúti-lejtőszakna (1941-1948), Kiskaludi-lejtőszakna (1941-1945), Nyárjasvölgyi-lejtőszakna (1940-1941). A település határában az 1960-as években homokbánya üzemelt.



Etes alábányászottsági térképe

## Felsőpetény

A Nagy-hegyi, Szarvas-árokai és Borókahegyi homokkőbányákat Spét Ferenc 1860-ban, 1884-ben és

1890-ben nyitotta. A Szarvas-árokai bánya még az 1960-as években is működött. Az első téglavetőket a XIX. század végén létesítették. A tűzállóagyag kitermelés 1921-ben kezdődött, majd a Zsolnay Porcelángyár nyitott 1933-ban külfejtést. A termelést 1935-től mélyműveléssel folytatták. 1955-ig négy földalatti bánya üzemelt. A jelenleg felhagyás alatt álló földalatti bányában az I. osztályú fehér agyag az 1970-es évek közepére kimerült, ezért ezt az anyagot az I. sz. külfejtésből kezdték termelni. A 70-es évek végén két újabb külfejtést is nyitottak. Ma az Agyag-Ásvány Kft. termelést csak az I. és III. sz. külfejtésben végezték (a II. sz. külfejtést 1985-ben felhagyták).

#### Felsőtold

A Sástói-dűlőben az 1930-as években nyílt egy kisebb szénbánya (két lejtősakna). A községtől K-re andezitkőfejtő, a Kecske-hegyen pedig andezittufa-bánya üzemelt a két világháború között.

#### Galgaguta

A Szőlő-hegyen a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett homokbányát az 1960-as években.

#### Garáb

A község határában az 1960-as évek elejéig működött andezitbánya.

#### Herencsény

1887-ben Schoenberg Gusztáv helyi lakos nyitott szénbányát a falu határában. 1896-ban már 3 táró és egy kutatóakna üzemelt. A bányászattal 1902 körül hagyta fel. A Hatvanvidéki Szénbánya Rt. 1920-ban kezdett újabb kutatásokba, érdemleges eredmény nélkül. 1924-ben a Cserhátvidéki Kőszénbánya vállalkozás termelt rövid ideig szenet, majd az 1930-as években is történtek szénkutatások (Aranka-táró, Krúdy-féle táró). Az 1940-es

évek első felében a Herencsényi Kőszénbánya Vállalat művelt szénbányát. A Liszko-pusztai andezitbányát a MALLERD üzemeltette a két világháború között. A falu határában téglavető és egy homokbánya is üzemelt a XIX. század végétől.

### Hollókő

A község első kőfejtőit a vár építésekor nyitották a XIII. században. A kőbányászatot évszázadokon keresztül folytatták az Alsó-Zsunypusztai területén.

### Hont

Parassa-pusztán a XIX. század 2. felétől működött téglavető, majd az 1960-as években a helyi Termelő Szövetkezet homok- és kavicsbányát üzemeltetett.

### Hugyag

A 2. sz. út mellett a Községi Tanács művelt kavicsos homokbányát az 1950-es és 60-as években.

### Iliny

Az 1830-as években lignitbányát létesítettek a községtől DK-re. Szénkutatásokkal és kisebb széntermeléssel a XX. század első felében több vállalkozó is kísérletezett. A Felsőtábi andezitbányát 1891-ben a község nyitotta, a Salaljai andezit-kőfejtőt pedig a MALLERD művelte a két világháború között.

### Ipolytarnóc

A település határában az 1860-as években kezdődtek a szénkutatások, melyek néhány kisebb bányanyitást eredményeztek. Az I. világháború után az Ipolytarnóci Kőszénbánya Vállalat nyitott egy újabb tárót, majd 1933-ban egy lejtőszaknát. 1927-ben Donoval József is működtetett egy kisebb szénbányát. Az 1940-es években

az Ipolyvölgyi Kőszénbánya Kft. végzett széntermelést, de a szénbányászat 1945-ben megszűnt. A helyi homokkőbányát 1886-ban nyitották. Az un. puhakőbányát (riolittufa) szintén a XIX. században kezdték művelni. A községtől K-re bazalt-kőfejtő is működött a két világháború között. Az 1960-as években a litkei Termelő Szövetkezet homok és agyagbányát üzemeltetett a településen. Az két világháború között nyitott téglagyári agyagbánya 1992-ig üzemelt, majd a Tarnóc-Art Kft. fektetett a területre bányatelket, de a kitermelést nem kezdte meg és bányászati joga törlésre került.

### Jobbágyi

A Kisjobbágyi andezit-kőfejtőket (Posztóczki-féle bánya, József-bánya, Bárczy-bánya, Szántó-féle bánya) évszázadok óta művelték a Hársas-hegyen. Az un. 2. sz. kőbányát 1897-ben nyitotta Szentivány Farkas. A településtől D-re homokbánya is üzemelt a Szuha-patak közelében.

### Kálló

A falu határában az 1940-es években üzemelt egy kisebb szénbánya.

### Karancsalja

A község határában 1860-ban történt az első szénbányanyitás (Alexander Schöller Grube, Sándor-táró). A bányát 1882-ben az Észak-magyarországi Egyesített Kőszénbánya és Iparvállalat (ÉKI) Rt. vásárolta meg, amely az 1890-es évek végéig művelte. Az Ármin-tárót (vagy Átvölgyi-tárót) 1869-ben létesítette Krupp Hermann losonci gyáros. 1879-ben a Dobroda-völgyben hajtották ki a Beda-tárót, amelyet később az ÉKI vásárolt meg. 1905-ben egy lejtősaknát is létesítettek (Beda-akna), amely 1922-ig volt üzemben. A lejtősakna bejáratának környékén ezt követően homokkitermelést folytattak.

Baglyasalja felé az ÉKI művelte az András-aknát is 1882-1905 között, majd 1912-ben hajtották az Új-Gyurtyánosi lejtősaknát (1948-ig működött) és 1936-ban a Karancsaljai lejtősaknát (1953-ig működött). A község belterületén és a Ráros-pusztán a XIX. század végétől műveltek egy-egy kavicsbányát is.

### Karancsberény

A település határában a XIX. század végétől a szénbányászat államosításáig több szénbánya működött (Dobogói-, Gusztáv, Ibolyás-, Krúdy-, Paula- és Rozsnoki-tárók). A Farkaslesői-homokkőbányát és a homok- és kavicsbányát évszázadok óta, a Csaktetői andezitbányát a XX. század elejétől művelték. A Homorúvölgyi andezitbányát az 1960-as évek elején nyitották, jelenleg a Bányamű Bányaművelő és Építőipari Kft. üzemelteti.

### Karancskeszti

Az első szénkutató tárót a Völgyfő-pusztán létesítették az 1870-es években. A környéken a XX. század első felében számos szénbánya üzemelt (István- és Palica-tárók, Gizella-, János-, Kutas- és Jenő I-VII. lejtősaknák). A szénbányászat 1947-ben szűnt meg. A Sötét-lápában kavicsbánya, a település belterületén pedig homokbánya is működött.

### Karancslapujtó<sup>65</sup>

Baksa-pusztán Szontágh Ferenc földbirtokos nyitott szénbányát 1859-ben. Ugyanitt 1928-ban Nagy Lajos helyi lakos létesített egy lejtősaknát, amely 1938-ig üzemelt. A Zsadányi-homokkőbányából évszázadok óta fejtették a követ. A Bobonyir-agyagpalabányát Mocsáry Ödön 1890-ben nyitotta. A MALLERD bazaltbányája a

---

<sup>65</sup> 1957 előtt Bocsárlapujtó.



két világháború között működött. A Bobonyír-hegy K-i oldalában a Mátravidéki Kőbányák Vállalat 1973-ban nyitott andezitbányát. A Szőlőmege-dűlőben és a Mikó-völgyben homokbányák működtek, az Anna-hegyen pedig kavicsbánya üzemelt. A kavicsbányát jelenleg a Karancs Kavics Kft. üzemelteti.

## Karancsság

A szénkutatásokat a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. 1900-ban kezdte meg a település határában, de csak 1941-ben létesítette a Ságújfalu II. és III. lejtősaknát, melyek 1948-ig üzemeltek. Az 1950-es és 60-as években a Községi Tanács homok- és kavicsbányát is művelt a község külterületén.

## Kazár

Kazár térségének első szénbányája az Inászó-pusztán 1848-ban nyitott Ó-Mária-táró volt. Windsteig Gregor és Brelich János 1859-ben kezdett szenet termelni az Annabányából. A Székvölgy-pusztán szintén a XIX. század közepén kezdődött a szénbányászat (Sarolta-táró, Korpás-lejtősakna, Mátyás-lejtősakna és táró). A Gergely-völgyi I.-II. lejtősakna 1901-től, az Alsópálfalvai-tárók 1908-tól, a Béla-táró 1920-tól, az Ilona-táró 1923-tól, a Kerekerdei-lejtősakna 1927-től üzemelt. A Tormás-hegyen üzemelt a Kerekbikk-táró (1923-1926), Kerekbikk-ereszke (1927-1929), a Tormás-lejtősakna, Szőröspusztai-lejtősakna, Szöllőverő-ereszke (1925). Mizserfa területén a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. az 1870-es évektől folytatott szénbányászatot (Antal-táró, Ferenc-lejtősakna, Ortványakna, Hat-tölgyfa táró, Pál-akna, Gábor-táró, Istvánbánya, Gyula-lejtősakna, János-akna, József-akna, Csibaj-táró). A II. világháború után a térségben 11 termelő bánya működött (Polyos I. táró, Polyos II. lejtősakna, Szurdoki lejtősakna, Rákosi-táró, Pálhegy I-III. lejtősakna, Székvölgy I.-II. akna, stb.). A mélyműveléses bányákat

1967 után bezárták és a továbbiakban csak külfejtésekből (Polyos-külfejtés, Mizserfai külfejtés, Székvölgyi külfejtés) termelték a szenet egészen 1985-ig. A Székvölgy I. és II. külfejtéseket 1993-tól a Nógrádszén Kft. üzemelteti. Az Axis Bt. 2005-ben nyitotta meg zeolitos-riolittufa külfejtését a Székvölgyi-bányaüzem szomszédságában.

### Keszeg

A községtől K-re található két mészkőbányát<sup>66</sup> Huszár Béla 1886-ban nyitotta a Sinkár-patak völgyében, majd a MALLERD üzemeltette a két világháború között. Az 1950-es évektől a bánya a Dunai Cement Művek egyik termelő üzeme volt, jelenleg is a Duna-Dráva Cement Kft. üzemelteti.

### Kétdodony

A Községi Tanács az 1950-es és 60-as években művelt homokbányát a település határában.

### Kisecset

A bekötő út mellett a Községi Tanács üzemeltetésében működött homokbánya az 1960-as években.

### Kishartyán

A Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. 1941-ben létesítette a Kőkúti-lejtőszaknát. A lejtőszaknát 1948-ban hagyták fel. A Kőlyuk-oldali homokbányát a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltette az 1960-as években. A Ménes-patak völgyében agyag kitermelést is végeztek.

### Kozárd

A településtől K-re a Pogányváron, illetve a Baráthegyen a község és a MALLERD működtetett egy-egy andezit-

---

<sup>66</sup> A források Purgl-féle kőfejtőként is említik.

kőfejtőt a két világháború között. A Nagymező-pusztán lévő andezitbányát ugyancsak a MALLERD üzemeltette.

#### Kutasó

A községtől ÉNy-ra a helyi Termelő Szövetkezet művelt andezitbányát az 1960-as évek elejéig.

#### Legénd

A kőhegyen 1845-ben Schrecker Izidor 1845-ben, a községi előjáróság pedig 1880-ban nyitott egy-egy mészkőbányát. A két világháború között a bányákat a MALLERD üzemeltette. A Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. 1933-ban szénkutatót végzett a község határában, de fejtésre érdemes szenet csak nagy mélységben talált.

#### Litke

A község határában az Ipoly Mg. Szövetkezet az 1960-as évek elején nyitott kavics- és homokbányát, amely 1992-ig üzemelt.

#### Lucfalva

A település közelében 1940-ben létesítették a Kisfalud-lejtősaknát, amely a háború végéig termelt szenet. A Nagykeresztúri andezitbányát a MALLERD üzemeltette a két világháború között, a Kisfaludi homokbányát pedig a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltette az 1960-as években.

#### Ludányhalászi

A település területén téglagyár működött, amely a helyi agyagbánya termelvényét dolgozta fel. A Kisparton az 1960-as években homok- és kavicsbánya, a Nyergesen pedig homokbánya üzemelt. Ugyancsak az 1960-as évek elején nyitották a Homoki-dűlőben ma is működő homok- és kavicsbányát, amelyet ma az N-Diorit Kft. működteti.

## Magyargéc

Kisgécen Büchler István nyitott andezit-kőfejtőt a XIX. század végén, az 1960-as években pedig a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett agyagos-homokbányát.

## Márkháza

A település É-i határában Bíró Ignác üzemeltetett andezit-bányát a két világháború között. Emellett működött egy mészkőbánya is a közelben.

## Mátraalmás<sup>67</sup>

A községben az 1850-es évektől működött téglaegető-üzem, amely a környéken termelt agyagot dolgozta fel.

## Mátramindszent

A település közelében a II. világháború előtt néhány kis szénbánya is működött (Géza-táró, Tilonka-táró, Krúdy-táró, Gyula-táró). A Géza-tárói szénterületen nyitották 1990-ben a Keresztút II. külfejtést. A községtől É-ra időszakosan homokbánya működött az 1960-as években.

## Mátranovák

A környék szénelőfordulását már az 1830-as években is ismerték. Az Okolicsányi család az 1860-as években két kisebb szénbányát is nyitott (Ágnes-táró, Viktor-táró). A szénterület az 1870-es évektől az egri Schwarz István birtokába került, aki az Ágnes-bányát művelte. A bányát az 1890-es években zárták be. Gróf Keglevich Gyula ugyanebben az időszakban üzemeltette a Viktor-tárót. A Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. 1907-től művelt szénbányákat (Kutató-táró, Károly-táró és lejtősaknák, Ferenc-táró, Illetmény-tárók, Gátasréti-táró, Kistáró, Istenáldása-táró, Vilmos I-II. lejtősakna, Augusztá-akna,

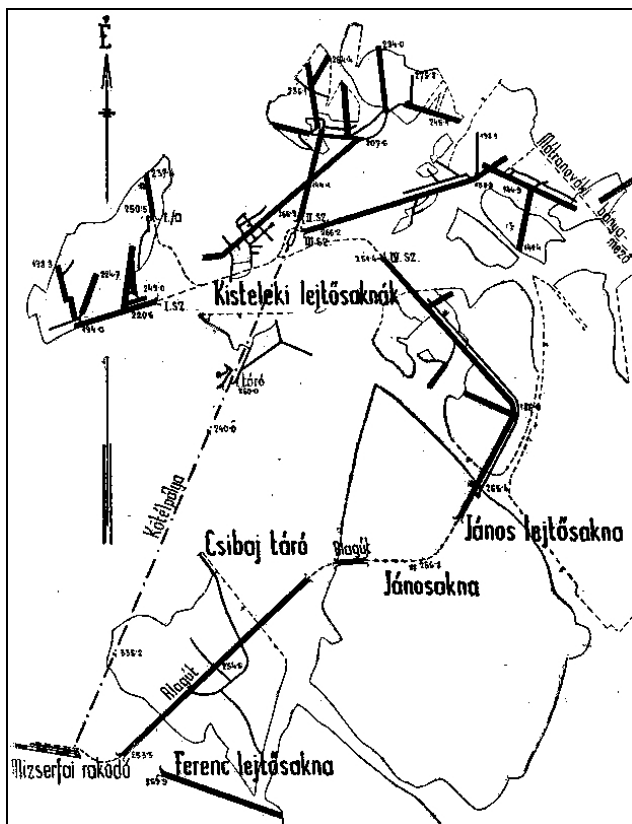
---

<sup>67</sup> 1962-ig Szuahuta.

Déli I. lejtőszakna, Kútfői lejtőszakna). A Bárnávölgyi lejtőszaknák, a Szárazvölgyi lejtőszakna, a Kiskút-táró, az Alkotmány lejtőszaknák a II. világháború után is működtek. 1946-ban kezdett termelni a Csipkés lejtőszakna, 1947-ben az Ambrusvölgyi lejtőszakna, 1950-ben a Déli II. lejtőszakna, 1951-től a négy Gáti-táró. A mélyműveléses bányákat az 1970-es évek közepén bezárták, majd ezt követően nyitották a Nyírmed I-II. külfejtéseket, ahol utóbbi területén az 1980-as években kéregbánya is működött. A „Mátranovák II. – szén” védnevű bányatelek területén 2002-ben nyitottak újabb külfejtést, a bányauzem ma szünetel (Ormoszén Kft.). A község határában a XIX. század végétől működött Solymossy Jenő Göztéglagyára, továbbá a Zagyvavölgye MgTSz. üzemeltetett homokbányát az 1960-as és 70-es években.

## Mátraszele

A falu határában Preussner József művelt szénbányát 1855-1858 között. Ezt követően az ÉKI végzett széntermelést a János-aknában 1888-1925 között. 1925-ben a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. szerezte meg a szénjogokat, az Rt. szervezetén belül működtek a Kistelek I-VII. lejtőszaknák 1936 és 1945 között (az utolsó lejtőszaknát 1970-ben hagyták fel). Az 1980-as évek elején a Tordasi, az évtized végén az Istenhegyi külfejtésből termeltek szenet. A Nógrádszén Kft. Árpád-külfejtése 1999 és 2002 között működött. A Tordasi homok- és kavicsbányát az 1960-as évek elején nyitották, jelenleg B.I.L.L. - B. Szolgáltató Kft. üzemelteti. Ennek szomszédságában zeolitos-riolittufát is termeltek kis mennyiségben.



A Mátraszele-környéki szénbányák átnézeti térképe

## Mátraszőlős

A település ÉNy-i határában a községi előljáróság üzemeltetett andezit-kőfejtőket a XIX. századtól (Függőkő, Kesedomb), továbbá itt működött a Jeney-féle mészkőbánya is. Az 1960-as évektől a pásztói Béke MgTSz. művelte a Zsákpusztai riolituffa-bányát, valamint a mátraszőlősi homokbányát. A Selypi Cementmű ugyanebben az időszakban mészkőbányát működtetett a település közelében.

## Mátraterenye<sup>68</sup>

Homokterenyén az 1880-as években létesültek az első szénbányák: János akna (1887-1928), Ortvány-akna (1895-1926), József-akna (1893-1932), Gusztáv-lejtőszakna (1947-től működött). Nádújfalu területén 1919-ben indult meg a szénkitermelés (Istenáldás-táró). A Salgótarjáni Köszénbánya Rt. az 1940-es évek elején hajtotta az Ambrus-lejtőszaknát. Az államosítás után a Csipkés-lejtőszaknából termeltek 1948 és 1967 között. Az 1970-es évek végétől több külfejtés üzemelt a térségben: Gyula-Déli szénkülfejtés, Tóalja külfejtés, Csibaj külfejtés, Kötetői külfejtés (1981-85), Besenyőbérc külfejtés (felhagyva 1992-ben). Nádújfalu határában a XIX. század végén kőfejtő működött. A Kenderföld-dűlőben a Hársasi homokbányát és az Egresd-dűlői homokbányát a környék termelő szövetkezetei művelték.

## Mátraverebély

A két Szentkúti-mészkőbányát Almássy István 1890-ben nyitotta, a településtől É-ra és Ny-ra található andezit-kőfejtőket pedig a községi elöljáróság működtette a két világháború között. A Szurdoki kavicsbányát a Termelő Szövetkezet üzemeltette az 1960-as években.

## Mihálygerge

A település határában az 1920-as évektől téglagyári agyagbánya, az 1960-as években pedig homokbánya üzemelt.

## Mohora

A Bányahegyi-andezitbányát a község 1876-ban nyitotta. A két világháború között a kőfejtőt Mészöly Miklós üzemeltette. Vay László gróf dolinkai-birtokán az 1920-as

---

<sup>68</sup> 1984-ben Homokterenye és Nádújfalu községek egyesítésével létrejött település.

években téglagyár működött. Az 1960-as években homokbánya is működött a településen.

### Nagybárkány

A község határában a XX. század első felében andezittufakőfejtő működött, a Nyárjas-pusztán pedig az 1960-as évektől több kisebb homokbánya üzemelt.

### Nagykeresztúr

A település területén a Kis-Zagyvavölgye MgTSz. 1989-ig művelte a Kisfaludi homokbányát.

### Nagylóc

A Kutya-hegyen, a kislóci házak közelében a XIX. század végén létesítettek egy szénkibúvás mentén tárot. A Zsunypusztai-andezitbányát a Hadik grófok 1888-ban nyitották. A két világháború között a bányát a községi előljárárság, ezt követően pedig a szécsényi Termelő Szövetkezet üzemeltette, majd többször is gazdát cserélt. Jelenleg a felszámolási eljárás alatt álló Mapifkő Kft. működteti. A község területén homokbánya is működött az 1960-as években.

### Nagyoroszi

A Hajagos-hegyen működött a Berthold Richard-féle andezitbánya, a községtől ÉNy-ra található andezitkőfejtőt pedig a MALLERD művelte a két világháború között. A helyi Termelő Szövetkezet homok- és kavicsbányát is üzemeltetett a község területén.

### Nemti

A térségben 1869-ben a „Magyar Általános Kőszénbányászat Rt.” kezdte meg a széntermelést, majd a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. folytatta (József-, Pál-, Lina-, Ilona-tároló és lejtőszakna, Alajos-, Ernő- és János-



tárók, Kőbányahegyi lejtőszakna, Tölgyesi lejtőszakna, Ravaszlyuk lejtőszakna, Nemti táró és lejtőszakna). A II. világháború után a Tökés lejtőszakna (1952-től), a György-lejtőszakna (1955-től) és a Rákóczi Tanbánya, majd 1962-től az Ilona külfejtés üzemelt. A szénbányászat az 1960-as évek végén fejeződött be. A Kőbánya-hegyen évszázadok óta üzemelt riolittufa-kőbánya. A Kőbánya-hegytől K-re lévő tűz- és saválló agyagbányát 1910-től 1945-ig Holczer József vállalkozó művelte. A II. világháborút követően a Nemti I. földalatti bányát a Mátrai Ásványbánya Vállalat üzemeltette 1964-ig. A hegy D-i oldalán 1964-ben nyitott külfejtésből (Nemti II.) az Ásványbánya Vállalat, majd 1977-től az OÉÁ termelt. Ebben az időszakban megkutatták a Kőbánya-hegy É-i oldalát is, itt 1989-ig folyt a termelés. A Nemti II. agyagbánya É-i részén található előfordulás kiaknázására 1985-től rövid ideig zeolitos-riolittufa kitermelést is folytattak a régi kőfejtő folytatásaként. A „Nemti II. – agyag” védnevű bányatelek jelenleg az ARC Kft. jogosítványa. A község határában homokbánya is üzemelt az 1960-as években.

## Nézsza

A XIX. század első felében a Sela-dűlőben kisebb barnavasérc-bányákat műveltek. A Papocsa-mészkőbányát a nézsai zsellérek 1884-ben, a Kecskéshegyi-mészkőbányát Blazskovics Elemér 1885-ben nyitotta. A Szentjános-hegyi mészkőbánya Adler Samu ugyancsak 1895-ben nyitott kőbányája volt. Később a kőfejtőket a MALLERD művelte. 1962-1963-ban okkertermelés is folyt a település határában, továbbá a Községi Tanács homokbányát is üzemeltetett.

## Nógrád

A település területén az első kőfejtőket a Nógrádi vár építéskor kezdték fejteni a XIII. században. A Községi Tanács az 1950-es évek végéig folytatott andezit-

bányászatot, majd homokbányát üzemeltetett. A Szokolya-huta-Királyréti vasérc-elő-forduláshoz tartozó Vasbánya-hegyen a XVIII. században táró- és aknaművelést folytattak.

#### Nógrádkövesd

A község határában a helyi Tanács kavicsbányát üzemeltetett az 1950-es és 60-as években.

#### Nógrádmarcal

A kőhegyi andezit-kőfejtőt a községi elöljáróság művelte 1876-tól. A községtől DK-re lévő andezit-kőfejtőt a MALLERD üzemeltette a két világháború között. A település határában egy régi homokbánya is található.

#### Nógrádmegyer

A településtől K-re a Községi Tanács művelt kavicsbányát az 1960-as években.

#### Nógrádsáp

A Páskom-dűlőben a helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as években mészkövet fejtett. Ugyanitt a homok- és kavics előfordulást az 1950-as évek végén vonták művelés alá, jelenleg a bányát a Nógrád Kavics Kft. üzemelteti.

#### Nógrádsipek

A Csóka-hegy É-i oldalában talált szénelőfordulás kiaknázására az 1910-es években hajtottak tárókat. A Krúdycsalád 1923-ban létesítette a Kőteles-tárót a falutól DNy-ra, majd a Madarász-bérc oldalában a szécsényi Blumberger Dezső hajtott ki egy tárót. 1932-ben Szorcsik József is létesített egy lejtőszaknát egy szénkibúvás mentén a Sipeki patak mellett. A szénjogokat 1939-ben a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. vette át. A szénbányászattal 1946-ban hagytak fel. Balázs Antal a falutól É-ra 1872-

ben nyitott andezitbányát. Az un. községi andezitbánya a Tó-dűlőben az 1970-es évek közepéig működött.

### Nógrádszakál

A településtől K-re található két andezittufa-bányát már a XIX. században is művelték. A helyi kavicsbányát a Községi Tanács üzemeltette az 1950-es és 60-as években.

### Nótincs

A község határában régi homokbánya található. A XVIII. századtól téglavető, a XIX. század 2. felétől Téglagyár is üzemelt a településen.

### Órhalom

1931-ben Janikovszky Dániel létesített egy kutatótárót a település határában, de csak kisebb mennyiségű szenet tudott kitermelni. Az Ipolyi- és a Malomi homok- és kavicsbányát a helyi Termelő szövetkezet üzemeltette az 1960-as években.

### Palotás

A község külterületén a Községi Tanács művelt homokbányát az 1960-as években.

### Pásztó

A XVI-XVII. században a település környékén arany- és ezüstbányákat műveltek és a XIX. század első felében a Sóbányapatak-völgyében sóbánya is üzemelt. A Gyöngyösoroszi ércesedés folytatását képező mátrakeresztesi-hasznosi ércteléreket másfél évszázadon keresztül kutatták, de kitermelésre érdemes ércelőfordulást nem találtak (Kaolin-táró, Hullapataki-táró, Ravaszlyuki-táró, Ördög völgyi-táró, Agyagréti-tárók, Barit-tárók, István-táró, Katalin-táró, Nagytölgyes-bérci lejtőszakna, stb.). A hasznosi Gombás-oldalban Ulmer Gábor létesített andezit-

bányát és a vasút mentén egy homok- és kavicsbányát (Rózsás) 1883-ban. A Mária-tanyai kavicsbánya az 1950-es években üzemelt.

### Patvarc

A patvarci andezitbányát Gróf Zichy Livia 1870-ben nyitotta a Gárdony-pusztára vezető út mellett. A Leszenyicki János-féle andezit-kőfejtő a két világháború között üzemelt a településtől D-re. A község határában több homok- és kavicsbánya is működött (Malomi, Háj-hegyi, Veres-árki homok- és kavicsbányák), az un. I.-II. sz. homok- és kavicsbánya 2010-ben lett felhagyva.

### Piliny

A Cseres-hegy oldalában Nyáry Jenő földbirtokos 1898-ban létesített egy kis aknát, majd egy szénkutató tárót és egy lejtősaknát. A kis bányaüzem 1903-ig termelt. 1908-ban Nagy Sándor budapesti lakos nyitott egy kisebb szénbányát. A pilinyi kvarchomokkő-bányát 1890-ben nyitották a község felső végén, a Karancskeszire vezető út mellett (Finke-dűlő). A két világháború között további 3 homokkő-bánya is üzemelt a település területén.

### Rákóczibánya<sup>69</sup>

A település területén a szén bányászata 1952-ben a kazári bányaüzemek közé tartozó Tőkés-lejtősakna üzembe állításával kezdődött (1967-ben hagyták fel). 1955-től György-lejtősaknában is megindult a termelés, a bánya 1966-ig üzemelt. 1959-ben létesítették a Rákóczi-tanbányát, amely 1971-ig működött.

---

<sup>69</sup> Korábban Mizserfához tartozó, 2002-től önálló település.

## Rétság

A város határában a későbbi kommunális hulladék-lerakó telep helyén üzemelt homokbánya, valamint egy kavicsbánya az 1960-as években.

## Rimóc

A Vakarás-dűlőben Schwank Károly nyitott egy szénkutató lejtősaknát a XX. század elején.

## Romhány

A Kis-Romhányi homokkőbányát már a XVIII. században is művelték a salgótarjáni út mellett. A Kapuhelyi-homokkőbányát a község 1805-től, a Kőszikla-mészkőbányát 1830-tól, a Vereskői homokkőbányát pedig a romhányi zsellérek 1835 óta fejtették. A Köves-árki homokkőbányát Laszkáry Gyula 1870-ben nyitotta, a XIX. század végén már tucatnyi kőfejtő működött a település határában. A Vízároki-homokkőbányát 1850-ben nyitották. Ez utóbbi bánya ma is működik, a Re-Invest Kft. üzemelteti. A település határában az 1920-as években nyitottak téglavetőt. Világos-pusztán kavics- és agyagbánya, a Sárkánytörésen homokbánya, Lendegen pedig kavicsbánya is működött az 1960-as években.

## Ságújfalu

A térségben az 1880-as években kezdődött meg a szén-előfordulás kiaknázása (Ságújfalui-lejtősaknák). Az 1930-as években a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. újabb üzemet létesített: Ságújfalu I. (1930-1941), Páli-lejtősaknák (1930-1937), Ságújfalu II. (1939-1943), Ságújfalu III. (1941-1951). A település területén a Prónay-család nyitott 1890-ben kavicsbányát a szécsény-pálfalvi út közelében.

## Salgótarján

A város környékén a szén üzemszerű bányászata 1848-ban kezdődött. Moosbrugger Jeromos bécsi vállalkozó és társa, Wéber Lajos mérnök nyitott szénbányát Inászó pusztán (Mária táró, 1882-ig üzemelt). 1869-ben megalapították a „Salgótarjáni Vasfinomító Társulatot”, amely már az alapítás évében – a Medves fennsík peremén – szénbányát nyitott. Ez a szénbánya a későbbiekben a szénmedence második legnagyobb termelő egységévé növekedett. 1872-ben Baglyasalján a „Minich-Janusch-Hoffman” féle Kőszénbányát nyitották meg. A Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. a tarjáni területen 1867-73 között a Jakab-, Augusztá-, Antónia- és József-tárókat, 1870-74 között az Emma-aknát, 1873-82 között az Új-aknát, 1880-95 között a József-aknát, 1883-1907 között a Forgách-aknát, 1890-1910 között a Károly-aknát művelte. Az inászói területen az Ó-László-táró (1873-79), a Rezső-táró (1874-1879), a László-táró (1878-1901), a Zichy-akna (1881-96), a Király-táró (1883-1905), az I. és II. Ferenc-akna (1890-1910), a Lajos-táró (1890-1910) és a Gusztáv-tárók (1891-1910) működtek. Pálfálva környékén üzemeltek a Frigyes-akna (1895-1909), az Amália-akna (1898-1909) és az Alsópálfalvai-tárók (1908-1909). Baglyasalján az 1850-es 60-as években létesültek az első szénbányák (Albert akna és tárók, Johanna és Catharina-tárók, Jakab-tárók, Imre-táró). Az Északmagyarországi Egyesített Kőszénbánya és Iparvállalat Rt. az 1880-as évektől folytatott bányászatot Baglyasalja térségében (pl. Szánas-lejtőszakna, Baglyasi-ereszke). 1925-ben a terület szénjoga a Salgó Rt.-hez került. Ezt követően művelték az utolsó baglyasi szénbányát a Beltelki lejtőszaknát (1929-1939). Az Új-Forgách lejtőszakna 1947-től 1972-ig termelt. Rónabányán a Vecseklő II. lejtőszakna 1952-től, a Szilváskő-táró pedig 1953-tól üzemelt. Mindkét bányát 1969-ben zárták be.

A környéken az első kőfejtőket a Salgói és Somosi vár építéskor nyitották. A város területén a XIX. század végén több bazaltbányát műveltek (Baglyasi-bazaltbánya, Szilárdy Ödön kőbányája, Klein Jakab kőbányája). A salgótarjáni homokkőbányát Luby Géza 1890-ben nyitotta. A somoskői Bremszi- és Bagókö-bazaltbányát Janssen Alfonz 1878-ban, a Medvesi-bazaltbányát pedig Kornis Károly pár évvel később kezdte művelni. A Janssen-féle kőbányát a környék földbirtokosa, Dr. Krepuska Géza vette át 1905-ben, aki megalapította a Somoskői Bazaltbánya Rt-t. Az Rt. nyitotta 1920-ban Somoskőtől K-re a Magyar-bányát<sup>70</sup>. Somoskőújfalun a Nyergesi-bazaltbányát Janssen Alfonz 1878-ban nyitotta. Emellett a község is művelt egy kőbányát 1885-től a településtől DNy-ra (Farkaskő-bánya), továbbá Szádovszky József üzemeltette a Fülekkúti-bazaltbányát és egy andezitbányát a településtől ÉK-re. Zagyvaróna területén (Szilváskő) Marcinek Antal, valamint Nadlót Gyula és társa egy-egy bazalt-kőfejtőt üzemeltetett a két világháború között.

Az Eresztvény-kőbányák (Új-bánya, Kis-bánya, Margit-bánya, Bрукki-bánya, Hencz-féle Abroncsosi-bánya) pliocén bazaltot és bazalttufát tártak fel. A bányák Somoskőújfalut elhagyva, az Eresztvény üdültől kb. 350 méterre, az út baloldalán találhatók. A kőbányászatot a pesti Kornis Károly kezdte, majd Hoffbauer Jakab vállalkozásaként működött tovább. Az államosítás után az eresztvényi bányákat az ÉM. 3. sz. Kőbánya Vállalat, a bagóköi bányát az Állami Építészeti Hivatal, az egri Útfenntartó Vállalat, majd a ceredi Termelő Szövetkezet 1993-ig üzemeltette. A Medves K-i oldalán üzemelt a Básti-bánya és a Kőfark-bánya. Salgóbanán a Kis-salgói

---

<sup>70</sup> A bányanyitás és a bánya elnevezése okát az képezte, hogy az 1880-ban megnyitott Janssen-féle Macskalyuki bazaltbánya Csehszlovákia területére került.



Salgótarján környékének kőbányászata

kőfejtő az 1890-es évektől, Laufer Samu kőfejtője az 1920-as évektől működött. A Pécskőn Klein Jakab nyitott bazalttufa-kőfejtőt. Az 1960-as években még művelték a Tehenesi-kőfejtőt is. A Karancs-andezitbányát a Pestvidéki Kőbányák Vállalat csak 1989-ben hagyta fel. Rónabányán működött a Domonkosi kőfejtő és a Szilvaskőpusztai homokbánya, Pálfalván a Sugár-úti kavicsbánya. A Vadaskert-pusztán 1890-től működött homokbánya, de homokot és kavicsot termeltek Somoskőújfalun, Baglyasalján és Pálfalván is (Kercseg-tető, Nyárjas-pusztá). Üveghomok termelést a Szilárdy birtok területén 1892-től 1954-ig folytattak a salgótarjáni



üveggyár számára. Zagyvapálfalván az Oczel és Sélley Téglagyár agyagbányáját 1932-ben nyitották. A téglagyár az 1970-es évekig üzemelt. A Sugárúti-kavicsbányát az 1960-as években nyitották, jelenleg a Tobone Kft. a bánya felhagyását és tájrendezését végzi.

### Sámsonháza

A Nagybárcányra vezető út mellett, a Várhegy D-i oldalában lévő andezitbányát a község előljárósága évszázadok óta művelte. Az itt termelt követ már Fejérvő várának építéskor is használták.

### Sóshartyán

Az első szénkutatások 1859-ben kezdődtek a falu határában, de szénbányászatot csak 1923-tól folytatott a Sóshartyáni Kőszénbánya Vállalat (Gizella-táró). Az 1930-as évek elején a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. kezdett bányászni (Berta-táró, Pick-táró), majd 1940-ben létesítette a Kisfaludi-lejtősaknát, amely 1945-ig üzemelt. A Nyárjasvölgyi-lejtősaknát 1938-ban létesítették, de 1941-ben fel kellett hagyni. A Kapcsás-tetőn a helyi Termelő Szövetkezet időszakosan kavicsbányát művelt az 1960-as évektől. A kavicsbányát 1986-ban hagyták fel.

### Szalmatercs

Az első szénbányát 1876-ban nyitották a település határában. A XX. század első évtizedeiben több kutatást is végeztek, ezek eredményeképpen rövid ideig néhány kisebb szénbánya üzemelt. A 25. sz. közút mellett az 1960-as években kavicsbánya működött.

### Szanda és Szandaváralja

A vár építéséhez már a középkorban is a helyben fejtett andezit-tufát használták. A Szent Péter-hegyi andezitbányát 1925-ben nyitották. A II. világháború után a bányát

a Kőbányaipari Nemzeti Vállalat, majd a Pestvidéki Kőbánya Vállalat üzemeltette. Jelenleg a Colas-Északkő Kft. műveli. Szandaváralján a két világháború között Szabó János is üzemeltetett egy andezit-kőfejtőt. A térségben több alkalommal is végeztek szénkutatásokat, a Szandaváraljai Kőszénbánya Kft. az 1930-as években több kisebb szénbányát is nyitott a Tógát-pusztánál. A szénbányászat 1949-ben szűnt meg. A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as években kavicsbányát is művelt a környéken.

### Szátok

Az I. világháború után rövid ideig működött két kisebb szénbánya a Kecseháton, a falutól K-re. Az 1960-as években a Termelő Szövetkezet üzemeltetett homokbányát a falu határában.

### Szécsénke

A településtől ÉNy-ra a Községi Tanács művelt kavicsbányát az 1950-es és 60-as években.

### Szécsény

A két városi kavicsbányát 1887-ben nyitották. A településtől DK-re 1891-ben nyitottak egy andezit-kőfejtőt (Ganzhoffer-bánya) is. Ettől nem messze működött az Oláh Ferenc-féle kőfejtő a két világháború között. Az Embeiger Béla-féle és a Büchler andezit-kőfejtők a XX. század elejétől üzemeltek a benczúrfalvai városrész határában. A város téglagyára a XIX. század végétől működött, a Fehér-hegyen lévő agyagbánya termelését dolgozta fel. A Homoki-dűlőben és Pöstény-pusztán homokbánya is működött az 1960-as évektől. Utóbbit és a Szécsényi-kavicsbányát a helyi Termelő Szövetkezet 1991-ben hagyta fel.

## Szendehely

A Katalinpusztai mészkőbányát a váci püspöki uradalom 1854-ben nyitotta a Naszály-hegy oldalában, a Kálvária-hegyi mészkőbányát pedig 1860-tól művelték. A település határában időszakosan homokkőbányát is műveltek. A Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. 1924-ben szénkutatásokat végzett a település határában, de műrevaló előfordulást nem talált.

## Szirák

A Dudás-féle mészkőbánya már a XIX. században is művelt kőbánya volt a községtől É-ra.

## Szuha

A község határában az 1920-ban létesítettek szénbányát (Gusztáv-táró), amelyet a rossz minőségű szén miatt rövidesen bezártak. A falutól DNy-ra található bazaltbányát a két világháború között művelték. A Várberc savállóagyag-előfordulását az 1980-as évek végén kutatták meg, ma az ARC Kft. bányászati jogosultságát képezi.

## Szurdokpüspöki

A Szurdokpüspöki Előkő-andezitbányát Györgyei Antal 1885-ben nyitotta. A Pincepataki és Szurdokvölgyi andezit-kőfejtők, valamint a Szurdokvölgyi kovaföldbánya a XIX. század végétől működtek. A kovaföld-termelés tetőpontja 1958-ban volt, ezt követően a bánya termelése fokozatosan csökkent. A bányaüzemet jelenleg a Budai Téglá Zrt. szünetelteti. Az un. Főúti-kavicsbányát a helyi Termelő Szövetkezet 1988-ig működtette.

## Tar

A település területén Beniczky Albert 1885-ben nyitott Fekete- (andezit) és Fehér- (dácittufa) kőbányát a Csevice-

völgyben. A „Fekete-bánya” bányászati jogával jelenleg a Dolomit 2002. Kft. rendelkezik. Az 1981-ben nyitott Bossosi homok- és kavicsbányát a Ker-Tip Kft. jelenleg szünetelteti.

### Tereske

A falu határában a Községi Tanács az 1950-es és 60-as években üzemeltetett kavicsbányát.

### Terény

A helyi földbirtokos Pappenheim-család a pusztakiséri Parlag-pusztán nyitott szénbányát 1910-ben (Sybill-akna), majd két tárót és a Dorottya-lejtősaknát létesítették. Parczer Gyula is művelt két bányát (Sándor-akna, György-akna) Kiskéren, majd 3 tárót létesített (I. és II. György-tárók, Sándor-táró). A bányákat 1936-ban a Salgótarjáni Köszénbánya Rt. vette át. Az államosításkor a kiskéri szénbánya a Pázmány Péter Tudomány-egyetem bányájaként szerepelt, 1947-ben hagyták fel. A község területén több régi kavics- és homokbánya is található.

### Tolmács

A tolmácsi andezitbányát Herzfeld Frigyes 1882-ben nyitotta a településtől DNy-ra. A bányát a MALLERD üzemeltette a két világháború között. A bekötőút mellett az 1960-as években tanácsi homokbánya működött.

### Vanyarc

A Sarlósi-andezitbányát évszázadok óta művelte a község, továbbá egy mészkőfejtőt is művelt a Bokai-dűlőben. A Meszeshegyi-mészkőbányát Rudnay Józsefné 1889-ben, a településtől D-re található mészkőbányát pedig Honéczy Emma nyitotta az I. világháború után. A falutól K-re a Községi Tanács kavicsbányát üzemeltetett az 1950-es és 60-as években.

### Varsány

A településtől K-re a községi előljáróság művelt andezit-kőfejtőt a két világháború között.

### Vizslás

A község területén 1859-60-ban Brelich János kutatott szén után, de a bányászkodást hamar abbahagyta. Baranyai Antal földbirtokos az 1870-es években művelte a Samu-bányát. A Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. 1906-tól művelt négy lejtősaknát a falu határában. Vizslás I. és II. lejtősaknát 1951-ben, Vizslás III. lejtősaknát 1956-ban hagyták fel.

## 5. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

A mai Szabolcs-Szatmár-Bereg megye közigazgatási területén üzemelő bányák felügyeletét 1922-től látta el a Bányakapitányság. Ez a hatósági felügyelet az elmúlt 89 évben az alábbi bányákra terjedt ki.

### Anarcs

A község lakossága több un. „homokhordót” is használt. Az első bányahatósági engedély alapján művelt homokbányát Bacsó István egyéni vállalkozó létesítette 2001-ben, majd a HO-RU'98 Kft. nyitott újabb homokbányát 2008-ban.

### Aranyosapáti

A falu külterületén a Községi Tanács üzemeltetett homokbányát az 1960-as években.

### Baktalórántháza

A település határában az 1960-as években a Termelő Szövetkezet művelt homokbányát, majd az Ast-Arte Bau Kft. 2007-ben, a Negyvenegyes Bányászati kft. pedig 2009-ben nyitott egy-egy kavicsbányát.

### Balkány

A helyi Termelő Szövetkezet homokbányát üzemeltetett az 1960-as években.

### Balsa

A Községi Tanács üzemeltetésében a falu határában homokbánya működött az 1960-as években.

### Barabás

A község területén a régi Nagyköves-dűlői andezitbányát az 1950-es évektől 1970-ig, a Kiskövesi riolitbányát 1960-1988 között a helyi Lenin MgTSz. művelte. A Kaszonyi-hegyi riolitbányát, melyet 1970-ben ugyancsak a Termelő Szövetkezet nyitott meg, 2001-ben a Gégény Kft. vette át. A bánya felhagyási munkálatait jelenleg végzik. Az 1960-as években homokbánya is működött a falu külterületén.

### Benk

A községtől ÉK-re a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett homok- és kavicsbányát az 1950-es és 60-as években.

### Beregsurány

A helyi homokbányát a Községi Tanács működtette az 1960-as években.

### Biri

A Termelő Szövetkezet az 1960-as években művelt homokbányát a falu határában.

### Bököny

A község külterületén a Községi Tanács üzemeltetésében működött homok- és kavicsbánya.

### Buj

A Termelő Szövetkezet az 1960-as években művelt homokbányát.

### Cégénydányád

A Szamos árterében a Községi Tanács üzemeltetett homok- és kavicsbányát.

### Csenger

A település határában a két világháború között kezdődött meg a kavicstermelés. A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as években homokbányát is művelt.

### Demecser

A Termelő Szövetkezet az 1960-as években művelt homokbányát.

### Encsencs

A falu külterületén a Községi Tanács üzemeltetésében működött homokbánya.

### Érpatak

A község határában a Termelő Szövetkezet az 1960-as évek elejétől művelt homokbányát, majd Sárosi János egyéni vállalkozó 2007-ben nyitott homokbányát.

### Fábiánháza

Az Inter-Agrárium Kft. 2009-től művel homokbányát a település területén.

### Fehérgyarmat

A város határában az 1950-es évek elejétől működött Téglagyár. Az idők folyamán több agyagbányát is műveltek. Ma a gyárat és a bányát a Gégény Építőipari és Kereskedelmi Kft. üzemelteti. Az 1960-as években homok- és kavicsbánya is működött a településen.

### Garbold

A Termelő Szövetkezet a községtől ÉNy-ra művelt homok- és kavicsbányát az 1960-as években.

### Gávavencsellő

A gávai kavicsbányát az 1960-as években a Községi Tanács üzemeltette.

### Gelénes

A helyi homokbányát a Községi Tanács működtette az 1950-es és 60-as években.

### Géberjén

A falu külterületén homokbánya működött az 1960-as és 70-es években.

### Gégény

A helyi homokbányát a Községi Tanács művelte az 1960-as években.

### Gulács

A község határában az 1960-as években működött homokbánya.



### Győrtelek

A Jékey-tanyán az 1950-es évek végétől üzemelt homokbánya.

### Gyulaháza

A Termelő Szövetkezet az 1960-as években művelt homokbányát a település külterületén.

### Gyügye

A falu határában a Községi Tanács üzemeltetésében működött homokbánya.

### Gyüre

A községi homokbányát a Termelő Szövetkezet üzemeltette, majd a Beregi T+B Kft. 2008-ban nyitott újabb homokbányát, amely jelenleg is üzemel.

### Ibrány

A város területén (pl. a temető mellett) évszázadok óta több „homokhordót” és vályogvető gödröt is műveltek.

### Jánd

A helyi homokbányát a Termelő Szövetkezet üzemeltette az 1960-as években.

### Jármi

A község határában az Uszka-Kavicsbánya Bányászati Kft. 2009-ben nyitott homokbányát.

### Kállósemjén

A faluban a XIX. sz.-ban vályog- és téglavető működött a Jókúti-rét keleti oldalán. Az 1950-es évektől a Községi Tanács üzemeltetett homokbányát.

### Kántorjánosi

A településen az Agointesz 2000 Kft. 2004-ben, Dicső Gusztáv egyéni vállalkozó 2010-ben, a SAFE ROAD Kft. pedig 2011-ben nyitott egy-egy homokbányát.

### Kemecse

A helyi homokbányát a Községi Tanács üzemeltette.

### Kékcse

Az 1960-as években a Termelő Szövetkezet, a Szabó Kft. pedig 2003-ban nyitott homokbányát a község határában. A cég jelenleg felszámolás alatt áll.

### Kérsemjén

Az 1960-as években homokbánya működött a település külterületén.

### Kisar

A község területén több régi vályogvető-gödör és homokbánya is található.

### Kishódos

A falu határában a Községi Tanács üzemeltetett homok- és kavicsbányát.

### Kisléta

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as években művelt homokbányát.

### Kisnamény

A Kisnaményi vályogvető agyaggödörben évszázadokon keresztül folyt a termelés.

### Kispalád

A Községi Tanács a falu külterületén kavicsbányát üzemeltetett az 1960-as években.

### Kisszekeres

A település határában több vályogvető gödröt is üzemeltettek.

### Kisvarsány

A helyi homokbányát a Termelő Szövetkezet üzemeltette az 1960-as években.

### Kisvárdá

A város közigazgatási területén az Országos Talajjavító és Talajvédelmi Vállalat művelt tőzegbányát az 1950-es években. Emellett a lakosság több „homokhordót” is művelt az évszázadok során.

### Komlódtótfalu

A községben régi vályogvető agyaggödör található és a Szamos árterében homok- és kavicsbánya is működött.

### Kótaj

A helyi homokbányát a Községi Tanács működtette az 1950-es és 60-as években.

### Kömörő

A Termelő Szövetkezet az 1960-as években művelt homokbányát a falu határában.

### Magosliget

A község külterületén több régi vályogvető agyaggödör és kavicsbánya is található.

## Magy

A Községi Tanács az 1960-as években üzemeltetett, majd 2009-ben a P-D. Gold Mine Trans Kft. nyitott homokbányát.

## Máriapócs

A település határában „homokhordó” és vályogvető agyaggödör is működött. Az M3 autópálya építésének anyagellátása céljából a P-D. Gold Mine Trans Kft. 2009-ben nyitott homokbányát.

## Mátészalka

A városban az I. világháborút követően téglagyár működött, amely a helyben termelt agyagot dolgozta fel. Az 1960-as és 70-es években a helyi Termelő Szövetkezet művelt homokbányát.

## Méhtelek

A község határában a Termelő Szövetkezet üzemeltetett homokbányát az 1960-as években.

## Milota

A Szénafüzes területén a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett időszakosan több kavicsbányát az 1960-as évektől. A falu környékén több régi vályogvető agyaggödör is található.

## Nagycserkesz

A község határában a helyi Termelő Szövetkezet az 1970-es évek közepén nyitott homokbányát. A bányát 1998-ban hagyták fel.

## Nagydobos

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as és 70-es években időszakosan több homokbányát is üzemeltetett a község

külterületén. Jelenleg az Ecsedi Pékség Kft. és Fekete Zsolt egyéni vállalkozó üzemeltet egy-egy homokbányát.

#### Nagyecsed

A település környékén több régi vályogvető agyaggödör is található.

#### Nagygéc

A Termelő Szövetkezet a község külterületén az 1960-as években művelt kavicsbányát.

#### Nagyhalász

A település környékén több régi „homokhordó” és vályogvető agyaggödör is található.

#### Nagyhódos

Az 1960-as években homok- és kavicsbánya működött a falu határában.

#### Nagykálló

A település környékén több „homokhordót” is műveltek. Az M3 autópálya építés anyagellátása céljából a Nagykállói Kiemelten Közhasznú Nonprofit Kft. 2011-ben kezdte meg Nagykálló I. homokbánya üzemeltetését.

#### Nagyszekeres

A község határában több régi vályogvető agyaggödör is található.

#### Napkor

A település külterületén több régi „homokhordó” is található. A helyi Termelő Szövetkezet 1981 és 1997 között üzemeltetett lápföld, lápímész bányát. A Nyírgeotrade Kft. 2001-2009. között művelt homokbányát.

## Nábrád

Az 1960-as években a Termelő Szövetkezet üzemeltetett egy homokbányát a falu külterületén.

## Nemesborzova

A község határában több régi vályogvető agyaggödör is található.

## Nyírbátor

A város területén már a középkorban is működött téглаégető kemence<sup>71</sup>, ahol a helyben található agyagot égették ki. A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as és 70-es években több homokbányát is művelt.

## Nyírbogát

A község határában több régi vályogvető agyaggödör is található.

## Nyíregyháza

A város közigazgatási területén tucatnyi homok- és agyaggödörből folytattak kitermelést a helyi ásványi nyersanyag igények kielégítése céljából. Az 1830-as évektől működő városi téglagyárnak köszönhető pl. a Bujtosi-tavak kialakulása. A Termelő Szövetkezet az 1980-as években Oroson tőzeg és lápímész-bányát művelt, melyet 1997-ben hagytak fel. Nevelős János egyéni vállalkozó és a Hugyecz és Társa Kft. 2001-ben, az Arena 2001. Kft. 2002-ben, a DEPONA Kft. 2003-ban, a Térségi Hulladék-Gazdálkodási Kft. pedig 2005-ben nyitott egy-egy homokbányát a város határában. Jelenleg ezek közül 3 bánya üzemel.

---

<sup>71</sup> A téглаégetés 1853-ig földesúri, illetve városi jog volt, magánszemélyek csak ezt követően folytathattak téglagyártást.

### Nyírájkó

A községben az 1970-es években lápföld és lápímész bánya üzemelt.

### Nyírkáta

A Gólyaszálláson régi vályogvető agyaggödrök találhatók.

### Nyírkércs

A falu határában a helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évektől tőzeg- és lápiföld-bányát, illetve homokbányát is üzemeltetett.

### Nyírmada

A község területén régi vályogvető-gödör található az Ady Endre utca végén. A Termelő Szövetkezet az 1960-as években homokbányát üzemeltetett. A CSO-HU-NE Kft. 2008-ban két újabb homokbányát nyitott a falu határában.

### Nyírpazony

A település határában több régi „homokhordó” üzemelt. 2004-ben egy helyi vállalkozó nyitott rövid életű homokbányát.

### Nyírtelek

A falu határában vályogvető-gödrök tanúskodnak a környéken folytatott ásványi nyersanyag kitermelésről.

### Nyírtét

A helyi homokbányát a Termelő Szövetkezet üzemeltette az 1960-as és 70-es években.

### Nyírtura

A falu külterületén a Községi Tanács üzemeltetett homokbányát.

### Ófehértó

A település környékén több régi „homokhordó” is üzemelt.

### Ópályi

A község határában 2005. és 2010. között a KETÉCE Kft. üzemeltetett homokbányát.

### Ökörítőfülpös

A környéken több régi vályogvető agyaggödrt is művelt a helyi lakosság.

### Panyola

A községi homokbányát a Termelő Szövetkezet üzemeltette az 1960-as években.

### Penészlek

A PetroHungaria Kft. a 2010-ben megállapított bányatelek területén végez a település térségében földgáz-kitermelést a Pen-101 és Pen-105 jelű kutakból.

### Penyige

A település határában az 1960-as években működött homokbánya.

### Pócspetri

Az M3 autópálya anyagigényének ellátása céljából 2010-ben a Hugyecz és Társa Kft. nyitott homokbányát.

### Porcsalma

A Községi Tanács az 1960-as évek elején nyitott kavicsbányát a falu határában.



### Rozsály

A Kavicsbánya Vállalat, majd a helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évektől folytatott kavics kitermelést a település területén. A kavicsbánya üzemeltetését 1996-ban a Rozsályi Kavicsbánya Kft. vette át. Jelenleg kitermelési engedéllyel nem rendelkezik.

### Szabolcsveresmart

A falu lakossága időszakosan több „homokhordót” is művelt.

### Szakoly

A község külterületén az 1960-as években működött homokbánya.

### Szamosangyalos

A Szamos árterületén a Községi Tanács üzemeltetett homok- és kavicsbányát.

### Szamosbecs

A településtől É-ra a Termelő Szövetkezet művelt homok- és kavicsbányát.

### Szamossályi

A helyi Termelő Szövetkezet 1997-ig üzemeltetett homokbányát a falu határában.

### Szatmárcseke

A Palaj területén a helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évektől időszakosan folytatott kavicskitermelést.

### Székely

A község határában az Eocén Kft. 2002-ben nyitott homokbányát.

## Tarpa

A tarpai Nagyhegyen Bereg Vármegye 1855-ben nyitott két andezitbányát, majd 1894-től az erdélyi ev. ref. egyház egy harmadik kőbányát is üzemeltetett. A Friedmann és Klein-féle andezitbányát 1893-ban, a Sütő-féle andezitbányát pedig 1895-ben nyitották a Kishegyen. A II. világháború után a Nyiregyházi Útfenntartó Vállalat, majd a helyi Termelő Szövetkezet folytatta a kőbányászatot, egészen a bánya területének 1982-ben történt védetté nyilvánításáig. A település külterületén az 1960-as években homok- és kavicsbánya is működött.

## Tiborszállás

A község területén vályogvetés céljából évszázadok óta termeltek agyagot. Az Inter Agrárium Kft. 2009-ben nyitott agyagbányát, amely jelenleg is működik.

## Tímár

A településen a Községi Tanács kezelésében üzemelt homokbánya az 1960-as és 70-es években.

## Tiszaadony

A falu határában a Termelő Szövetkezet művelt homokbányát.

## Tiszabecs

A falu határában több régi agyaggödör is található és a Tisza-folyó mederkotrása is több évtizedes „hagyomány”. A helyi Termelő Szövetkezet az 1970-es évektől üzemeltetett kavicsbányát a Palaj és a Füzes területén. A jelenleg felszámolás alatt álló Túr-Tisza Közi Bányaipari Kft. 2005-ben, a K-Kavics Kft. 2006-ban nyitott újabb kavicsbányákat.

### Tiszabercel

A Tiszaberceli Gőztéglagyár az 1910-es években kezdte meg a Paszab-környéki agyag-előfordulás nagyüzemi hasznosítását. Erről több agyaggödör is tanúskodik. A Téglagyár utolsó agyagbányáját az Észak-magyarországi Tégla- és Cserépipari Vállalat 1989-ben hagyta fel.

### Tiszacsécse

A helyi Termelő Szövetkezet kavicsbányát művelt az 1960-as években.

### Tiszadada

A faluban az 1960-as években működött homokbánya.

### Tiszadob

A község határában az Esélyt az Esélyteleneknek Kht. 2002-ben nyitott agyag- és homokbányát. A cég jelenleg kitermelési engedéllyel nem rendelkezik.

### Tiszaeszlár

A település területén már az 1950-es években is folytattak homokbányászatot, majd Pásztor László egyéni vállalkozó 2000-ben, ifj. Tóth Miklós egyéni vállalkozó pedig 2007-ben nyitott egy-egy homokbányát. Az I. sz. bányát 2008-ban bezárták, a II. sz. bánya jelenleg is működik.

### Tiszakanyár

A falu határában a Gál-Tüzép Kft. 2006-ban nyitotta meg jelenleg is üzemelő homokbányáját.

### Tizsakóród

A helyi Termelő Szövetkezet 1958-ban nyitott kavicsbányát Tizsakóród és Tiszacsécse községek külterületén. A bányaüzemet 1999-től a Felső Tizapart Kft. üzemelteti.

## Tiszalök

A településen már a XIV. században is tégláégető kemence működött, amely a helyben termelt agyagot dolgozta fel. A Tiszai-vízlépcső 1954-ben történt kiépítésekor agyag- és homokbányát is nyitottak határban. A homokbánya az 1960-as évek végéig üzemelt. 2003-ban a Losonczy és Losonczy Kft. nyitotta meg homokbányáját, amely jelenleg is működik.

## Tiszanagyfalu

A helyi homokbányát a Termelő Szövetkezet üzemeltette az 1960-as években.

## Tiszatelek

A községi kavicsbányát a Termelő Szövetkezet művelte az 1960-as években.

## Tiszavasvári

A város közigazgatási területén a két világháború között kezdte meg működését a helyi Téglagyár. A téglagyárat és az azt kiszolgáló agyagbányát az ÉM. Hajdú-Szabolcs M-i Téglá és Cserépipari Vállalat 1973-ban szüntette meg. 2002-ben a Wienerberger Téglaiipari Zrt. új agyagbányát nyitott, majd új Téglagyárat létesített. A helyi Termelő szövetkezet az 1960-as évektől 5 homokbányát is üzemeltetett a város határában. Az utolsó működő homokbányát 1997-ben hagyták fel. A homokbányászatot a Losonczy és Losonczy Kft. folytatta, amely 2003-ban és 2005-ben 2 homokbányát állított termelésbe. Az első homokbányát 2010-ben felhagyták, a másik bányauzem szünetel.

## Tiszavid

A község külterületén homokbánya működött az 1960-as években.

### Tisztaberek

A település közigazgatási területén a Termelő Szövetkezet művelt kavicsbányát.

### Tivadar

A falutól DK-re homok- és kavicsbánya üzemelt a Tisza árterületén.

### Túrlicse

A falu határában több régi vályogvető agyaggödör található.

### Tuzsér

A Községi Tanács az 1950-es évektől üzemeltetett homokbányát.

### Újfehértó

A város külterületén Lelesz János egyéni vállalkozó 2005-ben nyitott homokbányát.

### Uzka

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as évektől folytatott kavicsbányászatot a Magosliget területén. A bányászatot 1994-től a Revir Kft., majd a Uzka-Kavicsbánya Bányászati Kft. folytatja.

### Vaja

A település határában az 1960-as években a helyi Termelő Szövetkezet üzemeltetett homokbányát. Az M3 autópálya-építés anyagigényének biztosítására 2009-2010-ben a Tiszbau Kft., a P-D. Gold Mine Trans Kft. és Szigeti Kft. három homokbányát is létesített a község határában.

## Vállaj

A község közigazgatási területén több „homokhordó” és vályogvető agyaggödör is található.

## Vásárosnamény

A város külterületén az elmúlt évtizedekben több „homokhordót” is műveltek. Ezek egyikét a Popovics-Szabó Kft. legalizálta 2005-ben. A bányát jelenleg a Bereg Homok 2007. Kft. üzemelteti. Gergelyugornyán kavicsbánya is működött az 1960-as években.

## Zajta

A helyi Termelő Szövetkezet az 1960-as években művelt homokbányát

## A képek és ábrák forrásjegyzéke

8-13. oldal: A miskolci Bányabiztosság, a Kerületi Bányaműszaki Felügyelőség, valamint a Bányakapitányság illetékességi területének változásai (szerző illusztrációi)

14. oldal: A Borsodi-szénmedence bányászatának átnézeti képe (Schréter Zoltán: A Borsod-Hevesi szén és lignitterületek bányaföldtani leírása, Budapest 1929. - részlet)

21. oldal: A Berentei Kőszénbánya Vállalat bányászata 1929-ben (Schréter Zoltán 1929.)

32. oldal: Kőbányák Erdőbénye környékén (Szakáll Sándor: Az erdőbényei kőbányák és egyéb kőanyagok. In: Herman Ottó Múzeum Évkönyve 1998. Miskolc, 441-446 p.)

35. oldal: Fekete völgy II. lejtősakna átnézeti térképe 1957-ben (Ürmössy Lajos: A Borsodi Szénbányászati Tröszt területén volt és meglévő bányák története és fejlődése, Miskolc 1956-58. kézirat)

37. oldal: Az illitbányászat átnézete a füzérradványi Korom-hegyen (térképrészlet a Bányakapitányság adattárából)

51. oldal: Az Imperial Vegyészeti Gyár Rt szénbányászata Kondó környékén 1934-ben (Ürmössy Lajos 1956-58.)

55. oldal: A Zempléni-hegység ásványi nyersanyag előfordulásai (Mátyás Ernő: A Tokaj-hegység geológiája és ásványi nyersanyagai egy geológus életútja tükrében. 2005. Mád)

59. oldal: Baross-akna térképe 1943-ban (Ürmössy Lajos 1956-58.)

65. oldal: A kavics előfordulás felszíntől mért mélysége a Sajó-Hernád kavicsteraszán (Franyó F.: A Sajó-Hernád hordalékkúpja a negyedkori földtani események tükrében. In: Földrajzi Értesítő 1966. 153-178. p.)

69. oldal: Az Ózdvidéki szénmedence átnézeti térképe (Schréter Zoltán 1929. - részlet)

75. oldal: Rudabánya egykori bányatelkei (térképrészlet a Bányakapitányság adattárából)

85. oldal: Rudabányácska (Szépbánya) ércbányája (Podányi Benjámin: Szépbánya középkori vágatainak újrainyítása. In: BKL. Bányászat 1975. 408. p.)

89. oldal: A Lipták-féle szénbánya Szendrőben (Schréter Zoltán 1929.)

93. oldal: Szuhakálló bányatelkei 1943-ban (Ürmössy Lajos 1956-58.)

96. oldal: Telkibánya ércbányái (Benke István: Telkibánya bányászatának története. Miskolc-Rudabánya 2001. 152. p.)

101. oldal: Az Esztramos-hegyi vasércbánya (Turtegin Elek: Az Esztramos-hegyi vasércbánya földtani viszonyai. In: Topographia Mineralogica Hungariae, V. kötet, Miskolc 1997. 44. p.)

121. oldal: A bükkszéki „olajbánya” alaprajza 1947. (Szentés Ferenc: A bükkszéki kísérleti bánya földtani tanulságai. In: Magyar Állami Földtani Intézet évkönyve, XL. kötet, 1951. 23-32 p.)

123. oldal: Szénhidrogén-bányászat Demjén térségében (térképrészlet a Bányakapitányság adattárából)



126. oldal: Egercsehi környékének szénbányászata (Schréter Zoltán 1929. - részlet)

129. oldal: Kőbányák a Mátra-hegységben (Dávid Lóránt: A Mátra-hegység kőbányászata. In: Folia Historico Naturalia Musei Matraensis. Gyöngyös 1997. 11. p. - részlet)

120. oldal: A Gyöngyösoroszi ércbánya feltárási rendszere (térképrészlet a Bányakapitányság adattárából)

140. oldal: Petőfibánya és Rózsaszentmárton környékének lignitbányászata (Szvircsek Ferenc: Rózsaszentmártoni lignitbányászat 1908-2008., Rózsaszentmárton 2008. – részlet)

142. oldal: A Lahóca-ércbánya átnézeti képe (Földessy János – Hartai Éva – Kupi László: New data about the Lahóca high sulfidation mineralization. In: Geosciences, Volume 73., Miskolc 2008. 132. p.)

145. oldal: Az Érseki Bánya- és Ipartelepek Rt. Szarvaskői szénbányájának átnézeti térképe (Schréter Zoltán 1929.)

149. oldal: A Visonta-környéki bányászat átnézeti képe (Szvircsek Ferenc 2008. – részlet)

153. oldal: A Nógrádi szénmedence bányászatának átnézeti térképe (térkép a Bányakapitányság adattárából)

159. oldal: Etes alábányászottsági térképe (Szvircsek Ferenc: Az etesi bányavidék. In: Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve, 26. kötet, 1980. 371-398. p.)

168. oldal: A Mátraszele-környéki szénbányák átnézeti térképe (Dzsida Jenő: A Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. nógrádi szénbányászatának története 1868-1943-ig. Salgótarján 1944.)

178. oldal: Salgótarján környékének kőbányászata (Karancsi Zoltán – Horváth Gergely: Az Eresztvényi Tanösvény. In: A II. Magyar Földrajzi Konferencia előadásai Szeged 2004.14. p.)

A kötetben alkalmazott rövidítések

MALLERD = Magyar Államerdészet

MANÁT = Magyar-Német Ásványolajművek Rt.

Maszolaj Rt. = Magyar-Szovjet Olajipari Rt.

MÁFI = Magyar Állami Földtani Intézet

MÁK Rt. = Magyar Általános Kőszénbányászati Rt.

MÁVAG = Magyar Királyi Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak

MEFAG = Mátra-Nyugatbükki Erdő- és Fafeldolgozó Vállalat

MgTSz = Mezőgazdasági Termelő Szövetkezet

MOL Rt. = Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.

OÉÁ = Országos Érc- és Ásványbányák Vállalat

Salgó Rt. = Salgótarjáni Kőszénbánya Rt.





